repetit, potuitq; non temerè coniecturam facere ex apparatu hostiũ magnifico & instructis copijs, item ex dictis, factis & circumstantijs reliquis belli præsentis, quam sortem in eo conflictu assequeretur Saul: potissimùm quũ ipsum à Deo abiectũ, nec respiscentem, & aduersus Dei mandatum postremò Pythiam uatẽ diaboli mancipiũ consulentẽ, in sua haberet potestate, atq; pro suo impellere nutu et præsentis prælij obijcere posset exitio. Ideoq; Saulem mortuum testatur Scriptura in transgressione sua, qua præuaricatus erat contra Dominum: nempe contra Domini uerbum, quod non custodiuit, & quòd Pythonẽ consuluit interrogando, neq; requisiuit Dominũ, ob hoc interfecit eũ, translato regno ad Dauidẽ filium Isai. 1. Paralip. 10.

Porrò si Iesu Syrach testimonium urgeatur, quanquam (Hieronymo teste) illi ab Ecclesia non concedatur authoritas dogmata confirmandi ecclesiastica, nec rerum earundem cõtrouersias dirimendi: hæc tamẽ quoq; addere libet, ne pia huius libri institutio eleuari putetur, Iesum Syrach solummodo ex primo Samuelis libro historiã proponere: quod factũ est, simplici enarrare oratione, quẽadmodũ legitur, ut ad auitæ uirtutis æmulationẽ posteros inuitaret prouocaretq;: Samuelis laudes succinctè recẽsere: minimè dissimulare uoluisse, ueráne an ficta fuerit Samuelis apparitio. Inter Hebræorum Rabinos autem quanquam pauci aliter sentiant, tamen Pythonum opus esse, ferè omnes censent: & nihil aliud præter præstigias, uanitatem, *Iesu Syrach authoritas.* *Nota.* *Illusionẽ fuisse Samuelis apparitionẽ, censent Hebræi.*

tatem, mendacium & deceptionem. Samuelem intelligunt spiritum Pythonicũ, qui induerat Samuelis speciem: item Samuelem uisum esse dicere Sauli. Mulier uidebat Samuelem, neque tamen audiebat eum alloquentem Saulem: sicuti nec Saul uidebat Samuelem, hoc est, illusionem illam diabolicam, quæ uidebatur illi Samuel. Sunt inter eos qui hæc omnia mulieris putant arte conficta, quæ ex certis coniecturis sic deluserit Saulem. Kimhi contrà aduersarios sic arguit: Si Deus suscitauit Samuelem, ut futurum euentum indicaret Sauli: cur euentum illum non magis reuelauit per somnia, aut per prophetas, aut per sacerdotum oracula, quàm per maleficã mulierẽ? Saadias uerò, & Aias, quòd ipsa mulier, cum præter solitum morem miranda uideret, stupefacta, cœperit magna clamare uoce, hanc ueram fuisse uisionem, non quidem mulieris arte, sed Dei uirtute apparentem, falsò existimarunt.

Cæterùm ut huic nostræ sententiæ roboris aliquid accrescat, audi argutissimũ sanctioris Theologiæ cen-
Quæst. 27. sorem Augustinum, lib. Quæstionum Veteris & Noui Testamenti: Indignum facinus æstimo, inquit, si secundum uerba, historiæ commẽdetur assensus. Quomodo enim fieri poterat, ut arte magica attraheretur uir & natiuitate sanctus, & uitæ operibus iustus? aut, si non attractus est, consensit: quod utrunque de uiro iusto credere, absurdum est. Si enim inuitus adductus est, nullum suffragium habet iusticia: si autem uolunta-

uoluntarius, amisit meritum spirituale, quod positus in carne quæsiuerat: quod ualde absurdum est, quia hinc qui iustus recedit, permanet iustus. Porrò autem hoc est præstigium satanæ, quo ut plurimos fallat, etiam in potestate se habere confingit: quod Apostolus inter cætera ait, Ipse satanas transfigurat se in angelum lucis. Vt enim errorem faceret, in quo & ipse gloriaretur, in habitu uiri iusti & nomine se suborna uit: ut nihil proficere spem, quam prædicabant Dei cultoribus, mentiretur, quando hinc exeuntes iustos finxit in sua esse potestate. Sed hoc quosdam fallit, quòd de morte Saul & filiorum eius nõ sit mentitus: quasi magnum sit diabolo, ante diem, occasum corporis præuidere, quum signa solcant quædam apparere morituris, quippe à quibus Dei protectio amota uidetur: quanto magis diabolus, quẽ angelica maiestate sublimem prophetica oracula fuisse testantur, de cuius magnitudine Apostolus ait: An ignoratis altitudinem satanæ? quid mirum ergo, si imminentem prope mortem potuit præuidere, cum hoc sit unde fallit, & se in Dei potestate uult adorari? Nam tanta hebetudine demens effectus est Saul, ut ad Pythonissam confugeret. Deprauatus enim causa peccati, ad hæc se contulit, quæ damnauerat. Sed siquis propter historiam, ut ea quæ uerbis expressa sunt, putet non prætermittenda, ne ratio historiæ inanis sit: rectè faciet quidem, si tamen minimè istud ad ueri rapiat rationem, sed ad usum & intellectum. Saul nanque re- 2. Corint. 11.

1.Reg.28. probus factus, poterat bonum intellectum habere. Hi storicus enim mentem Saul & habitum Samuelis describit, ea quæ dicta & uisa sunt exprimens: prætermittens, si uera an falsa sint. Quid enim ait? Audiens in quo habitu esset excitatus, intellexit (inquit) hunc esse Samuelem. Quid intellexerit, retulit: & quia non bene intellexit, contra Scripturam alium adorauit quàm Deum: & putans Samuelem, adorauit diabolum, ut fructum fallaciæ suæ haberet satanas. Hoc enim nititur, ut adoretur quasi Deus. Si enim uerè illi Samuel apparuisset, non utique uir iustus permisisset se adorari, qui prædicauerat Deum solum esse adorandũ. Et quomodo homo Dei, qui cum Abraham in refrigerio erat, dicebat ad uirum pestilentiæ, dignum ardore gehennæ, Cras mecum eris? His duobus titulis subtilitatem fallaciæ suæ prodidit improuidus satanas: quia & adorari se permisit sub habitu & nomine Samuelis, contra legem: & uirum peccatis pressum, cum magna distantia peccatorum & iustorum sit, cum Samuele iustissimo futurum mentitus est. Verùm potest uideri, si de Samuelis nomine taceatur, quia Saul cum diabolo futurus erat. Ad eum enim transmigrauit, quem adorauit. In recitandis his Augustini uerbis copiosior sum studiò: quòd haud ita pridem monachum audierim, qui in publica concione ipsius Samuelis spiritum uerè euocatum fuisse, ex Augustino defendere conatus sit.

Li.2.quæst.3. Idem ad Simplicianum, ubi ultro citroq; quæstionem de

nem de excitato Samuele agitasset, tandem ait: Quanquam in hoc facto potest esse alius facilior intellectus, & expeditior exitus, ut non uerè spiritum Samuelis excitatum à requie sua credamus, sed aliquod phantasma & imaginariam illusionem, diaboli machinationibus factam: quam propterea Scriptura nomine Samuelis appellat, quia solent imagines, rerum earum nominibus, quarum imagines sunt, appellari. Quis est enim, qui hominem pictum dubitet uocare hominem? quandoquidē & singulorū quoruncunq; picturam cum aspicimus, propria quæque nomina incunctanter adhibemus: ueluti cum intuentes tabulam aut parietem, dicimus, Ille Cicero est, ille Sallustius, &c. quū aliud nil sint quàm pictæ imagines. Et paulo pòst: Si uerò liquidò constat, nominibus earum rerum, quarum imagines sunt, easdē imagines appellari: non mirū est, quòd Scriptura dicit Samuelem uisum, etiamsi fortè imago Samuelis uisa apparuit, machinamento eius qui transfigurat se uelut in angelum lucis, & ministros suos uelut ministros iusticiæ. Iam uerò, si illud mouet, quomodo à maligno spiritu Sauli uera prædicta sint: potest & illud mirū uideri, quomodo dæmones agnouerint Christū, quem Iudæi non agnoscebant. Cū enim uult Deus etiā per infimos & infernos spiritus aliquem uera agnoscere, temporalia duntaxat, atq; ad istam mortalitatem pertinentia, facile est, & non incongruum, ut omnipotens & iustus, ad eorum pœnam quibus ista prædicantur, ut malum

2. Corint. 11.

Matth. 8.

quod eis impĕdit, antequam ueniat prænoscendo patiantur, occulto apparatu mysteriorũ suorum, etiam spiritibus talibus aliquid diuinationis impertiat: ut quod audiunt ab angelis, prænuncient hominibus. Tantum autem audiunt, quantum omnium Dominus atque moderator uel iubet, uel sinit. Vnde etiam spiritus Pythonicus in Actibus Apostolorum attestatur Paulo Apostolo, & euangelistæ esse conatur. Miscent tamen isti fallacias suas: & uerum, quod nosse potuerint, non docendi magis quàm decipiendi fine prænunciant. Et fortè hoc est, quòd cum illa imago Samuelis, Saulem prædiceret moriturum, dixit etiam secum futurum, quod utique falsum est, &c. Hactenus Augustinus. Act. 16.

Nec uerò ex Israelis cœtu hic solus deliquit Saul, nec etiam soli Ethnici dæmones mortuorum umbris inuolutos consuluerunt: quos, cum nescirent Deum, minus mirum est uarias exquirendæ uoluntatis diuinæ, placandorum numinum, & explorandorum futurorum rationes effinxisse: sed & in reliquum Dei populum peruasit furor ille, qui etiam usque ad hoc nostrum seculum in quibusdam malè sanis perdurauit ingenijs. Vsitatissimam etenim superioribus annis

((fuisse consuetudinem acciendorum & interrogandorum manium, norunt maiores: & hac de re peculiaria & magna uolumina fuisse confarcinata, eademq; in quibusdam scholis palàm proposita, sunt qui meminerunt. Nobis autem cura mandata incumbit, ut

omnem

omnem consociationem cum dæmonijs et eorum ministris execremur, ne eorum usu polluamur, & oscitantia uel securitate eorum retibus implicemur incauti. Apud Lucanum quoque, Erichtonem maleficam Thessalam fascinatricemq; euocasse mortuum narratur, qui belli Pharsalici euentum Sexto Pompeio denunciat. Dicitur & Apollonius Romæ uerbis occultè pronunciatis, puellam nuptiarum die resuscitasse, cuius ille nobilis scriptor Philostratus testis est. Idem gloriatur se Achillis animam ab inferis euocasse, ut corporis sui molẽ sibi ostentaret, & ad interrogata de gestis in bello Troiano illi respõderet: Non, inquit, sicut Vlysses terram effodiens agnorum sanguine, manes Achillis eduxi: sed omnes adhibui preces, quas placandis heroum animabus sacerdotes Indorum dici iubent. Appion quoq; Grammaticus memoriæ prodidit, se umbram Homeri euocasse, ut ab ea percunctaretur, cuias esset, & quibus parentibus editus. Sed eadem est ratio, & Dæmonij ludibria, si ea uidebantur ita acta esse. νεκρομαντείαν & νεκυομαντείαν hanc uocant, quæ sacrificijs solenni ritu institutis & peractis, atq; diris execrationibus ab Oreo manes educit, accitosq; de futuris scisitatur. Hanc Aeneam exercuisse traditur, cum in Italiam uenisset, occiso Miseno tubicine.

Lib. 6. *Erichtone maleficæ.*

Philost. lib. 4. in Apollonij uita.

Horat. lib. 1. Ser. sat. 8.

νεκρομαντεία.

νεκυομαντεία.

Porrò ritus, quibus cõmoueri eximo animas, produciq; arbitrabantur, item uariarum diuinationum monstrosas species, prodigiososq; modos, satanæ artificio

tificio in æternam hominum perniciem dolosè confictos, in historijs annotatos, & ab Ethnicis usurpatos, eruditè in doctissimis suis, de Præcipuis diuinationũ generibus, Cõmentarijs describit multijugæ lectionis uir GASPAR PEVCERVS: ubi plurima lectu dignissima, atque huc facientia, uberius comperies.

λεκανομαντεία. Λεκανομαντείαν describit Psellus, & eam fuisse in usu apud Assyrios ait: sed & Chaldæis & Aegyptijs familiaris fuit, ea etiamnum hodie utuntur Turcæ, licet nonnihil diuersè. In peluim aqua repletam imponebantur aureæ & argenteæ laminæ, lapidesq; preciosi characteribus certis signati. & postquam consueta essent prolata uerba, quibus dæmon excitebatur, proponebatur quæstio. tum primò quidem sonitus tenuis absq; uoce audiebatur, qui signum erat ingredientis dæmonis: pòst aqua inundãte, uoces exiles ex ea emergebant, quibus ad quæstionem respondebatur: at opera data exiles admodum, ne mendacij coargui posset dæmonium, in his quæ non nouerat.

γαστρομαντεία. Γαστρομαντείαν hoc à priore discrepabat, quòd non uoce, sed picturis respõsa expediebat. Collocabantur uasa uitrea, rotunda, aquis conferta limpidissimis, & circum collocabantur accensi cerei, cumq; euocatio dæmonis secreto murmure finita & quæstio relata esset, adhibebatur puer impollutus, aut mulier prægnans, quæ uitrea studiosè accurateq; intueretur, ac circumspiceret, rogaretq;, imperaret & flagitaret responsa. Ea tandem imaginibus aquæ impressis,

impressis, & per uitra pellucida remittentibus, diabolus ostendebat.

Κατοπτρομαντεία, ex nitidis tersisq; diuinat speculis, in quibus propositarum rerum imagines efficiat, redditaeue à diabolo fulgent. Ea usus est Didius Iulianus Imperator: & pleraque satanæ monitu præuidisse, quæ acciderunt, scribitur. κατοπτρομαντεία.

Χρυσταλλομαντεία, ex chrystallis fabrefactis atq; expolitis, colludente in his diabolo (in plerisq; enim minuta specie, aliàs materiæ alterius, conditus delitescit) depictas notas atque figuras euentuum ac rerum quæsitarum, quasi uaticinans suis magis renunciat. χρυσταλλομαντεία.

Δακτυλιομαντεία appellatur, quando ex annulis ad certos cœli positus fabrefactis, uel diabolico ritu consecratis diuinant malefici. At qui uetitis his diuinationum dæmoniacarum modis utuntur, nimis impunè inter Christiani nominis homines degunt quàm plurimi. δακτυλιομαντεία.

Ὑδρομαντεία uariè usurpabatur. Aqua implebatur cyathus, annulusq; filo suspensus ex digito librabatur in aquam, atque sic conceptis uerbis postulabatur rei quæsitæ declaratio, uel confirmatio. Si quod proponebatur, uerum erat, annulus suo nutu, non impulsus, cyathum feriebat constitutis ictibus. Hanc exercuisse Numam Pompilium, & excitos in aquam deos consuluisse tradunt. Extant & alij eius modi. ὑδρομαντεία.

Ὀνυχομαντεία perficiebatur, oleo & fuligine in unguem ὀνυχομαντεία.

unguem pueri alicuius impolluti illitis, soliq; obuersis. Confici enim ex mixtione olei, fuliginis & radiorum solarium simulachra rerum expetitarum, opinio erat: quæ tamen formabat mille artifex diabolus, ut ex hac mixtura in ungue reddi ac refulgere uiderentur.

λοσκινομαντεία. ἀξινομαντεία.

Κοσκινομαντεία & ἀξινομαντεία, ad perstringendos atque detegendos occultos scelerum authores, & res alias obscuras manifestandas, magi utuntur. Hanc securi perficiunt rotundo palo infixa, aptataq; ad normam, & cum præfatione, ordine enumeratis suspectorum nominibus. Ad cuius uerò mentionem securis uel leui impulsu se circumagit aut nutat, eum culpæ reum peragunt. Illam administrant cribro forcipi imposito, & forcipe binis tantum apprehenso atq; eleuato digitis: itidemq; præfatis precibus, & suspectorum nominibus recitatis, quocunq; nominato cribrum uel tremit uel nutat, uel uolutatur, eum reum statuunt. at quàm uerè, testatur omnis dæmonum ueritas.

λεφαλαιομαντεία. λιθρομαντεία.

λεφαλαιομαντεία, asini capite super prunas assato, nescio quibus perficitur ritibus.

Κληρομαντεία, sortilegium. Sunt autem sortilegi, qui sub nomine fictæ religionis per quasdam quas Sanctorum seu Apostolorum uocant sortes, diuinationis scientiam profitentur, aut quaruncunq; Scripturarum inspectione futura promittunt, secundum Isidorum. Huc sortes uariæ pertinent, puncta figuræ iactatæ, taxillorum iactus, plumbeæ figuræ in aqua proiectæ,

Lib. 4. Etymol. & habetur 6. q. 1. Sortilegi.

proiectæ, in apertum librum repens oculorum intuitus: occursus ex improuiso sententiæ, quæ ad quæstionem conducat: & alia uæsana indicia, quæ uno sortiũ nomine comprehenduntur. Superstitionis autem genus est, cui occultò colludit dæmon.

Incantatores, ariolos, haruspices, augures, Pythonissus, genesianos, salitores, sortilegos, discernit Augustinus lib. de Nat. dæmonũ. Habẽ itẽ 26. q. 4. igitur.

Diuini autem omnes dicũtur, quum uel inita cum dæmonibus manifesta societate uaticinantur: uel superstitiosis quibusdam artibus, quæ ex occulto cum dæmonibus pacto scaturiunt, mancipati idẽ efficiunt. *Diuini.*

Hodie adhuc in cœmiterio uel foro publico Constantinopoli diuinandi artem profitentur, uictũ hinc quæritantes Turcæ uiri & mulieres, cũprimis Aegyptiæ, ab initio idololatræ. Hi in arena notatis figuris, uel eiectis colligatis aleis, & notarum numero collecto, in libro nescio quid legentes submurmurantesq; uaticinantur: uel ceram cum oleo confundentes, donec refrixerit expectant, ex apparentibus deinde characteribus diuinant: nonnunquam ex aqua, speculo, uitro, & id genus similibus organis præsagiũt, haud dubiè ab impietatis & τῆς ἀπιστίας magistro ita inserti, ut eos longa annorum serie quasi ab uberibus maternis uirulentum eiusmodi lac exuxisse, minimè hæsitem. Sic de quodam diuino Diophanes nomine, refert Apuleius: Corinthi nunc apud nos pasim Chaldæus quidam hospes, miris totam ciuitatem re- Li. 2. de Aur. asin.

sponsis

sponsis turbulentat, & arcana fatorum stipibus emẽrendis edicit in uulgum, qui dies copulam nuptialem affirmet, qui fundamenta mœnium perpetuet, qui negociatori commodus, qui uiatori celebris, qui nauigijs opportunus. mihi denique prouentum huius peregrinationis inquirenti, multa respondit, & oppidò mira, & satis uaria.

At omnes hi prædictionum modi ἀνθρωπολόγητοι dicti, qui nullas in natura causas habent, seuerissimè in lege diuina prohibentur, ubi diuersis appellantur uocibus: ut semper apud omnes gentes diuinationum imposturæ fuerunt uariæ. Mirandum uerò magnopere, cò usque prudentiam hominibus eripi, ut audire, dicto parêre, compelli ligariq; spiritum natura nò bilissimum, malicia autẽ ob rebellionem nequissimum propria uirtute hominis, natura eo inferioris, & malignitate penè non imparis quandoque, arbitrentur quasi se homini præter naturam dedere uoluerit is, qui Deo creatori natura inuitante subijci recusarit. Qui ergo naturæ fœdus uiolarit, hic ne in usum nostrum unquam seruabit pactionem? Adde, mendacem mendacijq; parentem, quæcunque uera ad falsitatem, & quæcunque bona ad malitiam intorquere. Quis nisi luxatæ mentis huic fidat, ut de futura ueritate percunctetur, quam uel nullo modo sciat, quia eius naturæ est minimè nota, uel desuper non reuelata: aut si sciat, malicioso astu mẽdacijs inuoluat. quòd si purè eam quandoq; proferat, uel coactus id faciat uel si

uel si sponte atq; libenter, malo tamen animo, pestimoq; fine propositio, ut scilicet perniciosius offendat in posterum, & ueritate qualicunque quæ in rebus agendis parum emolumenti allatura sit, prolata, demum sub alia (quæ nisi integrè pernoscatur, sit graue incommodum uel exitium paritura) atrocius lædat, & mendacium ipsum ceu uenenatam escam & exitialem hamum cautius tegat Tartareus ille piscator. Stultus itaque ille, qui hunc consultum abit: at stultior multo, qui inde redit, nisi resipiscat. Interim non inficiar, cum ille rerum naturas cognoscat, multa ex causis naturalibus eum prius scire, quàm ab humano intellectu percipiantur: & tãto exactius, quanto eius ingenium est sublimius: ea autem ignaris uelut signa prænunciat, præsertim quorum in actu uiderit initia, ut uaticinari & occulta rerum prænouisse creditur. Copiosè, doctè & piè in hanc rem contra magicas prænotiones disputat libris nouem de Prænot. maximè uerò li. 7. Ioannes Franciscus Picus, philosophus insignis.

Fol. F. Pic. M. Com C.

Atqui exquisitiorem artium harum diabolicarum enumerationem permitto illis qui eas didicerunt, ac magistri doctorisq; sui opera, ductu & consilio, exercere perpetuo suo aliorumq; exitio audent, quos in nefariorum suorum scelerum communionem perditissimè adducunt: proserpitq; hæc pestis immaniter in totum Christianum orbem, grassaturq; nimis: maximè ubi uox Euangelij obscurius sonat, & nescio

quibus

quibus gentilitijs, & dæmoniaco æstu non dubiè in hominum deceptionem excogitatis superstitionum ritibus, diuini cultus ueritas conspurcari uidetur.

Suum tamen adhuc locũ in familia turgidorũ Pythio spiritu, hic inueniunt, magorum albo inscribendi meritò, nec ulla ratione prætermittẽdi, plerique sacrifici & monachi ut indoctissimi, ita & incomparabilis impudentiæ, perditissimæq; impietatis homines (uiris pijs, quos unicè ueneror, nihil detractum hic uolo) qui medicinæ sacræ, quã ne primis quidem labris eos gustasse constat, cognitionem mentientes, facile cuiuis uulgari (Consulares, uel alicuius doctrinæ, iudicij, existimationisue uiros nominare pudet) de morbo sciscitanti, consiliúmq; quærenti, è maleficio uel incantatione esse morbum progenitum, oré mendaci respondere, persuadereq; non uerentur. ac Pythij hi uates sæpenumero incantatricem uel sagam notoria sua arte per indicia, si dijs placet, indigitare nefariè audent: honestæ alicui, inculpatæ ac piæ matronæ hoc cauterium crebrò inurentes, à quo illa nunquam, ne in multam quidem posteritatem, uel eius soboles, sanari poterit. Enimuerò non rerum suarum fategisse se arbitrantur, quòd morbum mendaciter commententur, nisi etiam insontes calumnijs opprimant, odiáq; plus quàm Vatiniana apud hoc credulum nimis hominum genus concitent, litibus integras uicinias personare faciant, amicitias diuellant, sanguinis necessitudine constrictum unionis uinculum dissoluant,

Sacrifici & monachi quidam inepti, maleficij morbum mentiũtur, & eius reas statuunt insontes.

soluant, ad pugnas promoueant, carceres procurent, cædes tandem uariè architectentur aut eorum qui insontem denotatam huius maleficij ficti effectricem uel uindicare, uel illi patrocinari studeant: aut etiam huius feminæ ab alijs cæsæ, siue à magistratu instituto, punitæ. Horum uiuum si me testem dixero, mentiar minimè, etiamsi indignatione rumpantur ilia Codro, aut eius sectæ assectis: Ita hos ecclesiasticos scilicet uiros, eximia sui instituti mancipia, religionis potissimum pallio, strenuam sibi nauare operam & experiuntur & gloriatur heros illorũ Belzebub: qui ob pecuniæ aucupium, aut falsæ existimationis cupidine prurientes, hoc modo suas aliorumq; animas, dæmonibus prostituunt & deuouent: medicinam artium ut uetustissimã, ita & utilissimam, maximeq; necessariam, eiusmodi incantationum opinione in naturalibus morbis ad uitæ & salutis perniciem defœdantes. Ex horũ numero quidam nugaci Dialogo nuper Germanicè (Latinè etenim ob inscitiam non potuit) typis effuso scribit, mulieri cuidã uentrem in eam extumuisse molem, ut uterum gerere censeretur: & cum ante Bacchanalia se partum edituram speraret, eoq; frustraretur, hanc ad ipsius ópem confugisse: qui propinato pharmaco se expulisse duos nucleorũ ceraſorum iam partim germinare inchoantium, partim ad digiti altitudinẽ natorũ cantharos (quartas uulgus dictitat, sex libris mensura propemodum æquiualentes) addito iuramento

Medicina artium uetustissima.

Commentũ cuiusdam pseudoprophetæ.

l asserit,

asserit. Mendacij uerò impudentia hinc cognoscitur, quòd nusquã in alia cauitate huic excretioni idonea, quàm intestinorum sinu contineri potuerint nuclei. Si autem nouẽ circiter mẽses, à ceraſorũ postremò natorum tẽpore, in illis impacti, tumorem tantum excitarint iam egerminantes: quæ uia quæso interea temporis per intestina arctißimè nucleorum mole infarcta distentaq;, naturalibus patuit excremẽtis? Mirum quòd eidem cõmento nõ assuerit, feminã hanc medicamenti oblati operatione, eadẽ opera nucleorũ germen emittentiũ aceruo agrũ cõseuisse: uel nisi eos expulisset, potuisse actis loco benè stercorato (cũ uenia id mihi dicere ob rei insulsitatẽ liceat) radicibus, post paucos menses læta gignere protrudereq; in apertũ aerem ceraſa. Idem ille in celebri apud Geldros oppido, ubi olim medicinã publico feci stipendio, in uirginũ arctius occlusarũ cœnobio, uni ualetudinis nõnihil afflictæ, maleficiũ esse quo exerceretur, persuasit: nec id nisi missæ sacrificio super puellæ uentrẽ celebrato, tolli posse, addit: quo permisso, peractoq;, eam primùm maleficio cœpisse exagitari, quũ leuiter antea naturali afficeretur malo, postea sæpenumero monasterij gubernatrix (quã matrẽ appellant) nobilitate, ætate & probitate ueneranda expostulauit. Suos interim qui ipsum, ob religionis fortaßis nomẽ, admirẽtur, habet ridiculus hic actor et ineptiarũ scriptor, etiam officio pastor: cuius, quanquã mihi intus & in cute noti, nomini parcit calamus, ob conscientiã, quæ modestiam

Maleficium pastoris cuiusdam sacrilegum.

modestiam imperat, aliorumq; uitia tegi uult. Quare & alios eorundem maleficiorum reos, eiusdem ordinis homines penitùs mihi cognitos, prudens prætereo: qui nisi resipiscant, quod ex animo illis optarim, timendum ue de ijs dixerit Isaias, Percussimus fœdus cum morte, & cum inferno fecimus pactum.

Isaiæ 27.

Nec interim aliorum quoq; ineptorũ hominum, medicinæ cognitionem impudenter dolosèq; iactantium, unicum esse asylum inficias eo, ut quum morbi essentiam, multo minus eius curationẽ, ignorent, coganturq; ex imperitia, uelut cæci de coloribus iudicare, maleficiũ mox esse affirment: hoc uelamine suam tegentes in artis sacræ operibus insciti am, elabẽtesq; non secus quàm indocta illa chirurgorum turba, confestim ad diuos, uelut Quirinũ, Antoniũ, uel qualemcunque alium refert gangrænam uel sphacelum uel phagedænam, aut ulcera alia maligna siue curatu contumacia, quæ tamen ab initio non usqueadeò fuerunt praua, quàm paulatim illorum, saltem ex quibusdam unguentorum formulis, incerta periculosaq; ἀπειρίᾳ, medicantium ignorantia, in eiusmodi maliciam degenerarunt. At calumniam, aut potius iustè in eos instituendam actionem, hoc prætextu cautè declinant hi uerè malefici.

In diuos institiam suã & errores referunt indocti chirurgi.

Huc referẽdi, qui canis rabidi morsus curationem apud D. Hubertũ Ardẽnatẽ ex præscripto emẽdicandã impiè cẽsent: & qui epilepsiã D. Ioãni, Cornelio, Valentino aut Egidio cõsecrant. Næ hos eorũ qui ad

Diuis non est asscribenda morborũ curatio.

diuinos aut Pythiam familiam confugiunt, pœnam non imeritò subituros timendum est. Non inconuenienter hic adducam obiter, sententiam ex senioris Hippocratis, uel alterius memorabilis uiri (ut uult Galenus) libello de Morbo sacro aut Comitiali, quam epilepsiam Græci dicunt: in quo, quum prius diuini nihil amplius huic inesse malo quàm alijs morbis demonstrasset, sic inquit: Qui primi hunc morbum sacrum esse pronunciarunt, tales homines mihi fuisse uidentur, quales etiam nunc sunt magi & expiatores & circulatores, & quidam arrogantes, qui se uehementer pios esse simulent, & amplius quid scire. Hi itaque consilij ac mentis inopiæ obuelantes ac prætexentes diuinitatem, quum nihil haberent quod exhibitũ prodesset, ut ne manifesta fieret ipsorum ignorantia, sacram hanc esse affectionem pronunciarunt: & rationibus idoneis collectis, curationem constituerunt sibijpsis securam, expiamenta offerentes & incantamenta, & à balneis abstinere iubentes, & à cibis multis ac ineptis ad hominũ ægrotorum esum, &c. Deinde pallium nigrum non esse habendum præcepere: niger enim color mortalis est. neq; pedem supra pedem habendũ esse, neq; manum supra manum: hæc enim omnia curationis impedimenta esse. Omnia autem hæc diuinitatis gratia apponunt, uelut amplius quid scientes, & alios prætextus proferentes, quò si sanus æger euadat, ipsis gloria & dexteritas ascribatur: siu moriatur, in tuto positæ sint

Contra uersutos medicos, & sacrilegos magos, eximia Hippocratis sententia

sitæ sint ipsorũ excusationes: habeantq; prætextum, quòd ipsi non sint in causa, sed dij. Neq; enim medicamentum aliquod edendũ aut bibendũ exhibuerũt, ut ipsi in causa esse uideri possint. Et paulo pòst: Talia itaq; dicentes & excogitantes, amplius quid se scire simulant, & homines decipiunt, proponentes his lustrationes ac purificationes, quũ uerba ipsorũ magna ex parte se ad Deum & dæmoniũ extendãt. Atqui mihi sanè non de pietate uerba facere uidentur, uelut ipsi putant, sed potius de impietate: & quòd Dei non sunt, pietasq; ac diuinitas ipsorũ impia est ac scelesta, uelut ego docebo. Si enim & lunam abolere, & solem obscurare, tempestatẽq; & serenitatẽ facere, pluuias itẽ ac siccitates, & mare sterile, itemq; terrã, & alia huiuscemodi omnia, se scire profitẽtur, siue ex sacrorũ mysterijs, siue ex alia quadã professione aut meditatione hanc potẽtiam iactent, qui talia studio habent, impij sanè mihi esse uidẽtur, & Deos non esse putare: neq; si sint, aliquid posse, neq; ullum aliquod extremũ etiã malum prohibere. Quod quũ faciant, quomodo nõ ipsis infesti sint? Si enim homo incantamentis ac sacrificijs utens, & lunã abolebit, & solem obscurabit, & tempestatẽ ac serenitatẽ faciet: non utiq; ego horum aliquid diuinũ esse putauerim, sed humanum, si diuinitatis potentia ab humana uoluntate superatur, & in seruitutem redacta est. Fortassis autem hæc non hoc se modo habent: sed homines uictus indigi multa & omnigena moliũtur & quariant,

euariant, tum in alia omnia, tum in hunc morbum, in singulis affectionis speciebus causam Deo ascribẽtes. Non enim semel, sed sæpius eorundem mentionem faciunt. Siquidem enim capras imitentur, & si balatum edant & frendant, & si dextris partibus conuellantur, Matrem deorum causam esse aiunt. Si uerò acutiorem & concitatiorem sonum emittant, equo assimilant, & Neptunum authorem esse dicũt. Sed si aliquid stercoris etiã emittant, quod sæpe quibusdã contingit præ morbo coactis, Hecates Enodiæ appellatio additur. Si autẽ tenuiorem & densiorem uocem edant, uelut auiculæ, Apollo Nomius, id est pastor: si uerò spumam ex ore remittant, ac pedibus calcitrent, Mars causam habet. Quicunque porrò pauores noctu ingruũt, timoresq; ac deliria, et exultationes è lecto, terroresq; ac fugæ foras, Hecates insidias esse dicunt, et heroum insultus, expiamẽtisq; utuntur ac incantamẽtis, & sceleſtissimũ ac impijssimũ (meo sane iudicio) faciunt numen. Expiant enim morbo correptos sanguine, itẽq; alijs sceleribus inquinatos aut iniustos, aut ab hominibus intoxicatos, aut qui sceleſtiũ aliquod facinus perpetrarunt: quos cõtraria his facere oportebat, sacrificare nimirũ ac precari, & ad tẽpla progressos dijs supplicare. Nunc uerò horũ quidẽ nihil faciũt: uerum expiant, & alia expiamẽta terra occultãt, alia in mare proijciunt, alia ad mõtes deferunt, ubi nemo attingat, neq; conculcet. Oportebat autem ea ad tẽpla deferre, ac Deo contribuere, si quidem Deus

Posteri nimis religiosi, idolorum nomina cũ nostræ religionis diuis commutarunt, quibus uarias illas epilepsiæ species dedicauerunt.

dem Deus est author. Non tamen ego puto hominis corpus à Deo inquinari, sordidissimum scilicet à purissimo. Verùm etiamsi contingat ab alio inquinari, aut quid perpeti, cupierit utiq; à Deo purgari ac purificari magis quàm inquinari. Deus itaq; est qui maxima ac sceleratissima peccata purgat & purificat, & liberatio nostra existit: ipsiq; terminos tẽplorũ ac delubrorũ dijs designamus, ut nullus qui nõ purus sit eos transcẽdat: & ingressi respergimur, nõ uelut qui inquinemur, sed si quod etiã prius scelus habemus, purificemur. Et de expiationibus quidem sic se res habere mihi uidetur. Hic uerò morbus nulla re diuinior reliquis mihi apparet: sed naturam habet quam etiam alij morbi, & causam unde singuli gignuntur. Naturam autem & causam ab eodem Deo fieri, à quo etiam alia omnia. Hactenus Hippocrates: cuius argumenta, ut nostro instituto non inutilia, fusius commemorare uisum est.

Christiana Hippocratis sententia.

At cum Plinio & Mosis edicto, telam enarrandis breuiter fallacium magorũ operibus contextã absoluo. Tradit ille, ætate sua principẽ Neronem uanas falsissimasq; comperisse artes magicas: Quippe, inquit, non citharæ tragiciq; cantus libido illi maior fuit, fortuna rerum humanarum summa gestiente in profundis animi uitijs: primumq; imperare dijs concupiuit, nec quicquam generosius uoluit. Nemo unquam ulli artium ualidius fuit. Adhæc nõ opes illi defuêre, non uires, non discendi ingenium, aliaq; non patiente

Lib. 30. ca. 2.

Magicas artes uanas esse comperit Nero.

mundo. Immensum & indubitatũ exemplum est falsæ artis, quam dereliquit Nero. Magus ad cum Tridates uenerat, magos secum adduxerat, magicis etiam cœnis eum initiauerat: non tamen, quum regnum ei daret, hanc ab eo artem accipere ualuit. Proinde persuasum fuit, intestabilem, irritam, inanem esse, habentem tamen quasdam ueritatis umbras: sed in ijs uenefícas pollere artes, non magicas. Nero in exquirendis magicis artibus paulo curiosior, quòd nullum certæ ueritatis signum argumentumúe perspexisset, eas sustulit. Eò etenim earum uanitas proserpserat, ut sapientibus etiam ethnicis odio essent, et execrabiles. Interdicuntur quoq; & damnantur eorum assectatores seuerissimo Dei mandato in Leuitico, tum etiam Deuteron. Non inueniatur in te ducẽs filium aut filiam in ignem, diuinans diuinationem, obseruans dies, non diuinans ex sortibus, non incantans aut exercens præstigias diabolicas: non consulens Pythonem, non interrogans mortuos: quia abominatio est Domino omnis faciens hæc. Ad Lamiæ, uulgò strigæ, à strige aue nocturna & infausta, historiam me confero.

Aliàs inuitauerat.

Leuit. 19. 20. Deuter. 18.

Lamiæ cur dictæ, indicat Duris Lybicorum lib. 2.

Lamia quid. "HANC APPELLO, quæ ob fœdus præ
"stigiosum aut imaginarium cum dæmone initum, pro
"pria ex suo delectu uoluntate, uel maligno dæmonis
"instinctu impulsuúe, illiusq; ope, qualiacunque mala
"uel cogitatione uel imprecatione, uel re ludicra atq;

ad insti-

ad institutum opus inepta designare putatur: uelut, aerem insolitis ignire fulminibus, tonitru terrifico concutere, damnosa grādinis insoliti multitudine ferire, segetem in agro lætam aliò transferre aut depopulari, morbos præter naturam hominibus bestijsq; ciere & mederi, paucis horis longissimè euagari, choreas cum dæmonibus ducere, epulari, succubum agere, homines in bestias commutare, & mille monstrosa rerum ludibria ostentare. Hanc & Sagam dicunt. Saga.

Ad cuius longiorem descriptionem facient quorundam poetarum (licet peculiare illud nostrarum Lamiarum genus, quod ob maleficij hominibus & brutis in exitium eo quo audietur modo illati opinionem, nostro seculo comburitur, eos non nouisse existimem) uersus, ex peruersæ opinionis officina deprompti: ut Virgilij lib. 4. Aeneid. ubi Dido ad Annam sororem ait,

Hinc mihi Maßilæ gentis monstrata sacerdos,
Hæc se carminibus promittit soluere mentes
Quas uelit, ast alijs duras immittere curas,
Sistere aquam fluuijs, & flumina uertere retrò,
Nocturnosq; ciet manes: mugire uidebis
Sub pedibus terram, & descendere montibus ornos.

Et in Damone:

Carminibus Circe socios mutauit Vlyßis. Item:
Picus equûm domitor, quem capta cupidine cõiunx,
Aurea percussum uirga, uersamq; uenenis
Fecit auem Circe, sparsitq; coloribus alas.

Omnipotentiam quoque Circes maleficæ prædicat Homerus. Item:

Frigidus in pratis cantando rumpitur anguis.

Quibus non apud Ouidium gloriatur maleficas?

Cum uolui, ripis ipsis mirantibus, amnes
In fontes redire suos, concussaq; sisto,
Stantia concutio cantu freta, nubila pello,
Nubilaq; induco, uentos abigoq; uocoq;,
Vipereas rumpo uerbis & carmine fauces:
Viuaq; saxa, sua conuulsaq; robora terra,
Et syluas mouco: iubeoq; tremiscere montes,
Et mugire solum, manesq; exire sepulchris,
Te quoq; Luna traho. Item de Medea legitur:
Verbaq; ter dixit placidos facientia somnos,
Quæ marc turbatũ, quæ flumina concita sistũt. Itẽ:
Carmine læsa Ceres sterilem uanescit in herbam,
Deficiunt læsi carmine fontis aquæ.
Ilicibus glandes, cantataq; uitibus uua
Decidit, & nullo poma mouẽte fluũt. Horatius:
Quæ sidera excantata uoce Thessala,
Lunamq; cœlo diripit. Et Tibullus de fascinatrice:
Hanc ego de cœlo ducentem sidera uidi,
Fluminis ac rapidi carmine uertit iter.
Hæc cantu funditq; solum, manesq; sepulchris
Elicit, & tepido deuorat ossa rogo.
Cum lubet, hæc tristi depellit lumina cœlo:
Cum lubet, æstiuo conuocat orbe niues.

Lib. 6. de bello ciuili. Item de incantationis ui copiose scribit Lucanus:

Mens

Mens hausti nulla sanie polluta ueneni,
Incantata perit. —— *Paulo pòst:*
Cessauere uices rerum, dilataq; longa
Hæsit nocte dies, legi non paruit æther,
Torpuit & præceps audito carmine mundus.
Et paulò antè:
Carmine Thessalidum dura in præcordia fluxit,
Non fatis adductus amor. Item:
Gens inuisa deis, maculandi callida cœli,
Quos genuit natura mali, qui sidera mundi,
Iuraq; fixarum possunt peruertere rerum.
Nam nunc stare polos, & flumina mittere norunt,
Aethera sub terras adigunt, montesq; reuellunt.

C. Manilius Astronomices suæ lib. 1.

—— *Linguas dixêre uolucrum,*
Consultare fibras, & rumpere uocibus angues,
Sollicitare umbras, imumq; Acheronta mouere,
In noctemq; dies, in lucem uertere noctes,
Omnia conando docilis solertia uicit.

Vbi uerò Lucanus agit de maga illa Thessala manes euocante, maleficij materiem affingit:

Huc quicquid fœtu genuit natura siniſtro,
Miscetur: non spuma canum, quibus unda timori est:
Viscera non Lyncis, non duræ nodus hyænæ
Defuit, & cerui pasti serpente medulla:
Non puppim retinens Euro tendente rudentes
In medijs echineis aquis, oculiq; draconum:
Et reliqua.

Quan-

Quanquam poetarum assertio, uel etiam contradictio, parum ponderis hic apud me obtinet: tamen ut curiosioribus satisfiat, libet paucis hæc tela obiter eodē retorquere arcu. Si quid Medea, hac arte cumprimis celebris, hic potuisset, minimè prætermissura erat, à Iasone uincta, cum clamaret:

—— Si possem, sanior essem:
Sed trahit inuitam noua uis. ——

Maleficijs Medeæ præponderabat Iasonis forma.

Adhæc Circe maga famosissima, quæ quicquid uellet, posse repellere, allicere, ligare, impedire, euocare credebatur, suum nequiuit remorari Vlyssem: magisq; sine arte Vlyssi deuincta est, quàm Vlyssem cum omnibus suis artibus uel uinxerit, uel deluserit. Sic de Vlysse cecinit Ouidius:

Lib. 1. de Remed. amor.

Nulla recantatas deponent pectora curas,
Nec fugiet uiuo sulphure uictus amor.
Quid te Phasiacæ iuuerunt gramina terræ,
Cum cuperes patria Colchi manere domo?
Quid tibi profuerint Circe Perseides herbæ,
Cum tibi Neritias abstulit aura rates?
Omnia fecisti, ne callidus hospes abiret:
Ille dedit certæ lintea plena fugæ.
Omnia fecisti, ne te ferus ureret ignis:
Longus in inuito pectore sedit amor.
Vertere quæ poteras homines in mille figuras,
Non poteras animi uertere iura tui.
Diceris his etiam, cum iam discedere uellet,

Dulichium

Dulichium uerbis detinuisse ducem:
Non ego, quod primùm (memini) sperare solebam,
Iam precor, ut coniunx tu meus esse uelis:
Et tamen ut coniunx essem tua, digna uidebar:
Quòd dea, quòd magni filia Solis eram.
Ne properes oro, spacium pro munere posco:
Quid minus optari per mea uota potest?
Et freta mota uides, & debes illa timere:
Vtilior uelis postmodo uentus erit.
Quæ tibi causa fugæ? non hic noua Troia resurgit,
Non aliquis socios rursus ad arma uocat.
Hic amor & pax est, in qua malè uulneror una,
Totaq; sub regno terra futura tuo est.
Illa loquebatur, nauem soluebat Vlysses,
Irrita cum uelis uerba tulere noti.
Ardet, & assuetas Circe decurrit ad artes,
Nec tamen est illis attenuatus amor.
Ergo quisquis opem nostra tibi poscis ab arte,
Deme uenenicijs, carminibusq; fidem.

Porrò quod Virgilius in Damone dicat,
Carmina uel cœlo possunt deducere Lunam:
Et saga apud Ouidium iactet,
Te quoque Luna traho: — hoc scitè ab Hippocrate diluitur. Libel. de Epi lepsi.

Si enim, inquit, homo carminibus Lunam deducere cœlo posset, tum certè Deus & mens diuina, astrorum conditor & rector, hominum potestati magorumq; incantamentis (quod dicere nefas est) esset obnoxius,

obnoxius. Sed hãc fouet ciusmodi opinio causam. Aga-
De præcept. connub. *Luna unde dicatur cœlo deduci.* nice, ut Plutarchus refert, Hegetoris Thessali filia, siderũ in plenilunijs defectus perita, ac temporis quo luna obiectu terræ umbrã obnubilaretur, gnara, quũ hæc mulierculis credulis præsaga futuri prædiceret, præcantatione lunam subducere cœlo credebatur. Tamen Pirithoum primũ à cœlo detraxisse lunam, fingi à poetis, non ignoro. Hæc Propertius ita rideti:

At nos, deductæ quibus est fallacia lunæ,
Et labor in magicis sacra piare focis:
En agedum dominæ mentem conuertite nostræ,
Et facite illa meo palleat ore magis.
Tunc ego crediderim uobis, & sidera & amnes
Posse Cyrenæis ducere carminibus.

Quorundã poematũ huius argumenti explicationem etiã circa libri sequẽtis finẽ cõperies. At apud hæc poetarũ cõmẽta locũ merẽtur infinitæ historiæ fabulis fabulosiores, XI libris Metamorphoseos siue lusus asini cõscriptæ à L. Apulcio Madaurẽsi, philosopho Platonico. Ex ijs accipe duas, ut cũ his cõferãtur fideq; sortiãtur parẽ illa, quæ frequẽter adhuc nostro hoc æuo à male credulo ac demẽtato uulgo tanquam uera narrãtur, licet sint mẽdacia mera, quibus etiã facile ab alijs datur fides. Cauponã reginam hoc modo describit: Saga est, et diuinipotẽs, cœlũ deponere, terrã suspẽdere, fontes durare, mõtes diluere, manes sublimare, deos infirmare, sidera extinguere, tartarũ ipsum illuminare. Amatorẽ suũ, quod in aliã temerasset,

Lib. 1. de Asino aur. *Apuleij fabula.*

meraſſet, unico uerbo mutauit in ſerā caſtorem: quòd ea beſtia captiuitati metuēs, ſe ab inſequētibus repræciſione genitaliū liberat: ut illi quoq; ſimile, quòd Venerē habuit in aliā, prouenīret. Cauponē quoq; uicinū, atq; ob id æmulū, deformauit in ranā: et nūc ſenex ille doliū innatās uini ſui, aduentores priſtinos in fece ſubmiſſus, officioſis ronchis raucus appellat. Aliū de foro quidē, quòd aduerſus eā loquutus eſſet, in arietem deformauit: & nunc aries ille cauſas agit. Eadem amatoris ſui uxorem, quòd in eam dicaculē probrum dixerat, iam in ſarcinā imprægnationis obſepto utero & repigrato fœtu, perpetua prægnatione damnauit. Et ut cunctī numerant, octo annorū onere miſella illa, uelut elephantem paritura, diſtenditur. Et lib. 2. de Pamphile Miloni nuptui tradita hæc ſcribit: Maga primi nominis, & omnis carminis ſepulchralis magiſtra creditur, quæ ſurculis & lapillis, & id genus friuolis inhalatis, omnem iſtam lucē mundi ſideralis, imis tartari & in uetuſtum chaos ſubmergere nouit. Nam ſimul quenquā conſpexit ſpecioſæ formæ iuuenem, uenuſtate eius ſumitur, & ilicò in eum & oculum & animum detorquet. Minus morigeros & uiles faſtidiens, in ſaxa & in pecua, & quoduis animal punctò reformat. Alios uerò prorſus extinguit. Longioris moræ in ijs recenſendis me pudet, quare figmentorum enarrationem obſignabo cum his Apuleij uerbis lib. 1. Næ iſtud mendacium tam uetum eſt, quàm ſi quis uelit dicere, magico ſuſurramine annec-

nc amnes agiles reuerti, mare pigrum colligari, uentos inanimes expirare, solem inhiberi, Lunam despumari, stellas euelli, diem tolli, noctem teneri.

Fœdus præstigiosum est.

Iam ad ipsam rem, fœdus nimirum progredior: quod esse præstigiosum, phantasmate aut imaginatione, uel phantastico præstringentis spiritus corpore fallaciter apparente: uel neruis opticis seu uisorijs indita subdole, quam satan uult, specie: uel sibilo, susurro aut murmure in organis auditus, uitiatæ formis imagini respondente, spiritus arte excito conflatum stabilitumq;. ac inde nullius esse ponderis, facile cognoscitur: potißimum si diuersa contrahentiũ essentia, contractus forma, modus, & circumstantiæ, perspicaci mentis acie inspiciantur, atque rationis fideiq; nostræ æquilibrio exactius pensiculẽtur. Sic pleraſq; omnes actiones Lamiæ hactenus attributas, quas suas esse, male sana quoque fatetur, ex corrupta à præstigiatore uirtute imaginatiua, non Lamiæ, sed ipsius satanæ existere, palàm fit: cui minimè opus est alterius adminiculo in sua potentia ostendenda, aut actionibus declarandis, qui nec ullius uoluntate aut imperio cogitur quàm Dei, & huius ministrorum bonorum: malis non coactus, sed sponte & quidem libenter obsequitur malignus ille ueterator, secus licet fingat, simuletq;, teste Porphyrio, ut suis præstigijs nos magis irretiat. Non autem strictè colligari pactum imaginarium, doloq; malo mendaciter ab altera parte initum necesse est, quũ à præstringẽte spiritu apud

Nota.

stupen-

stupentem nec mentis compotem satis hominem, aliter fieri non potest. Præterea dolosa hæc stipulatio, maximè in pernicioſum finem conficta, ſine teſtibus aut uadibus contra Dei uoluntatem, ſi tantum habebit momenti, ut nulla queat reſcindi ratione: at neceſſariò eius uirtute alter alterius uoluntatem ſequi, illiusq; præcepto morem gerere compellatur: quur pactum illud prius in baptiſmo ex peculiari Dei uoluntate & mandato, ſolẽnibus uerbis uerè ſancitum, & quidem interpoſitis fideiuſſoribus, tanquam prærogatiuâ non præponderabit? Atqui, fidem Chriſtianam hic abnegaſſe anum miſeram, obijcies. Et nos, quotquot aliam ſalutis uiam quærimus, quàm Chriſtum IESVM, eius præcepta obſeruantes, ueſtigijsq; inſiſtentes, uiua in ipſum fide per dilectionem operante, fidem abijcimus: reipſa teſtati, mente ſana, quòd illa uel ætate ſtupida, uel ſexu inconſtans, uel impotentia mentis lubrica, uel animi morbo deſperans, aut imaginariè aut maligni arte deluſa feciſſe putatur. Aures Pauli uerbis, quibus fidem Chriſtianã uerè abnegantes ſcitè depingit, pauliſper accõmoda: Illud ſcito, inquit, quòd in extremis diebus inſtabunt tempora periculoſa. Erunt enim homines ſui amantes, auari, faſtuoſi, ſuperbi, malefici, parentibus immorigeri, ingrati, impij, carentes affectu, neſcij fœderis, calumniatores, intemperantes, immites, negligentes bonorum, proditores, præcipites, inflati, uoluptatũ amantes potius quàm amantes Dei,

ἀπροσ.

Fidem Chriſtianam abnegantes.

Gal. 5.

2. Timoth. 3.
1. Timoth. 4.

m

Pietatis uim qui abnegarunt, circa fidem reprobi.

tes Dei: habentes formã pietatis, sed qui uim eius abnegarint. Et istos auersare: ex his enim sunt, qui subeunt in familias, & captiuas ducunt mulierculas oneratas peccatis, quæ ducuntur concupiscentijs uarijs, semper discentes, nec unquam ad cognitionẽ ueritatis uenire ualentes. Quemadmodũ autẽ Iannes & Mambres resistebant Mosi, ita & hi resistunt ueritati: homines mẽte corrupti, reprobi circa fidẽ. Sed nõ proficient amplius. Siquidem amentia eorũ euidens erit omnibus, quemadmodũ & illorum fuit. hæc Paulus.

Exod. 7.

Chrismatis uim si qua est, non posse externa exemptione tolli.

Ad chrisma in fœderis cõtractu exẽptum si confugias, licet uel unico uerbo hic satisfacere possem: id tamen ne plus faceſſat negocij, tutius erit respõdere. Si qua uis sit chrismatis, eam non in externa illinatione magis consistere, quàm in externa aquæ superfusione in sacramento Baptismi, qui fide intercedente sacrificatur, atq; ita confirmatur, ut si postea centies aqua corpori infusa abluatur, imò tota cutis abradatur, nihilominus ex charactere fide impresso permanet baptismi essentia: etiamsi eius uirtutem homo quandoque lapsu abneget, tamen si resurgat, à peccatis ad uitæ emendationem pœnitudine conuersus, eadem stabit baptismi semel administrati energia. Ratio chrismatis erasi erit eadem, apud respiscentẽ, si ita uoles: alioqui uel uulnere syncipiti inflicto, aut putrido ulcere ea in parte exorto, illud quoq; interire sequeretur: quanquam etiã non uerè synciput in fœdere fortasis colliditur, sed imaginariè: quemadmodum

admodum reliqua multa hic contingere animaduertimus, quò credulum hoc malesanorũ hominum genus persuasione mala inducatur, ut se diaboli retibus iam inde implicitum usq; adeò seruumq; credat, quasi omnis resipiscentiæ uia deinceps sit præclusa, quò hac ratione tandẽ extrema cogitet moliaturq;. Quam uis nõ magis huic, quàm quibusuis aliis grauiter peccantibus, conuersionis locus erit præcisus. Petrus siquidem, antea breui à Christo prænonitus, contra conscientiæ testimonium ter Christum, addito etiam iuramento, negat: atqui agnito errore, lachrymisq; fusis, in gratiam recipitur. Matth. 26. Marc. 14. Luc. 22. Ioan. 18.

Atqui ut omnia satanæ instituta minimè coherẽt, uariaq; & mendacia comperiuntur: ita & professionis modus ineptus mancusq; est, ac diuerse à quolibet eius factioni reo, quæstionibusq; subiecto narratur. Exempla sunt obuia in Malleo maleficarũ, libro sic inscripto, ubi legitur: Modus profitendi duplex est. unus solennis, per similem, ad uotum solenne: alius priuatus, qui seorsum dæmoni quacunq; hora fieri potest. Solennis inter eos fit, ubi Lamiæ in certam conciones statuto die ueniunt, & dæmonem in assumpta effigie hominis uident, qui quum de seruanda sibi fide admonuerit, successumq; in rebus mundanis prosperum & uitæ longitudinem promiserit, quæ præsentes sunt, nouiciam suscipiendam ipsi cõmendant. Et dæmon si in abneganda fide, cultu Christianismi, & extensa muliere (sic enim beatissimam uirginem *Professionis Lamiarum modus ineptus, nec cohærens.*

Prima secundæ partis quæst. 1. cap. 2. 3.

Mariam nuncupant) & in sacramentis nunquã uenerandis inuenerit nouitiam seu discipulum procliuem, tunc dæmon manum extendit, ac uiceuersa discipulus seu nouitia stipulata manu, illa seruaturũ se pollicetur: hinc dæmon subiungit, ea non sufficere, sed omagium deinde petit cõtinens, ut anima & corpore se in æternũ illi dedat, & pro uiribus alios quoscunq; utriusq; sexus illi adiũgere uelit. Addit deniq;, ut certa unguenta ex ossibus & membris puerorũ, & præcipuè renatorũ fonte baptismatis, sibi conficiat, per quæ omnia sua instituta ipsius adminiculo explere poterit. Hunc modũ nos inquisitores (scribunt Mallei maleficarum authores) cognouimus in oppido Brisiaco Basilienſis diœceſios, plenè à saga iuuencula informati. Deinde post legitur: Præfato inquisitore mihi referente intellexi, in ducatu Lausanenſi quosdam magos cõxisse & comedisse proprios infantes. Modus autem discendi talem artem fuit, ut dixit: quòd magi in certam ueniant concionem, & opere eorum uerisimiliter dæmonem in asciticia hominis specie conspicerẽt, cui discipulus necessariò dat fidem de abnegando Christianismo, de eucharistia nunquam adoranda, & de calcando super crucem, quando latenter posset. Fuit insuper fama communis, Petro iudice in Boltingen narrante, quòd in terra Bernensium tredecim infantes à Lamijs essent deuorati: quamobrem etiam in tales parricidas satis duriter exarserat publica iusticia. Alius postea iuuenis,

uenis, tamen uxoratus, hunc refert ordinem: Oportet primò, Dominico die, antequam aqua benedicta consecratur, discipulum futurum cum magistris templum ingredi, & ibidem abnegare, &c. Deinde omagiũ præstat magisterulo, id est paruo magistro: ita enim dæmonem, nec aliter, uocant. Sequitur postremò: De utre bibit, quem audies: quo facto, statim intrinsecus sentit se imagines nostræ artis concipere, & principalibus ritibus huius sectæ imbui, confirmariq;. Quum autem modum quo infantes comederent, à saga capta inquireret Petrus: hæc respondit, illum talem esse. Infantibus nondum baptizatis insidiamur, uel etiam baptizatis, præsertim quando crucis signo & orationibus non muniuntur. Hos in cunabulis, uel ad parentum latera iacentes, ceremonijs nostris occidimus: quos postquam putantur opressi esse, uel aliunde mortui, ex sepulchro clàm suffuramur, & in olla decoquimus, donec euulsis ossibus, uelut cera ferè potabilis efficitur. De solidiore materia unguentum facimus, nostris uoluntatibus artibus & transuectionibus commodum: de liquidiore uerò humore, utrem implemus, ex quo quicunque biberit, additis ceremonijs paucis, cuestigiò nostræ artis conscius redditur, & magister. Hæc ille.

Vnguentum terribile.

Potus tartareus.

Quàm hæc nõ cohæreant, sint absona, indignáq; quibus fides uel leuiter adiungatur, quilibet, dummodò non omnino sit mentis inops, facilè iudicabit: & præter reliqua paulo pòst diluenda, quòd ullis

Ceremonijs non posse occidi pueros.

ceremonijs pueros occidere quis posit, falsissimũ est, meraq; satanæ suggestio, ac inanis credulitas. Item quòd illos ex sepulchris clàm effodiant, nihil esse nisi diabolicam persuasionem ex imaginatiua ui corrupta, aut alio somno uitiata, palàm constabit, si monumenta inspiciantur, unde eos extractos esse narrant: ibi etenim reconditos adhuc comperient. Nec hæsitare uolo, eodem modo in mentem illis inductam esse infantis decoctionem in olla confectam, donec exemptis ossibus caro redderetur potabilis. Tam enim id exitit inhumanum, tetricum, crudele, & creditu difficile, ut si uel meis intuerer hoc oculis, citius huius horribilis spectaculi fascino eos mihi præstrictos crediderim, quàm nefandum hoc et plusquàm tragicum, omnemq; exuperans fidem condimentum uere apparatum esse fatear. Sed esto, quòd ex Stygia palude proserpant eius unguenti artifices horrificæ striges, quæ omnem humani sensus imaginem prorsus exuerint: cedo tamen, unde illi unguento ea uirtus, ut si quis eo inungatur, fiat sceleratarũ uoluntatum, execrabilium artium, & transuectionum incredibilium particeps? uel si eo sedile aut lignum illinatur, mox alter huic innixus, per aera feratur, quemadmodum sagæ persuasum habent? Non libet hic anxiè de mortuæ putidæq; huius carnis decoctæ temperamẽto & uiribus disceptare, siquidem in rerum natura eam ita paratam non inueniri, firmiter credo: idem de liquidioris materiæ in utre, ut dictum est, cõseruatæ præ-

Infantes mortuos ex sepulchris effodi, deluforũ est.

Potus ille Stygius imaginarius.

paratione

parationę, potatione & uirtute dictum uolo. Interim negandum non est, miseras has mulierculas ita formis uirtuti phantasticæ impressis, à dæmonio dementatas, non aliter ac si hæc ita uerè fierent, scire: uti ferè omnes illarum præter naturam actiones, imaginariæ saltem uidentur: & propterea quæstionibus adactæ, flammisq; propinquæ, sua aperte confitentur flagitia, per somnum uel simulachrum illis solummodo cognita. Idipsum confirmatur in Decretis, ad hunc modum: Quædam mulierculæ inseruientes satanæ, dæmonum illusionibus seductæ, credunt se alia nefanda quoque agere, puta paruulos à lacte matris auellere, assare & comedere, domi per caminos seu fenestras intrare, & habitantes uarijs modis inquietare, quæ omnia & consimilia solum phantasticè accidunt eis. Cum ea uerò, quæ fossula facta, & lotio infuso uel aqua, digitoq; moto se tempestatem ciere arbitratur, colludit dæmon aerem turbãs, ut illam sibi addictam in officio contineat. Huius ergo ex utre potionis tartareæ, sed imaginariæ in fœdere ipsius, ipsum quoque præstigiosum esse, præter multam eius diuersitatem, apertius demonstrat: uelut et pacti uanitatẽ id quoq; docet, quòd eo inito ceremonias quasdam contra Ecclesiæ statuta cogantur obseruare: quẽadmodum diebus Dominicis ieiunare, aut sextis ferijs (ut aiunt) carnibus uesci, aut crimina in Confessione celare, uel tempore elcuationis in terram spuere, uel sub Missæ actione uerba proferre inutilia, uel aliquid simile designare;

In secunda parte, caus. 26. quæst. 5. episcopi.

signare: ita Mallei referunt fabricatores. Hæc qualia & quanta sint delicta, quilibet pius, tenuiter modo sacrarū literarū cognitione tinctus, intelligit. Etenim quum dies Dominicus sit audiendo Dei uerbo, orationibus & diuino cultui cumprimis consecratus, his nemo fructuosius uacarit, quàm qui mentem à cibi ne

Die dominico utiliter ieiunari.

Matth.17. buliis serenam conseruarit. Est (inquit Christus) aliquod dæmoniorum genus, quod non nisi orationibus

1.Petr.4.5. et ieiunijs eijcitur. Sobrios hinc nos esse iubet Petrus, & uigilantes ad orandum, quia aduersarius noster diabolus tanquam leo rugiens obambulat, quærens

2. Corint. 7. quem deuoret. Item Paulus docet suos Corinthios: Ne fraudetis uos inuicē, nisi siquid ex consensu pro tempore, ut uacetis ieiunio & precationi. Ita ieiunium & oratio ferè coniunguntur, & quidem ordine optimo: ut quod apud Tertullianum legitur, ieiunare die Dominico, nefas existimari, non immeritò mirer.

Carnibus uesci diebus à pont. Ro. uetitis quando liceat.

Quòd uerò carnibus uesci, urgente necessitate (si modò absit offendiculum, contemptus & gula) liceat diebus à Pontifice Romano uetitis, alij defendunt ex

Matth.15. his Christi uerbis: Audite & intelligite: non quod ingreditur in os, impurat hominem: sed quod egreditur ex ore, hoc impurum reddit hominem. item ex Paulo ad Coloss.2: Ne quis uos iudicet in cibo aut potu, aut in parte diei festi, aut nouilunij, aut sabbathorū, quæ sunt umbra rerum futurarum, corpus autem Christi. Et pòst: Si mortui estis cum Christo ab elementis mundi, quid quasi uiuentes in mundo, decretis teneminī?

Ne tetige-

Ne tetigeris, ne gustaris, neque contrectaris: quæ omnia ipso pereunt abusu, iuxta præcepta & doctrinas hominum, quæ uerbotenus quidē speciem habent sapientiæ per superstitionem ac humilitatem animi, & læsionem corporis, non per honorem aliquem ad expletionem carnis. Ad Timotheum hic quoq; scribit: Spiritus certò loquitur, quòd in posterioribus temporibus desciscent quidam à fide, attendentes spiritibus impostoribus, ac doctrinis dæmoniorum, per simulationem falsiloquorum, cauterio notatam habentium conscientiam, prohibentiū cōtrahere matrimonium, iubentium abstinere à cibis, quos Deus creauit ad sumendum cum gratiarum actione fidelibus, & ijs qui cognouerūt ueritatem: quòd quicquid creauit Deus, bonum sit, & nihil reijciendū, si cum gratiarum actione sumatur. Sanctificatur enim per sermonem Dei, ac precationem. De his si commoneſeceris fratres, bonus eris minister IESV Christi, enutritus in sermonibus fidei, bonæq; doctrinæ, quam usquè secutus es. Cæterum prophanas & aniles fabulas reijce. Hæc Paulus. Item: Omne quod in macello uenditur, edite, nihil interrogantes propter conscientiam. Domini siquidē est terra, & plenitudo eius. Adhæc, quòd ex pacto certa celare crimina in Cōfessione cogātur: quis amabò singula distinctè enarrabit peccata, quū plerunque omnes nostri cogitatus, uerba & actiones sint peccatorum labe conspurcatæ aut quónam diuinæ uoluntatis testimonio, exacta illa nostrorum scelerum enar-

1. Timoth. 4.

1. Corint. 10.

Psalm. 23.

Celare crimina in confessione.

Luc. 18. Luc. 23. *In terrã spuere tẽpore eleuationis.* *Verba inutilia sub missa proferre.* *Crucem calcare secretò.* *Ante lustralis aquæ consecrationem templum ingredi die Dominico.* Li. 1. de doct. Christ. & legitur 26. q 2. illud quod est. *Euchetæ & Gnostici.*

rum enarratione opus esse conuincetur? Quo ordine ea recensuit publicanus ille in templo, aut latro in cruce? Tam quoque graue est delictum, in terram tempore eleuationis spuere, quàm sputum in ore continere: & æqualem pœnam merentur uerba inutilia tam sine Missa, quàm sub eius actione prolata. Huc adducatur, commissum in calcanda secretò cruce flagitium: item, quòd die Dominico ante lustralis aquæ consecrationem templum ingrediantur. Hic præstigiosi fœderis neruum palàm cernit quilibet pius. Rectissimè ergo Augustinus ait: Omnes artes huiusmodi uel nugatoriæ, uel noxiæ superstitionis, ex quadam pestifera societate hominum & dæmonum quasi pacta infidelis & dolosæ amicitiæ, penitus sunt repudiandæ. Superioribus nugamentis ex Psello accensere libet de Euchetis & Gnosticis, qui nefanda sacrificia perpetrare dicuntur, ut dæmonia toto cõcipiant pectore. Conueniũt die quo passus est Saluator, uespere statutum in locum, unà cum puellis sibi notis: & post quædam sacra extinctis luminibus, mistim congrediuntur siue cum sorore, siue cum filia, siue cum qualibet. Nono rursus mense reuertuntur, puellasq; accersunt, et infantes iam natos ab his euellunt, perq; totum corpus pueros circumcidunt, & circumfuso sanguine phialas implent, corpora cremant, cinerem cum sanguine miscent. Hoc condimento epulas & pocula condiunt, tum sua inter se, tum aliorũ clàm quorumcunque possunt. Existimant enim hoc sacrificij

& ali-

& alimenti genere tanquam maximè profano, characterem diuinũ nobis impressum, ac dæmonia procul arcentem, penitùs aboleri, itaq; dæmonia liberius ingredi. Gnosticis (ut Irenæus attestatur, uir & Christianus & eruditus) præbuit incunabula Carpocrates. His enim præstigijs Simonis magi, non ut ille clàm, sed publicè ac palàm tradebat, & uelut pro summis ac optimis studijs laudem confessam & publicam de nefarijs actibus, à deceptis auditoribus requirebat, & magicas tenebras in luce publica perorabat de amatorijs duntaxat somnijsq; immissis, ac dæmonijs parædris, alijsq; similibus fraudibus.

Carpocrates magiam secta̲m publicè docuit.

Hic porrò id hominum genus potissimùm impetitur, quod tali est temperamento, uel à causis externis, ut à dæmonis spectro appetitum: uel illius suggestione tentatum, se uti organum illius uolũtati non ineptum, ex facta inductione facile præstet. Huiusmodi sunt melancholici, & ob iacturam uel qualemcunq; aliam causam tristes, teste Chrysostomo, cuius hæc uerba sunt: Omni diabolica actione potentior ad nocendum est mœroris magnitudo: quia dæmon quoscunq; superat, per mœrorem superat. Sunt item Deo diffidentes, impij, illicitè curiosi, peruersè in religione Christiana instituti, inuidi, malicioſi, uetulæ uix mentis compotes, similesq; lubricæ fidei (qui enim facile credit, facile & recedit) uel insignis maliciæ mulierculæ. His ut instrumentis congruis insidiatur quibuscunque potest modis, suo tempore & loco:

Apta satanæ organa.

Li. 3. de prouidentia ad Stagirium monachum.

Ob mœrorem multos superat dæmon.

Clemens lib. 2. Recog. Auguſt. li. 2. de doctri. Christ. ca. 24.

loco: singulos, ut cuiusque animi studia & affectus ex certis iudicijs cognouerit, peculiari aliqua ratione adoritur, infectatur, illicit, uel assumpta plausibili forma, uel cogitatione imaginationeq; uariè agitata & corrupta, donec tandem ipsius proposito consentiant, se ipsius persuasioni dedant, quicquid in mentem ille ingerat credant, tanquam fœdere obligati, ab illius nutu pendentes, ipsi obtemperantes, uera omnia esse quæ suggerit rati, formas in imaginatiua uirtute uel phantastica ab eo ingestas reuera substantialiter (ut sic dicam) existere confidentes sanctissimè: nec aliter queunt, quum illorum mentem ex primo assensu imaginibus inanibus uitiarit, consopitis uel concitatis in hoc opus corporis humoribus & spiritibus, ut hac ratione ad organa accommodata species aliquas inducat, perinde ac si extrinsecus eæ occurerent uerè, non solùm dormientibus, uerùm & uigilãtibus: atq; hoc modo aliqua extrinsecus uel existere uel fieri putentur, quæ tamen reuera nec sunt, nec fiunt, nec sæpe in rerum natura existunt. Ea est horum immundorum spirituum subtilitas incomprehensibilis propè, & fraus infatigabilis, sensus hominum eludens. Sic & ueterũ Aegyptiorum sensus obsedisse dæmonem, docet apud Clementem D. Petrus. Li. 5. Recog.

Plurimum uerò huc sexum femineum, nimirum temperamenti ratione lubricum, credulum, malicioſum, impotentis animi, & ob eius affectus quibus difficulter imperat, melancholicum: cumprimis autem ef-

Sexus feminei credulitas.

fœtæ,

fœtas, stupidas, mentéq; titubantes uetulas inducit, subdolus ille ueterator. Quo nomine Euam conuenientius suæ persuasioni organum non Adam, in rerum primordijs, quum duo saltem existerent homines, aggressus est: quam leui etiam disputationis uelitatione uicit. Genes. 3. 1. Timoth. 3.

Melancholicorum corrupta imaginatio.

Porrò ne imaginatiuæ uirtutis instrumenta in his mulierculis hoc modo uitiari & oculorũ aciem perstringi, usqueadeò absurdum uideatur, animaduerte melancholicorum cogitatus, uoces, uisa & actiones: ac quàm omnes sensus ex humore melancholico cerebrum occupante, mentemq; immutante, in his sæpe deprauatos uideamus, ut alij se esse bruta animalia credant, ipsorumq; uoces & gestus imitentur. Nonnulli se uasa fictilia factos esse putant: ob id occurentibus, ne collidantur, cedunt. alij mortem timent, quam sibi tamen consciscunt interdum. Plerique se criminis reos imaginantur, ut pauidi quencunque uiderint ad se ingredientem exhorrescant, ueriti, ne manibus ipsis iniectis captiui abducãtur, & ad tribunalia supplicio afficiendi pertrahantur. Quidam senex nobilis, quandoque è sede exiliens subitò, ab hostibus se impeti credebat: quos arreptos, retrò se in fornum confertim, sua quidem opinione, intrudebat. Alius metuebat, ne Atlas, uniuersum terrarum orbem sustinens suis humeris, defatigaretur, & onus excuteret lassus, cuius intolerabili ruina omnes opprimerentur. Vidi qui cibum & potum pertinaciter

citer auersaretur. Sunt quos tã miserè exercet plena scrupulis conscientia, qui nodos in leui scirpo quæritantes, culpam imaginantur ubi nulla est: & diuinæ misericordiæ diffidentes, se orco destinatos, lamentatione sedulò nocte diuq; deplorant. Noui, qui se fratrem multis inde miliaribus degentem uidere diceret: item qui suis auribus semper obstrepere (masculorum concubitor) quemcunque obuium, etiam coniunctissimum quererctur: atq; hoc nomine ad me is scribebat diserte, num quid consilij à me adhiberi ualeret, quum in duditus organo uitium esse alij existimarent. Mens autem huic sacrifico erat læsa. Scio quoq;, ubi sulphur & picem redolere aliquem occlamaret melancholiæ uitium patiens, & cibum oblatum piper respere iudicaret: quæ quàm alienissima esse à rei ueritate, cognoscebantur. partes item pudibundas inflammatione putoreq; ita uitiatas asserebat, ut gangrænam suborituram pertimesceret, his interim locis ab omni uitio immunibus. Infinita alia huc coaceruari possent exempla, ubi sensus omnes multifariam uitiatos cernas, ex unico illo humore, uel fuliginoso atræ bilis uapore, mentis sedem inficiente, unde phantastica illa procreari monstra constat. Imaginatricem quoq; interdum totam ex alijs humoribus corrumpi, exoluiq;, docet Galenus de Sympt. differentijs: quemadmodum in catalepsi: plerumque autem uitiari, ut in delirio: est quum deficit atq; debilitatur, quod in lethargo contingit. Quare

idem non

idem non licebit diabolo, tanquã spiritui, ut Deo conniuente, in sensuum organa sese insinuet, & humores sibi commodos uel uapores commoueat, uel aerem idoneum conferat ad organa: maximè delectu habito ex temperamento, ætate, sexu, uel alia causa externa aut interna apta: unde nouæ species in imaginatiua ui conceptæ, plerunq; etiam spiritui uisorio per uerruum opticum communicentur, quò se uidisse uel designasse, mortis etiam periculo affirmare audeant, quæ nunquam uel uisa, uel in rerum natura extiterunt? Levia eius rei argumenta in hypochymate oculorum uitio apparẽt. Meritò igitur Thomas frequenter allegat illud Augustini in lib. 83. q. Scripit hoc malum dæmonis per omnes aditus sensuales, dat se figuris, accommodat se coloribus, adhæret sonis, odoribus se subijcit, infundit se saporibus.

Phantasia.

De phãtasia sic scribit Iamblichus: Phantasia omnibus animæ uiribus est adnata, omnesq; figurat atq; effingit similitudines specierum, & apparitiones, uisaq; seu impressiones uirium aliarum transmittit in alias: quæ quidem à sensu micant, in opinionem excitat: quæ uerò ab intellectu, secundo loco offirt opinioni, sed in seipsa ab omnibus imagines suscipit. Hæc utique omnes actiones animæ fingit et exprimit, atq; externas accommodat intimis. Hic Marsilius Ficinus Platonicus, in explicatione Prisciani philosophi Lydi, interpretantis librum Theophrasti de phantasia & intellectu, ca. 2. ait: Imaginatio actiones rationis

effingit

effingit sub rerum sensibilium conditione, ac potest ultra sensuum actus latius phantasmata promere. Superat sensum: quia enim nullo mouĕte, imagines edit. Imaginatio est tanquam Proteus, uel chamæleon. Idem li. 13. ca. 1. de Theologia Platonica: Phantasiam, inquit, quatuor sequuntur effectus: appetitus, uoluptas, metus, dolor. Hi omnes quando uehementissimi sunt, subitò corpus proprium omnino, nunquam alienum afficiunt. Quid non fœtui adhuc matri unito imprimit imprægnatæ imaginatio: ut si imaginetur malum granatum, illius secum notas proferat fœtus. Quum amaram potionem alicui offerri contueantur plerique, in ore mox amarorĕ sentiunt, quem haud dubiè uehementem mouere imaginationem credendum est. Quibusdam eiusmodi cogitatione aluus cietur: nonnullis, quod mirabile est, ex alicuius rei aspectu, uel etiam auditu (quod mihi usuuenit) stupescũt dentes. Theodorus Bizantinus in ea est sententia, liros fortes rarò uel nũquam spectra uidere, quòd ipsi ob timorem hæc minimè imaginentur. Nam solet timor, præ omnibus alijs affectibus, firmas in nobis gignere imagines: pòst amor. Scythæ, apud quos homines occidere sacrificium est, cum fortes natura sint ac institutis, neque mortuos neque lemures uidĕt: sic nec latrones. eiusmodi autĕ simulachra frequĕtius obuia sunt pueris, mulieribus, uacordibus, mollibus, atque ægrotis, qui propter imbecillitatem animi & corporis assidua formidine uanisq; insomnijs quatiuntur.

Imaginationis uis.

Imagines fortes gignunt timor et amor.

Spectra non uident fortes.

Aristote-

Aristoteles lib. de Motibus animalium, secundum communem commentationem ca. 6. Alterant autem, ait, phantasiæ & sensus, meditationes. Phantasia uerò & intelligentia habent rerum uirtutem: aliquo enim modo species intellecta calidi & frigidi, aut delectabilis aut tristis, talis existit, qualis quidem & rerum unaquæq;. Propter quod tremunt & timent intelligentes solum. Adde item, quòd absentibus sensibilibus, phantasmata remanent, & imaginationes, teste Aristot. 2. Anim. & inde ex motu locali formarum sensibilium remanentium in uirtute phantastica, cũ humoribus in quibus sunt ut in subiecto, apparent aliqua quæ non sunt. Sic in libro de Somno & uigilia idem inquit: Descendẽte plurimo sanguine ad principium sensitiuum, simul descendunt formæ in imaginatione conceptæ. Qua ratione posſunt dæmones humores mouere interiorũ exteriorumq; sensuum, atq; ita ad organa species aliquas inducere, quasi extrinsecus occurrerent dormiẽtibus nobis & uigilantibus.

Vt autẽ supradictis pondus accedat, Augustinum latius hic differentem adducere placuit: qui dæmones eiusmodi multa posse docet, duabus rebus ueluti quadam prærogatiua, sensus nimirum acrimonia, & motus celeritate: sicq; hominum sensibus uel ingerere, uel prænunciare, quæ ipsi dæmones facturi sunt, nec ita ab hominibus præ terreni sensus tarditate dignoscantur, discernanturue. Accipiunt enim, ait ille, potestatem & morbos immittere, & ipsum aerem

Lib. de Diuinat. dæmonũ ca. 3. & 5. itẽ lib. de spiritu & anima, ca. 28.

uitiando morbidum reddere, & peruersis atq; amatoribus terrenorum commodorũ malefacta suadere, de quorum moribus certi sunt, quòd sint eis talia suadentibus consensuri. Suadent autem miris & inuisibilibus modis per illam subtilitatẽ suorũ corporum, corpora hominum non sentientium penetrando, séq; cogitationibus eorum per quædam imaginaria uisa miscendo, siue uigilantiũ siue dormientium. Aliquando uerò non quæ ipsi faciunt, sed quæ naturalibus signis futura prænoscunt, quæ signa in hominũ sensus uenire nõ possunt, antè prædicũt, &c. Et pòst: Quid autem mirum, si quemadmodum medicus in corporis humani uel turbata uel modificata temperie, seu bonas seu malas præuidet ualetudines: sic dæmon, in acris affectione atq; ordinatione sibi notas, nobis ignotas præuidet tempestates? Aliquando & hominum dispositiones, non solùm uoce prolatas, uerùm etiam cogitatione conceptas, cũ signa quædam ex animo exprimuntur in corpore, tota facilitate perdiscunt, atq; hinc etiam multa futura prænunciant: alijs uidelicet mira, qui ista dispositia non nouerunt. Sicut enim apparet concitatior animi motus in uultu, ut ab hominibus quoq; aliquid forinsecus agnoscatur, quod interim secus agitur: ita non debet esse incredibile, si etiam leuiores cogitationes dant aliqua signa per corpus, quæ obtuso sensu hominum cognosci non possunt, acuto autem dæmonum possunt. Adhæc lib. 3. Cap. 11. de Trinitate docet, facile esse spiritibus nequissimis per aera

per aera corpora facere multa, quæ mirentur animæ terrenis corporibus aggrauatæ, etiam melioris affectus. Si enim corpora ipsa terrena nonnullis artibus & exercitationibus modificata, in spectaculis theatricis tanta miracula hominibus exhibẽt, ut hi qui nunquam uiderunt, talia narrata uix credant: quid magnũ est diabolo & angelis eius, de corporeis elementis per aera corpora facere, quæ caro miretur: aut etiam occultis inspirationibus ad illudendos humanos sensus, phantasmata imaginum machinari, quibus uigilantes dormiẽtesúe decipiat, uel furentes exagitet? Quare ad Simplicianum scribit: Fallacia fatalium, atque imaginum simulandarum callida operatio, decipiendis humanis sensibus multiformis inuigilat. Fallit autem studio fallendi, & inuida uoluntate, qua hominum errore lætatur. Sed ne apud cultores suos pondus authoritatis amittat, id agit, ut interpretibus suis signorumq; suorũ coniectoribus culpa tribuatur, quando uel deceptus fuerit, uel mentitus. Vitiatam quoq; phãtasiã pulchrè depingit lib. de Cura pro mortuis agenda, his uerbis: Similia sunt somnijs nonnulla uisa uigilantiũ, qui turbatos habent sensus: sicut phrenetici, uel quocunq; furẽtes modo. Nam & ipsi loquuntur secum quasi uerè præsentibus loquantur, & tam absentibus quàm præsentibus, quorũ imagines cernunt siue uiuorum siue mortuorum. Sed quemadmodum hi qui uiuũt, ab eis se uideri, & cũ eis se loqui nesciunt (neque enim reuera ipsi adsunt, aut

Li. 2. quæst. 3.

Li. de diuin. dæmonum cap. 6.

Cap. 12.

ipsi sermocinantur, sed turbati sensibus homines talia uisa imaginaria patiuntur) eodē modo & hi qui ex hac uita migrarunt, sic affectis hominibus uidentur quasi præsentes, cum sint absentes, & utrum eos aliquis imaginariè uideat, omnino nescientes. Huic rei simile est etiam illud, cum homines altius quàm si dormirent, subtrahuntur corporis sensibus, & occupantur talibus uisis. Et his enim apparent imagines uiuorum atque mortuorum: sed cum fuerint sensibus redditi, quoscunq; mortuos uidisse se dixerint, uerè cum eis fuisse creduntur: nec attendunt qui hæc audiunt, similiter ab eis absentiū atq; nescientium quorundam etiam imagines uisas esse uiuorum. De phantasia deprauata in cogitatu alto, uel somno profundo, item an uerè dæmonum arte in bestias transmutari possent homines, quid ide explicatius dicat, fusius addam: Non solum, inquit, animum, sed nec corpus quidem ulla ratione crediderim, dæmonum arte uel potestate in membra uel lineamenta bestialia ueraciter posse conuerti: sed phantasticum hominis, quod etiam cogitādo, siue somniando, per rerum innumerabilia genera uariatur: & quum corpus non sit, corporum tamē similes mira celeritate formas capit, sopitis aut oppressis corporeis hominis sensibus, ad aliorū sensum nescio quo ineffabili modo figura corporea posse perduci, ita ut corpora ipsa hominū alicubi iaceant, uiuentia quidem, sed multo grauius atq; uehementius, quàm somno suis sensibus obseratis: phantasti-

Li. 18. cap. 18. de Ciuitate Dei.

Idem ferè dicit li. de Spiritu & anima ca. 26.

Phantasia uarie corrumpitur.

Phantasticum autem illud ueluti corporatum, in alicuius animalis effigie appareat sensibus alienis: talisq; etiam sibi homo esse uideatur, sicut talis sibi uideri posset in somnis, & portare onera, quæ onera si uera sunt corpora, portantur à dæmonibus, ut illudatur hominibus, partim uera onerum corpora, partim iumentorum uera cernentibus. Nam quidam nomine Præstantius patri suo cõtigisse indicabat, ut uenenum illud per caseum in domo sua sumeret, & iaceret in lecto suo quasi dormiẽs, qui tamen nullo modo poterat excitari. Post aliquot autem dies, eum uelut euigilasse dicebat, & quasi somnia narrasse quæ passus esset, caballum se scilicet factum, annonam inter alia iumenta baiulasse militibus, quæ dicitur retica, quoniam ad retia deportabatur. quod ita ut narrauit, factum fuisse compertum est, quæ tamẽ ei somnia sua uidebantur. Indicauit & alius se domi suæ per noctem, antequam requiesceret, uidisse uenientem ad se quendam Philosophum sibi notissimum, sibiq; exposuisse nonnulla Platonica, quæ antea rogatus exponere noluisset. Et cum ab eodem Philosopho quæsitum fuisset, cur in domo eius fecerit, quod in domo sua petenti negauerat: Non feci, inquit, sed me fecisse somniaui. Ac per hoc alteri per imaginem phantasticam exhibitum est uigilanti, quod alter uidit in somnis. Ad eundem modum prolixius hic de socijs Vlyssis à Circe carminibus mutatis, & de Diomedeis uolucribus agit Augustinus: additq;, huiusmodi præsti-

Præstãtij pæter in longo altoq; somno se equum putabat factũ.

gias dæmonibus iudicio Dei permissas, non esse difficiles. Nisi uerò altius dormientem Præstantij patrem obseruassent, ipse omnino ratus fuisset, & narrasset, ea reuerà à se gesta fuisse, quæ saltem per somnum cognouerat, atq; ita ueritatis opinionem apud multos
Cap. 28. fortitus fuisset rumor falsus. Huc facit, quod lib. de Spiritu & anima tradit Augustinus: Quædam futura prædicunt dæmones, & quædam mira faciũt, quibus homines alliciunt & seducunt. Vnde quædam mulierculæ post satanam conuersæ, dæmonum illusionibus & phantasmatibus seductæ, credunt se & profitentur nocturnis horis cum Diana Paganorum dea, uel cum Herodiade, uel Minerua, uel innumera mulierũ multitudine equitare, uel earũ iussionibus obtẽperare. Decreta interserunt, paruulos à lacte matris auellere, assare & comedere, domos per caminos seu fenestras intrare, & habitantes uarijs modis inquietare: quæ omnia & consimilia solum phantasticè accidunt eis. Quapropter sacerdotes Dei prædicare debent populo, ut nouerit hæc falsa omnino: & non à diuino, sed maligno spiritu talia phantasmata mentibus fidelium irrogari. Ipse namq; satanas, qui transfigurat se in angelum lucis, quum mentem cuiusque mulierculæ ceperit, & hanc sibi per infidelitatẽ subiugarit, ilicò transformat se in angelum lucis, in diuersarumq; formarum species & similitudines, & mentem quam captiuam tenet, in somnis deludens, per deuia quæque deducit. Et quoniam solus hoc patitur

26. q. 5. episcopi ex concil. acq.

Lamiarũ nostrarum confessionẽ phantasticam esse, ex Augustin. & Decret. constat.

2. Corinth. 11.

spiritus

spiritus infidelis, nec in animo, sed in corpore euenire opinatur: idcirco nimis stultus & hebes est, qui hæc omnia quæ in spiritu fiunt, etiam in corpore accidere arbitratur. Inter hæc quoq; Augustini uerba interponūt Decreta: *Quis enim in somnis et nocturnis uisionibus non extra seipsum deducitur, & multa uidet dormiendo, quæ nunquam uigilando uiderat?* Hinc Synesius de Somnijs rectè inquit: *Anima fascinata materiæ donis, perinde afficitur atque illi, qui cum liberi sint, ad certum tempus mercede conducuntur ad opus, ubi ancillæ cuiusdam pulchritudine capti, moras trahere uolunt, ipsius amatæ domino seruire constituentes.*

De phantasticæ porrò mutationis hominum in bestias opinione, recentior est memoria nostrorū ferè temporum, quàm ut inter obliterata possit nesciri. Refert enim Guillelmus Malmes, Beriēsis monachus *in sua historia, quòd tempore Petri Damiani fuerunt duæ uetulæ in uia publica qua Romam itur, quales Augustinus appellat stabularias, id est transeuntes ad hospitia pro mercede suscipientes (nam stabulum propriè hospitium uenale & publicum dicitur) Hæ in uno commorantes tugurio, una quoq; arte malefica imbutæ, hospitem quandoq; solū aduenientem, in equum uel suem uel asinum mutabant, & certo precio mercatoribus diuendebant. Quodam die iuuenem histrionicis gesticulationibus uictum exigentem, hospitio exceperunt, & in asinum uerterunt,*

Vincent. in Spec. natur. li. 3. ca. 109.

Stabulum.

Mutati in asinum iuuenis figmentū.

multum eo lucrifacientes, qui gestuum miraculo distineret transeuntes: nam ad anus mandatũ nutumq; quocunq; modo mouebatur. Non enim illi intellectus perierat, sed loquela. Ingentem inde quæstum fecerant uetulæ. Quo cognito, uicinus carè asinum redimit. Cautio tamen hæc à mulierculis adhibita est, ut custodiretur ne in aquam descenderet. seruatus diu ab aqua: & tandem incautiorem nactus custodiam, in lacum proximum se coniecit, & ibi se aliquandiu uolutans, propriæ restituitur formæ. Cumq; ab eodẽ obuius sciscitaretur eius custos, num asinum uidisset, ille se esse respondit: famulus ad herum retulit: herus ad Apostolicum Leonem, uirum eo seculo sanctissimum. Conuictæ anus idem fatentur: dubitantem Papam cõfirmauit Petrus Damianus, uir eruditißimus, prolato exemplo de Simone mago, qui suam Faustiniano imaginem impresserat. At hæ & similes nugæ eandem sortiantur fidem, quam Apuleij metamorphosis meretur. Ex Vincentio hic adde: pudicam feminam, in quam amore uesano exarserat Aegyptius quidã, à malefico in equam uersam, & à D. Machario Aegyptio heremita restitutam. Guilielmus Brabantinus scribit in sua Historia, uirum prudentẽ diaboli arte eò perductũ fuisse, ut aliquibus anni temporibus nõ secus sciuerit, quàm se rapacem esse lupum, qui per loca syluestria & specus oberraret. ac maximè pueros persequeretur, & eum sæpe uelut amentem per nemora uagari inuentum fuisse: qui tandem

Lib. 18. Hist.

Dei

Dei gratia ad mentem redijt. Melancholia exagitatũ hunc fuisse, mea est sententia. Si qui uerò obuagari in Liuonia & locis proximis uideantur lupi noxij: quos Lamias putant, Germanis werwôlff dictos: ij certè dæmones censendi sunt, ut qui eam assumpserunt formam, ut male credulum hoc hominum genus magis irretirent suis uaframentis, insontes grauarent, & sanguinis innocentis reum redderent magistratum. Nullum hic locum habet, quod de fœminis in mares uersis abstruso naturæ miraculo, Plinius, Sabellicus, Pontanus, & plerique alij scriptores non obscuri tradunt: quũ hic saltem de phantasticis dæmonum illusionibus agatur. *Vueruuolff.* Sabell. lib. 9. cap. 8. de ostentis.

Cæterum uetulæ illæ, de quibus hic instituta est oratio, non absurdè ἐνυπνιοῖς assimilari possent, qui uelut rapti extra sese, sensúq; omni & motu priuati, iacent exanimis similes, & post ceu ex profundissimo expergefacti somno, aut à morte ad uitam reuocati, redeunt ad sese, & miras fabulas, miráque commẽta narrant: at in has cogitationes se ingerens dæmon, earum seriem texit, hancq; uariat mira arte & scitè, repetitis præteritis, annexis præsentibus, & aspersis etiam quibusdam admonitionibus de futuris, ne in suspicionem anilium fabularum aut temerè cogitatarum ineptiarum ueniant, inducta etiam persuasione ut coràm spectasse quæ diabolus offudit, imaginentur: ita dementat eos, quos ad talia usurpat ministeria, ut sui prorsus non sint compotes: sed ue- *ἐνυπνιοῖ.*

lut κατακλωθόντες, ea agitent mente, in eaq; intueantur, quæ dæmon obijcit: ex seſe nihil faciant, nisi quantum aliquando permittitur. At homines, Auguſtino teſte, malarum rerum cupidi, occulto quodam iudicio diuino traduntur illudendi & decipiendi pro meritis uoluntatũ ſuarũ, illudentibus atq; decipientibus eos præuaricatoribus angelis, quibus iſta pars mundi infima ſecundum pulcherrimum ordinem rerum diuinæ prouidentiæ lege ſubiecta eſt. Idipſum docent decreta his uerbis: His portentis per diabolorum fallaciam illuditur curioſitas humana, quanto id impudenter appetunt ſcire, quod nulla ratione competit eis inueſtigare. Hæc poteſtas immundis ſpiritibus ideo datur, ut pernicioſos ſibi aptẽt, hoc eſt prauos homines ſeducant: illos ſcilicet, qui ſpernunt ueritatem, & credunt mendacio, iuxta Pauli ſententiam: Sanam doctrinam non ferent, ſed ad ſua deſideria coaceruabunt ſibi magiſtros, prurientes auribus: & à ueritate quidem auditum auertent, ad fabulas autẽ conuertentur, onerati peccatis, ducentur uarijs deſiderijs, ſemper diſcentes, nunquam ad ſcientiæ ueritatem peruenientes. Hos Paulus uocat filios contumaces, in quibus agit ſpiritus ille cui poteſtas eſt aeris, eludens ſubtilitate & dolo inimitabili hæc ſua inſtrumenta, in ipſius inductiones propendentia: nimirum has mentis acie læſas, effaſcinatas, maleq; feriatas mulierculas, quas ita dementat, ut quicquid illarum phantaſiæ ſuggerit, aut quodcunq; etiã malum ab

De doctrin. Chriſt. lib. 2. cap. 23.

Dæmonis ludibrijs qui magis expoſiti.

In 2. Parte, cauſ. 26. quæſtio. 5. epiſc.

2. Timoth. 4.

2. Timoth. 3. Epheſ. 2.

lum ab ipso, uel etiã alijs, Dei abstrusa permissione, perpetratum est, aut quæcunque ludibria præstigijs conspiciendã illis ostendit, eius malesuadi suggestione à se designata (licet phantasmate uel in somnijs solummodo nota) perperam credant bis miseræ, quæstionibus subiectæ confiteantur, à propria confessione mortis sententiam audiant, dirisq; tandem flammis deuoueantur. Sic in ipsius uerba iuratis, animi & corporis oculorũ aciem perstringit cacodæmon, sic sibi addictos demeretur, hoc deuotæ illi mẽtis autoramentum. Hinc pulchrè Augustinus: Maligni (inquit) spiritus, quos isti Deos putant, etiam flagitia quæ non admiserint, de se dici uolunt: dum tamen humanas mentes his opinionibus uelut retibus inducãt, & ad prædestinatum supplicium secum trahant. Lib. 2. de Ciuit. dei ca. 10.

Delusionum eiuscemodi modus, & quid in ijs dæmon ualeat, & quid item nequeat, non inscitè describitur in eo libro cui Fortalitium fidei, inscriptio est, ubi ita legitur: Decima differentia dæmonum est, eorum qui decipiunt quasdam uetulas, quæ xurguminæ siue bruxæ nũcupãtur. Sciendũ ergo, esse quosdã homines apostatas in fide, hæreticos et falsos, qui seipsos uolũtariè offerũt diabolo: qui & eos recipit, traditq; artes inanes, quibus uidẽtur ducẽta euagari miliaria, & quatuor aut quinq; horarũ spacio redire: item destruere creaturas, fugẽtes eorũ sanguinẽ, atq; alia perficere maleficia pro suo nutu ex dæmonis uolũtate. At à satana miserè decipiũtur, illudũturq; nõ solũ hi, sed & qui Li. 5. de Bello dæmonum.

et qui eis fidē accōmodant. Veritas autē rei sic habet. Quādo peßima hæc figmēta uſurpare ſtatuerint malæ mulieres, ſe uerbis & unctionibus cōſecrāt dæmoni, qui eis ad opus ſuū utitur, & cuiuslibet earū phantaſiā regit, ducitq; per loca ab ipſis deſiderata: corpora uerò earū ſine ſenſu permanent, quæ umbra cooperit diabolus, ut nulli ſint conſpicua. Et cū in earum phātaſijs impleta eſſe quæ uoluerūt, obſeruarit, umbra ſublata, proprijs motibus illas permittit. A' loco autem non fuerunt amotæ, ſed phātaſiæ idolum extitit, quale cacodæmon efformauit. Nec mirum eſt hoc eius ſtudium, quo miſeras animas deridere conatur, uolēs imitari Dei opera per angelos bonos expleta: quemadmodum Abacuc prophetam coma capitis ex Iudæa in Babylonem reuerà trāslatū legimus. Atqui mutare eſſentiam creaturæ, aut efficere ut unum corpus per aliud, ſine uniuſ uel amborum iniuria tranſeat, aut maius corpus penetret per ſpacium improportionatum (ut ſic dicam) loco, uidelicet quòd per foramina domorum exigua ingrediantur tales feminæ: ſiue unum corpus poſſe diuerſis in locis exiſtere, & ſimilia: hæc dæmones omnino facere nequeunt, quum naturali philoſophiæ repugnent, ſoliq; Deo ſint poßibilia. Suam quoque horum ludibriorum rationem annotauit Martinus de Arles Theologus, his uerbis: Non fiunt illa maleficorū operatione propria & immediatè, ſed talia adminiſtrantur per dæmones, qui uiſo opere, mox ex pacto dudum cum ſagis inito

Phantaſiam Lamiarum quomodo regit dæmon

Daniel. 14.

Lib. de Superſtit.

gis inito sciunt, qualem effectum ad sagarum intentionem producere oporteat. Exempli gratia, scopa quam in aqua intingit saga, ut pluat, non existit pluuiæ causa: sed uiso indicio, eam dæmon procurat, qui (Deo permittente) potestatem habet in omnia corporalia, in aerem, uentos, nubes, eaq; statim excitare potest. Maga per scopã signum ostendit: sed ut pluat, per dæmonis actionẽ efficitur, cui mala fide & opere seruit saga, & se tradidit obsequijs illius. Item, si quando imaginem terream uel characteres uel simile aliquid, quo uelut maleficio alter lædi posßit, conficit magus: uel si aliquando maleficio alicuius in aqua uel plumbo apparet, quicquid molestiæ tali infertur imagini, idem quoque (experientia teste) inferri illi cuius proposita est imago, siue sit punctura, uel alia læsio, imagini per magum uel aliũ hominem impressa. Sed hominem maleficio affectũ reuera modo non uisibili, Dei permißione, lædit dæmon, si meruerit alter. Admirabilem eius rei historiam ex Hectore Boethio historiographo addam, ab Hieronymo Cardano tamen refutatam, ut hinc de reliquis eiusmodi enarrationibus eodem cẽseatur modo. eam ita refert. Duffus rex incidit in morbum, non tam grauem, quàm cunctis uel eruditis medicis (Scotorum tunc uiuendi modi, corporeaq; constitutionis, quos nondum peregrini inuaserant morbi, habita ratione) cognitu difficilem. Siquidem sine ullo signo bilis, pituitæ, alteriusue peccantis humoris redundantiæ, uel ab humano

Historia mira de Duffo rege maleficio læso: si uera.

humano temperamento lapsus, Duffum sensim afflixit. Noctu enim sub perpetua uigilia decũbens, in sudorem immẽsum soluebatur: interdiu uix dolore, quo nocte laborauerat, leuatus, quieti se dabat. Corpus lẽta conficiebatur tabe, effœto simillimum. Hærebat cutis rigida, uenas, neruos, & qua forma ac situ constituta essent ossa humana, spectantibus ostendens. Suauis ac uniformis spirituum à corde motus: quod, tactu cordialis uenæ arteriæ deprehẽdere, uitale humidum nihil temperie excessisse demonstrauit. Viuidus illi color, aurium oculorumq; uigor integer aderat, & temperatus frequentior cibi potusq; appetitus. Hæc sanitatis signa in languente, multoq; dolore afflicto cum medici admirarentur, & quæ suarũ erant partium egissent, nihilq; inuenissent quo superfluus noxiusq; sudor coerceretur, aut quod somnũ prouocaret, sed rex in horas magis magisq; sudore & continua uigilia angeretur: uersi ad patientis consolationem (nam eorum sententia, huic soli locus supererat) precati sunt ut benè de salute speraret, nec sibi deesset: fore ut externorum medicaminum medicorumq;, quos ipsi ocyus accirent, ope, quòd peregrinus & parum eis cognitus esset morbus, aduentãte uere, soleq; (uitæ in animãtibus assertore) ad nos redeũte, sanitatẽ consequeretur. Obortus est sub id tẽpus incerto authore rumor popularibus susurris, regẽ ueneficarum mulierũ arte dæmoniaca, et nõ naturali morbo tabescentẽ, per tã longa tẽpora corpore et uiribus cõfici, easdemq;

Rumoris huius autor esse potuit satan.

easdemq; apud Forres Moraviæ oppidū, magicā & sortilegam artē in regis perniciem exercere. Horum fama ilico ut ad regis aures peruenit, ne auctus rumor, re propalata, fascinatrices ut supplicium euaderent, in fugam ageret: mittuntur in Moraviam, qui an uera essent quæ ferebantur, perquirerent. Missi nuncij itineris causam dissimulabant, et ueluti incundæ pacis gratia inter Duffum regem & coniuratos Morauos, Forres adiere: noctuq; in arcē admissi (steterat ea adhuc in regis fide) ob quam uenerant causam Doneualdo arcis præfecto, ut imperatum eis erat, exponunt, eiusq; fidem & auxilium ad negocium conficiendum implorant. Milites qui in arcis erant præsidio, tenuit nonnihil huiusmodi rei suspicio. Nam ex prostituta quadam (erat huic mater sortilega & incantatrix) dum blandiusculè eam tractaret amator, de regiæ ualetudinis tempore, modo, perpetuitate, quibus sortibus, quibus magicis carminibus uterentur Lamiæ, postquam nonnihil audiuerat, sodalibus indicauit, & illi Doneualdo, Doneualdus autem regijs legatis: meretricemq; tempestiuam tanti facinoris nūciam (erat ea tum fortè in arce) Doneualdus ad se accitā, quæstionibus quo ordine cuncta gerebantur, & in quibus ædibus, ubi fatiri coegerat, mittit intempesta nocte milites ad rē omnem explorandā. Hi in sortilegarum ædes foribus uirecluſis irrūpentes, sagarū unam cereū simulachrum ad regis Duffi imaginem dæmoniaca arte (ut credere par erat)

Quorsum hæc aliquis nouis set, nisi dæmō locū designasset, ubi dēmētatas anus ad ficti tiū eiusmodi opus permouere se possesciuerat.

Sparso dæmonis operâ, eo rumore, de Duffi ualetudine apud forres uitiata à Lamijs, eas dementatas, dein in eiusmodi ludibriorum apparatum excitare potuit, ut Duffum et subditos in incredulitate confirmaret, eadem feminarum procuraret, nouasque in Morauos faces mendacijs incenderet.

par erat) confectum, ligneo affixum ueru ante ignem torrentem: alteram, carminibus recitatis liquorem quendam fundentem sensim supra statuam inuenerunt. Prehensæ itaque ocius sagæ, coniectæq; in uincula, & tractæ simul cum simulachro in arcem, rogatæq; ad quid sub noctem carmina recitãtes, effigiem regis igni exponerent? responderunt, dum simulachrum igni adhibitum torreretur, Duffum regem in sudorem solui: carminibus uerò recitatis, perpetua teneri uigilia, & ad liquescentem ceram inacie confici: consumptam autem ceram, regis mortẽ continuò subsequuturam. ita se malos dæmones docuisse: ad facinusq; exequendum, mercede à Morauorum primoribus conductas fuisse. Perciti ira astantes ad anus uerba, confracto simulachro, ut sagas scelus graui luentes supplicio, flamma consumeret, extemplò curarunt. Ferunt, sub tempus quo hæc in Forressensi arce sunt acta, regem languore leuatum, & nocte absq; sudore quieuisse: postridieq; redeuntibus uiribus, quæ erant humanæ facultatis, promptè egisse, perinde ac si nulla aduersa ualetudine antea fuisset detentus. uerùm utut res res se habuit, Duffus recrescentibus uiribus sanitati breui restitutus est.

Vnde in seiũctissimo interuallo uis tostionis, liquoris infusi, simulachri et carminum re recitatorum in Duffum resultare potuit. Ob præfractiores, in figmentũ hæc annoto.

Post huius historiæ, atq; eius argumenti aliarum enarrationẽ, in hunc scribit modum Cardanus: Doceamus, an inter tot miraculorũ cõmenta quicquam ueri subsit. nam maximam eorum partem fabulosam esse, atq; confictam, uel ipsi qui hæc constantissimè astruunt,

De uariet. rerũ lib. 15. cap. 80.

astruunt, negare non audent. Quæ igitur Boethius refert, condendæ historiæ haud iucundæ non ignauus author, alliciendi lectores causa conscripsit: ut quos Scythica facta moresq́; tum regionis descriptio non delectarent, fabulæ saltem tædium minuerent. Neque id uitiosum historico: sed ubi historia per se sterilis est; licet eam locis ac fabulis exornare. Quamobrem & iure ab his T. Liuius abstinuit: & Herodotus iustè damnatur, & Saxo Grammaticus laudatur. Tũ uerò maximè accedit, quòd hæc Boethius scripta inuenit, & factũ ipsum extra historiã est. In ipsa autem historia enarranda, utpote moribus gentis, bellis, prælijs, numero cæsorum, aut nominibus eorum qui prælio interfuerunt, quiue strenuè se gesserunt; familiarum initijs, causis bellorum, temporum ratione, gestis ac serie principum, quibus tanquam membris historia constat, fuit diligentissimus. Quinetiam in his quæ ad historiam pertinent, nihil tam exiguum fuit (talia autem sunt, regionis & urbium situs, magnitudo, oppida, insulæ, nemora, montes, plantarum noua genera, animalia quadrupeda, aues, serpentes, pisces, soli fœcunditas, uentorum uicissitudines, cœli clementia, stagna, paludes, distantiæ, cæteraq́; omnia quæ rara sunt, intelligendæ historiæ accommodata) quod neglexerit, omiserit ue, aut secus quàm esset enarrauerit. In talibus uerò existimauit ornandam historiam, seu quòd uera esse crederet, alioquin sacris philosophiæ haud initiatus. Quæ autem Ber-

Superioris historiæ de Dufo refutatio.

tē Berna & Pumetus (quorū pòst ubi de Incubo agitur, meminimus) & noster ille rusticus, uitrū capillos clauosq; euomēs, et sonū confracti uitri in uentrē, & horarum ictus in corde sentiēs, aut uidere, aut audire sibi persuadebāt, partim uera, partim falsa esse reor: nam uerè aliquid uidere, diuq; in uisione perseuerare, ni aliquid sit quod uideatur, absurdum est. Vident tamen quædā, tum audiūt: atq; causam horū in atram bilē reijcere oportet, quæ partim cibis & potibus, & aëre & mœrore, timoreq; paupertatis, partim à cœli constitutionibus, partim ex consuetudine aliorum delirantiū cōtingit. Habebā ego olim amicum, cui contigit, ut in una harū uallīū octodecim mensēs cōmorari cogeretur. Vbi rediisset ad me, multa de his incredibilia, quamuis philosophiæ haud ignarus, enarrabat: admonui hominē, ne amplius talia proferret, ni pro fatuo haberi uellet, et uitæ periculū subire. Immiscuit itaq; se negocijs arduis: commutataq; uictus ratione, dum aliorū consuetudine fruitur, ad se redijt. Seminis quoq; ac mēstrui sanguinis retētio, pluribus causa est huius morbi, aut ortus, aut incrementi. In uniuersum tribus maximè hæc deceptio constat: atræ bilis imaginibus, cōstantia ipsorū qui hac labe correpti sunt, ac fraude iudicū. Nam olim permissum erat, ut ijdē accusarent, condēnarentq;, ad quos damnatorū bona redibant. Vnde ne hos miseros adeò iniustè dānare uiderētur, multa fabulæ addebant. Cæterùm in illorū examine, confessionibusq; nihil non inane aut falsum, aut incon-

Historia huius rustici li. 3. describitur

incõstans, aut nullius momenti reperiebatur, præter contemptam religionẽ. Quædã enim Christum abnegabant, aliæ sacrificiũ ipsum inter uestes consuebant: conspuebant aliæ imagines diuorũ, atq; alia similia perpetrabant. Sublata primùm in hos miseros ac insanos potestas fuit à sapientißimo Senatu Veneto: cum animaduerteret eò progressam illorũ luporum rapacitatem, ut omnino insontes damnarent spe prædæ: neq; contemptor diuini cultus quærebatur, sed diuitiarum possessor. Inter hæc exorta est Lutheranorum secta: cumq; in hac, quòd per urbes propagaretur, non iam miseri, sed opulenti deprehenderentur, omissa priorum cura, ad hos conuersi sunt. Sed nunc cũ illis mitius agitur, ut omnia uel stulticiæ uel auariciæ plena esse cõperias. Hi ergo (ut ad propositũ redeã) quandoq; sibi uidere quædã persuadebant, atq; audire: postmodum rem ipsam ex propria leuitate augebant mendacijs, tum uerò mutuis colloquijs (ut dici solet) è culice elephas exoriebatur. Nam & pleriſq; hominibus quandoq; aliqua insolita uidentur, audiunturq;: sed ea contemnẽtes, sanoq; iudicio abigentes negligunt. Hucusque Cardanus: qui interdum contigiße quoque perhibet, ut aliquis, quem maleficio affectũ uoluerint hæ mulierculæ, naturali causa eodem tempore in morbum maleficio congruum inciderit: quo cognito, à ueneficio prognatum esse credebatur, quoniam morbi natura & tempus conueniebant. Sic anui dementatæ falsa suggestione phantasiam

Dominicani.

Opes aliorũ, non religionẽ quærunt iniqui iudices.

Nota.

tasiam uitiat naturalis morbi, illiusq; exitus conscius dæmon, & reliquos ob incredulitatem eo modo illudi permittit Deus. Quum uerò censores à rerũ naturaliũ cognitione essent alicui, minusq; in literis sacris exercitati, in historias (quicquid id est) ex sua opinione retulerunt: quod paulatim auctũ, exornatũq;, materiem uberẽ huic stulticiæ præbuit. Quæ ut omnium oculis euidentißimè pateat, ex Ioanne Grammatico asscribam bona fide historiam, ab eo ut ueram inter reliqua intextam: quam tamen merè mendacem, aut mendacijs egregiè excultam (quod equidẽ cum docti alioqui uiri uenia dictum cupio) facile is iudicabit, qui ad rationis trutinã reuocarit, nũ grato epuli gustu, rationis atq; eloquẽtiæ summũ munus, ac manuũ feliciter conserendarum donum consequi quis possit.

Historia admirabilis, si uera.

Ita scribit lib. 5. Historiæ Danicæ: Erant Ericus & Rollerus, Regneri pugilis filij, patre eodem sati, diuersaq; editi matre. Matrem quippe Rolleri, eandemq;

Craca saga.

Erici nouercam, Cracam uocabant. Mittitur Rollerus à patre cognoscendi causa, quæ domi interim dũ abfuissent, essent acta. Is ut maternum fumare tugurium uidit, foris accedens, paruulumq; foramen furtiua luminis applicatione traijciens, introspecta æde, animaduertit matrẽ in furni cacabo coctilia pulmenta uersantem. Suspexit præterea tres colubras supernè tenui reste dependsas, ex quarum ore profluа tabes guttatim humorem epulo ministrabat: duæ quippe calore piceæ erant, tertia squamis albida uidebatur,

reliquis

reliquis modico eminentius pensa. hæc nexum in cauda gestabat, quũ cæteræ immisso uentri funiculo tenerẽtur. Ille rem maleficio consentaneam ratus, silentio quod uiderat pressit, ne matrem ueneficij ream astruere putaretur. Ignorabat enim innocuam anguium extitisse naturam, nescius quantum illo uigoris epulo pararetur. Superuenientes deinde Regnerus & Ericus, ut fumidam aspexêre casam, ingressi discubitum petiuêre. Quibus ad mensam sitis, Craca priuigno filioq; unà cibum capturis, catillum discoloris dapis admouit. Pars quippe picea, sed croceis guttis interlita, pars albida uidebatur: quippe pro uaria serpentum specie, geminus pultem color infecerat. Cuius quum solam utrq; particulam delibasset, Ericus non ex colorum habitu, sed interni uigoris effectu epulas æstimans, nigrantem dapis partem, sed succo potiore confectam, catino quàm celerrimè uerso ad se transtulit, albidamq; sibi admotã prius Rollero applicans, cœnam felicius gessit. Et ne mutationis industria notaretur, Taliter (inquit) æstuante freto puppim in proram referri solitam. Nec tenue uiri ingenium fuit, industrij operis dissimulationem à nauigij consuetudine mutuantis. Ericus itaque fausta iam dape refectus, interna ipsius operâ ad summũ humanæ sapientiæ pondus euasit. Quippe epuli uigor suprà quàm credi poterat, omnium illi scientiarum copiam ingenerauit, ita ut etiam ferinarum pecudaliumq; uocum interpretationem calleret. Neque

enim solum humanarum rerum peritißimus erat, uerùm etiam sensuales brutorum sonos ad certarum affectionum intelligentiam referebat. Præterea tam comis atque ornati eloquij erat, ut quicquid differere cuperet, continuò prouerbiorum lepore poliret. At ubi supercueniens Craca concham transpositam, partemq; pultis potiorem ab Erico comesam cognouit, fortunam filio præparatam, priuigno cessisse condoluit. Cui mox gemebunda supplicare cœpit, ne unquam sua fratrem ope deficeret, quem ipsius mater tot nouæ felicitatis opibus cumulasset: quippe sapido unius epuli gustu, rationis atque eloquentiæ summam, necnon gerendorum prosperè conflictuum gratiam assequutus uidebatur. Adiecit quoque, Rollerum propemodum consilij capacem, futurumq; ut destinati sibi opsonij prorsus expers nõ esset. Monuit quoque, si suprema necessitatis uiolentia postularet, nominis sui nuncupatione remediũ celerius esse quærendum: affirmans, se diuina partim uirtute subnixã, & quasi consortem cœlitum, insitam numinis gestare potentiam. Ericus se ad astandum fratri, natura pertrahi dixit: probrosum referens alitem, qui proprium polluat nidum. At Cracam magis propria molestabat incuria, quàm fortuna filiũ grauaret aduersa. Artificem enim ingenio suo deludi, magnum olim ruboris incitamentum fuit. Hæc Saxo. Si confectum hoc uirulentum epulum ab Erico uoratum illis pollebat uiribus, quare in Rolleri filij usum nõ denuò adornabatur

ornabatur cautius? nisi mendaces huius condimenti uirtutes semel alicui edenti consecratas, cum benedictione qua Isaac filium suum Iacobum confertim extremè bearit, conferēdas ridiculè quis urgeat. Mirandum interim summopere, tam manifesta mendacia à præclaris illis ingenijs inter res uerè gestas describi, citra præmonitionem commenti alicubi lecti uel auditi: sic tutior earum existeret lectio. Genes. 27.

At fabularum pertæsus, factum uerum subnectam, non illepidum, nec à nostro instituto planè alienum, effœtæ cuiusdam mulieris phantasticæ. Phantasticos enim quandoque à communi sensu deuios appellat uulgus: & phātasiam, intellectus uel rationis, uel cogitationis deprauationem. Ea misera in Vualdsassia conficiebat pharmaca, & uaticinabatur circa annum 1555. Quamobrem ab earum ditionum administro ad quæstionem uocata, uolens interrogata deludere, amentiam alijs exprobrabat, qui eam sectarentur. Quum uerò tormentorum minis grauius preme retur, se inquit ex eorum esse numero, qui uagabundi Germanis dicuntur spiritus, & quotannis quater corpus quasi exanime relinqui, spiritu interea longius euagante ad solennes cœtus, cōuiuia & choreas, quibus quoque interesset Cæsar: atque sibi codicillorum à Cæsarea maiestate donatorum authoritate, licere medicari, futura prædicere, necnon spiritu euolante eos celebrare cōuentus. Iussa eos ostendere, protulit literas Latinas sacræ initiationis N. Sacellani Phantastici. Phantasia. Historia uera.

Cæsareæ maiestatis, nũc episcopi, in expeditione uersus Saxoniam Egeræ perditas: item agyrtæ cuiusdam schedas addidit, quibus ille sua unguenta, & execandi calculi artem, idq; genus reliqua prædicabat. His testimonijs subnixa maleferiata, ac à dæmone procul dubiò delusa (si uera narrauerit) anus, nihil non sibi licere in propinandis pharmacis & diuinationibus confidebat. Sed ut desisteret resipisceretq; admonita, exilio puniebatur. Interim tamen sibi restitui codicillos maximopere cupiuit, sine quibus nullum fœlicem successum ex arte consueta sperari posse, persuasum fortassis habuit. Corpus autem eius tanquam exanime uisum esse quum alij assererent, illi ignem admoueri, si denuò ita spectaretur, prudenter antea admonuerat Vualdsassiæ olim administrator D. HENRICVS VVESIVS, LL. Doctor consultissimus, qui hæc mihi ordine retulit.

In aere concitãdo quomodo à dæmone illudantur Lamiæ.

Singulari insuper ratione in aere concitando illuduntur hæ aniculæ à diabolo, qui simulatq; ex elemẽtorum motu, & naturæ cursu citius faciliusq; quàm homines, mutationem aeris & tempestates fore præuidet: uel alicubi infligendam ex abstrusa Dei uoluntate plagam, cuius ipsum spectat exequutio, intelligit: tunc harum muliercularum mentes agitat, uarijsq; imbuit imaginibus, & suggestione multiplici, quasi ob inuidiam in proximũ, uel ob uindictam aduersus inimicum sint aerem turbaturæ, tempestates excitaturæ, & prouocaturæ grandines. itaq; eas instruit,

struit, ut quandoque silices post tergum, occidentem uersus proijciant: aliquando ut arenam aquæ torrentis in acrem conijciant, plerunq; scopam in aqua intingant, subinde in olla porcorum pilos buliant, non nunquam trabes uel ligna in ripa transuersę collocēt, & alia id genus deliramenta efficiant: atq; ut arctius eas satan illaqueet, diem & horā his actionibus præfigit. Quum uerò successum hæ uidēt, nimirum quascunque desideratas in aere turbationes: magis confirmantur, quasi euentus hic subsequatur ipsarum operationem, qua ne aquæ quidem stillā elicere possent. Nec sanæ mentis hominem opinari decet, fatili uesanarum mulierc ularum actioni obedire elementa, & ad harum nutum institutam à Deo naturaliū rerum seriem impediri uel inuerti: quod haud dubiè contingeret, si harum arbitrio tempestates, pluuiæ, grandines & fulmina inseruiant, ut quandocunque & quomodo hæ iubeant, ea insequantur. Si autem maligna imprecatione, aut certa uerborum obmurmuratione, se aliquid non uulgare perpetrare posse, in animum induxerint: cum Socrate dixerim, incantationes esse uerba animas decipientia humanas, aut secundum interpretationem, aut secundum timoris incussionem, aut secundū desperationem: quæ sanè ne pili quidem facienda sentio, quum nullum effectum reuerà naturaliter producere queant, nec ob id etiam sanitatem in morbum cōmutare, quanquam ijs se posse falsò arbitrentur uetulæ. at eiusce modi morbi à dia-

Incantationum uerba nihil posse.

bolo, conniuente Deo, ob horum hominum incredulitatem, maleq; conceptam de sagarum potentia opinionem, sæpenumero accersentur, infligũturq;. Idem dictum uolo de frugibus, quæ nullo modo incantationum uerbis aut imprecationibus lædi possunt: sed à dæmone quidem, Deo concedente, uel ueneficijs. multo minus eæ queunt aliò traduci: aliam licet opinionem ex poetarum uberibus hauserint ueteres, ad nos quoque deriuatam. Hinc celebratur illa duodecim Tabularum lex:

Agrum non posse à Lamijs excantari, nec lædi nisi à dæmone uel ueneficis.

QVI FRVGES EXCANTASSET, POENAS DATO: NEVE ALIENAM SEGETEM PELLEXERIS EXCANTANDO: NE INCANTANTO, NE AGRVM DEFRVGANTO.

Sub tit. de Iurijs, alijsq; delictis. l. 9. al. tit. 11.

Ansam uerò huius incredulitatis pronam admodum obtulerunt rustici, fiducia in Deum uiua minus confirmati: qui multifariam hoc etiã tempore secundum eorum incredulitatem uexantur à satana, ut aliàs lac ademptum, aliàs fœtum, aliàs segetes, aliàs armentũ etiam interemptum à Lamijs putent: & uniuersam agriculturæ rationem non ad benedictionem Dei in uera fide, sed ad meras anicularum uoluntates referant. Adijciam doctissimi uiri IVLII SCALIGERI uerba ad Cardanum: Ais ad maleficij efficaciam conferre malefici constantiam: putasti cuiuspiã affectum agere in aliũ, quàm in eũ cuius affectus est? Neq; uerum est, ab homine homini noceri posse uerbis. Nam quis illa eum uerba docuit? Non homo alius,

Li. 16. de subtil. exer. 349.

Scaligor.

lius. Nam quis illum? Non cœlestis intelligentia. Quis enim eam facere audeat authorem fascini? Ergo malus dæmon: non ut hominem faceret potentiorẽ, sed ut ipsum deciperet credulitate, atque socium haberet tum impietatis, tum æterni exitij. Ipse igitur agit dæmon: stultus ille ac uecors, putat suis sese uocibus agere.

Naturalibus usæ pharmacis quandoq; deluduntur a satana Lamiæ.

Interdum porrò Empusæ exornandæ adhibentur etiam naturalia quædam pharmaca, quibus ubi se inunxerint, confricuerintq;, ita à fraudulento magistro institutæ Lamiæ, per fornacem mox se euolaturas, ac per aerem longè latèq; euagaturas ad tripudia, dulcissima symposia, concubitus & gratissima rerum spectacula confidunt: quæ tamen per insomnia ipsis ingerit ille milleartifex, ubi ab inunctione somniferi omnino unguenti, in profundissmum lethargicumq; somnum dilabuntur insciæ. Hæc ne somnia uideantur, libuit adducere, quid solertissimus occultarum causarum indagator Ioannes Baptista Porta Neapolitanus lib. 2. Magiæ naturalis, siue de miraculis rerũ naturalium scribit: Adeò dira, inquiens, cupido hominum mentes inuasit, ut quæ natura mortaliũ commoditati elargita est, abutantur, ut multis horum simul coaceruatis componant Lamiarum unguenta: quæ quanquam ipsæ superstitionis plurimum admiscent, naturali tamen ui euenire patet intuenti: quæque ab eis acceperim, referam. Puerorum pinguedinem aheneo uase decoquendo ex aqua capiunt, in-

Lamiarum unguenta.

spissando

spissando quod ex elixatione ultimum nouissimumq; subsidet. inde condunt, continuoq; inseruiunt usui: cum hac immiscent eleoselinum, aconitum, frondes populneas & suligine. Vel aliter sic: Sium, acorum uulgare, pentaphyllon, uerspertilionis sanguinem, solanum somniferum, & oleum: & si diuersa commiscent, ab ijs non parum dissidebunt: simul conficiunt, partes omnes perungunt, eas antea perfricando ut rubescant, & reuocetur calor, rarumq; fiat quod erat frigore concretum. Vt relaxetur caro, aperiantur pori, adipem adiungunt, uel oleum ipsius uicem subiens, ut succorum uis intrò descendat, & fiat potior uegetiorq;, id esse in causa non dubiu reor. Sic

n. ~~non illum~~ nocte per aera deferri uidentur ad cõuiuia, sonos, tripudia & formosorum iuuenum concubitus, quos maximè exoptant: tanta est imaginationis uis, impressionũ habitus, ut ferè cerebri pars ea quæ memoratiua dicitur, huiusmodi sit plena: cumq; ualde sint ipsæ ad credendum naturæ pronitate faciles, sic impressiones capessunt, ut spiritus immutentur, nil noctu diuq; aliud cogitantes: & ad hoc adiuuantur, cum non uescantur nisi betis, radicibus, castaneis & leguminibus. Dum hic pensiculatius perquirendo operam nauarem (ancipiti enim immorabar iudicio) incidit mihi in manus uetula quædam (quas à strigis auis nocturnæ similitudine Striges uocãt, quæq; puerulorum sanguinem è cunis absorbent) sponte pollicita breuis mihi temporis spacio allaturam responsa, iubet

Striges.
Historia memorabilis.

iubet omnes foras egredi, qui mecum acciti erant testes: spolijsq; nudata, tota se unguento quodam ualde perfricuit, nobis è portæ rimulis conspicua: sic soporiferorum ui succorum cecidit, profundoq; occubuit somno. fores ipsi patefacimus, multũ uapulat: tantaq; uis soporis fuit, ut sensum eriperet. Ad locum foras redimus, iam medelæ uires fatiscunt, flaccescunq;. A' sommo seuocata, multa incipit fari deliria, se maria montesq; transmeasse, falsa depromens responsa. Negamus, instat: liuorem ostendimus, pertinaciter resistit magis. Hactenus Ioannes Baptista. Lamiarum quoque unguentum propemodum simile tradit Hieronymus Cardanus, quod mirabilia uidere facit. Nam & de his quæ non sunt, & tamen uidentur, ibi sermo est. Constat pinguedine puerorũ, ut dicunt, succisq; apij, aconiti, pentaphylli, solani, ac fuligine. Sed tamen dormire creduntur, dum hæc uident. Spectare autem uidentur theatra, uiridaria, cœnas, ornatus, uestes, formosos iuuenes, reges, magistratus, imò res omnes quibus delectantur, quibus etiam se frui arbitrantur. cernunt item dæmones, coruos, carceres, solitudinem, tormenta. Hæc igitur sunt uiolentorum insomniorum causæ. Hinc etiam illas apio uictitare ait, castaneis, fabis, cepis, caulibus, phaselisq; somnos turbulentos cientibus: sic magis per somnum ferri uidentur in diuersas regiones, atq; ibi multifariam affici, prout uniuscuiusq; fuerit temperies, unguento adiuuante. Cui non absimile ad inducendum

Nota.

De Subtil. li. 18. de mirabilibus.

Somniferum admodum oleum.

dum profundum longumq; somnum, adiungam hic oleum. rec. semin. lolij, hyoscyami, cicutæ, papaueris rubei & nigri, lactucæ, portulacæ ana unc. iiij. semfabæ inuersæ unc. j. ex his omnibus fiat oleum, & pro qualibet uncia istius olei misceantur unc. ij. opij Thebaici. Hinc sumantur unc. ij. uel iij. & duorũ dierum subsequetur somnus. Eiusmodi quædam simplicia, puta lolium, faba inuersa, opium, hyosciamus, cicuta papaueris species, solanum furiosum, atque id genus reliqua, naturalium rerum peritis non omnino ignota inueniuntur, quibus intellectus uel aufertur uel turbatur, ut qui ijs utatur, loquẽdo, audiendo & respondendo amens uideatur, uel in somnum altissimum ad dies etiam aliquot præcipitetur: at eorum usum, & aquas, uina, pulueres, trociscos, olea, aliasq; formas hinc conficiendi modum, silentio inuoluere malui, ne ijs abutendi ansam alicui subministrasse uidear. Perpetuò iuuandi, & non lædendi, animum donauit omnis boni author benignissimus.

Simpliciaſensus turbãtia & auferentia.

Opij frequẽs apud Turcas & Persas usus.

Hic obiter ob raritatem, & rei quasi miraculum, non erat prætermittendum, opij esum Turcis, & multo magis Persis, tam esse familiarem, ut nihil propè familiarius: quòd eo uorato se ualidores esse, minusq; belli pericula timere persuasum habent: quemadmodum in his regionibus, ebrios quoque intrepidius se quibuscunque naufragiorum & discriminum fluctibus obijcere obseruamus. Quocirca ubi exercitum colligit Turca, opio uniuersa spoliatur terra, licet quo-

cet quotannis id incredibili colligatur copia ex papauere albo leuiter uulnerato, postquam capita protruserit: unde lactis aliquot guttæ emanant, paulatim concrescentes. Eius semine apud Turcas non minus terra conseritur, quàm in his ditionibus tritico, præsertim Acharæ, Caracharæ, Spartadæ, Emetetindæ, & in alijs uicinis oppidis Paphlagoniæ, Cappadociæ & Ciliciæ. Vix Turcam inuenias, qui opium non redimat: etiam si unius asperi ualorem tantum possideat, eius dimidietatem opio impendet, secum id tam togæ quàm pacis tempore collaturus. Quidam eius esui assuetus, semel drachmam mediam innoxiè uorabat: postridie uerò drachmam integram idem ille deglutijt citra ullum aliud incommodum, quàm quod uelut ebrius appareret. Bellonius, qui huic nunquam assueuerat, eo sumpto, nihil incommodi sensit, quàm in uentriculi orificio calefactionem, leuẽ cerebri turbationem, & somnum inquietiorem. Tritum Turcis in obijcienda calumnia prouerbium est, Opium comedisti: ac si alterius prouinciæ homini exprobrares ebrietatem. Optimum habetur, amarum ualde, gustu calidum ut os inflammet, ad modum pilorum leoninorum colore suluum, odore molestum & graue. In extremo refrigerandi gradu id designari, cum insigniter amaricet, inflãmetq;, mirũ est. Masschlah uulgares Turcæ nuncupant, Aphion peritiores. In usu quoque habent puluerem illis dictum Heiran luc: cuius circiter coclear quicunque sumpserit, nihil lo-

Vide etiam Dioscor. lib. 4. ca. 60.

Lib. 3. cá. 15. Obseruationum.

Masschlah.

Aphion.

Heiran luc.

bil loquitur, at continuò ridet, admiranda se uidere ratus: atque hinc suos instituit gestus, ut ingentem omnibus spectatoribus risum moueat. qui ubi ad mentem redierit, se his uel illis fuisse locis, & mira uidisse rerum spectacula, asserit. Rogati illi, puluerem cannabinum esse pleriq; responderunt: qui quanquam ex Galeni doctrina, largius paulò sumptus caput feriat, uaporem sursum ob multam calefactionem mittens: citius tamen suspicarer ex solano furioso paratum esse, cuius radicē ad drachmæ unius pondus ex uino potam, excitare species uanas, imagines q; non iniucundas, docet Discorides: sed duplicatum eum modum, ad tres usque dies mentis alienationem afferre, addit. His, & id genus similibus, fortasis quandoque utuntur nostræ Lamiæ.

Lib.1. de aliment.

Solani furiosi radix imagines uanas inducit.

Lib.4.ca.69. *Potus dementantis & soporiferi ualde, meminit Paulus Venet. de reg. or. lib.1.cap. 27.*

¶Hinc iam incuborũ succuborumq; laruas aggrediamur, quid in his ueritatis foueatur, studiosè & latius inuestigantes: ut non modo è uulgarium, sed & prudentium animis, semel hoc falsæ persuasionis simulachrum excutiatur. Quum itaq; huius hæresis maleficio & præstigijs delusæ dementataeq; anus, à dæmone se comprimi, incubosq; pati arbitrentur, hanc cõmixtionem, ut reliqua propemodum omnia, merè esse ex læsa mente imaginariam, uel saltem qualicunque affrictu titillationē cieri, accedente rei imaginatione, nec uerè congressum fieri, rationibus demonstrabitur euidentissimis: ubi prius commonuero, nostris medicis morbum quendam dici Incubum, ab incuban-

Cõgressus dæmonis cũ muliere imaginarius.

Incubus.

incubando, quòd pondus quoddam nobis dormientibus incumbere, & super nos consistere putamus, respirationem opprimens, & ob id uocem impediens: ita ut si uelimus clamare, non possimus, cum somnijs horrendis & imaginationibus plurimis nos ab alijs inuadi existimantes. Epilepsiam esse quidam sentiunt diminutam, quæ fit in somnijs, de qua Aristoteles intellexit lib. de Somno & uigilia: ἐφιάλτης Græcis nuncupatur, id est insultor, quasi aliquis insiliat, uim inferens, & eum comprimens, ut non possit moueri, donec liberetur ab inuasore. quæ signa ab imminuto calore proueniunt: & quum spiritus animales existentes in cerebro, ob uapores ascendentes à pituita & melancholia obtenebrantur, ita ut uirtus opprimatur, & uideatur aliquid graue sibi inferri, quod tamen reuerà non fit. Contingit autem potissimum resupino corpore iacente, plerunque ore uentriculi aut pituita crassa lentaq;, aut ciborum concoctu difficilium copia oppresso. Quum uerò sagæ sint ob sexum ut plurimum pituitosæ, & ob animi affectus melancholicæ, cur non supinè cubantes, huiusmodi morbo erunt obnoxiæ? atque accedente illo sensu communi, ab immundi spiritus assidua suggestione uitiato, putabunt, fatebunturq; uerè se passas esse, quod saltem uel per somnium uel imaginatione intensa innotuit. Conuenientem hic ex Iasone Pratensi historiam de ocioso quodam sacrifico assribendã duxi: ita narrat. Nuperrimè sacrificus quidam me conuenit. Do-

ἐφιάλτης.

De cerebri morb. ca. 26.

mine, inquit, nisi succurras misero & afflicto, actum est, et prorsus perij: tabes me habet. Viden' quàm sim emaciatus, quàm exanguis, uix tenui pelle contegor. succulentus esse soleo, speciosulus & bene habitus: nunc fœdum spectrum uideor, hominisq; inanis imago. Quid, inquam, te cruciat, & quam affectus tui causam opinaris? Dicam, ait, intrepidè, & ualde admiraberis. Sub quamlibet fermè noctem ad me commeat muliercula mihi non ignota, & pectori meo illabitur, ipsa uiolenter comprimit, atq; coarctat animæ meæ uias, ut ægrè respirare queam. Quin clamitare cupienti, uocis iter præcludit, ut quanquam præ pauore nitor attollere, minimè queam. Nec manus ad propulsandam iniuriã, nec pedes ad capessendam fugam expedire ualeo. Vinctum me et affixum tenet. Heus, inquam subridens, nihil admirandum prædicas (ex narratione incubum intelligebam) merum est phantasma, merum ludibrium. Nec plura moratus. Phantasma, inquit: ludibrium, inquit, profectò nõ est: ita me Deus amet, quæ hisce oculis conspicatus sum, & quæ hisce manibus exercui, enarro. Equidem uigilans, mentisq; compos, eam uideo coràm, & inuadentem accipio, conorq; obluctari, sed præ languore, metu, angustia & impacta ui, nihil efficio. Hac de re horsum uorsum amens cursitaui, unumquemlibet percunctans, posset ne succurere miserabiliter pereunti. Minoritam consului, quem callidũ ueteratorem dicunt, ab hoc præsentaneam opem sperabam:

Incubum passus sacrificus.

sed spe

sed spe mea frustratus sum planè, nullam is salutē attulit: tantum monebat, Deum optimum maximum, quem iampridem precibus fatigarā, strenuè adorandum, ut dignaretur infestam uexationem auertere. Adij uetulam quandam, pro fama populari, sagā atq; uersutam. Hæc aiebat, qui sub crepusculum diei statim ab excreto lotio matulam obturarem dextra caligula, & fore ut eo ipso die malefica me inuiseret. Id etsi uanum uidebatur, nec parum me ab experimento absterreret religio, uictus tamen impotentia & diuturni laboris tædio, tentaui. Et per Iouem, accidit uaticinium. Veniens in domum meam, ueficæ cruciatum querebatur: nec potui ab illa aut precibus supplex, aut contētione minax impetrare, ne sub noctem ad me terrifica commearet: sed implacabilis ueterem morem asseruat, semelq; constituit me fœdo angore conficere. Hominem hunc uix quiui ulla oratione ab insania reuocare: sed à secūdo tertioue congressu hilarior factus, morbum agnoscere cœpit, & sanationis spem fiduciamq; concipere. Iam ad congressum imaginarium.

Concubitus dæmoniaci uanitas.

Primùm hui congressus uanitas, fucusq;, apertissimis atq; adeò oculatis testimonijs, ac argumento irrefutabili conuincentur, si uirgo hoc deprauatæ imaginationis fascino agitata, ludibriaq; eiusmodi perpessa, quæ à dæmonis initu corrupta creditur (qualem apud Hollandos uestalem, ex propria per actæ cum dæmone huius spurciciei confessione fiem-

Virgo Vestalis apud Hollandos ob incubum precipuè exusta.

mis adiudicatam scio) ab obstetrice perita, uel alia non indocta femina inspiciatur, contrectetuŕq; eam enim adhuc uirginitatis zona, hymene nimirum munitam esse (si alioqui à uiri concubitu fuerit libera) comperietur. Ea siquidem omnes uirgines ab initio dotatas, obunctaśq; à conditore Deo fuisse, contra multorum secus contendentium sententiam ostendere uolui: primuḿq; generale Mosis ex Dei uoluntate consilium, de indicijs uirginitatis indubitatè cognoscendis, si de uirgine matrimonio tradita, in læsæ antea pudicitiæ suspicionẽ maritus uenerit, proponam, explicabóq;. id tale est: Si duxerit uir uxorem, acceśeritq; ad eam, & odisse eam cœperit, quæsieritq; diuortij occasiones, nomen pessimum ei obijciens, & dixerit: Vxorem hanc duxi, & ingressus ad eam, nõ inueni uirginem, uel uirginitatis signa: tollent eam pater & mater eius, & proferent signa uirginitatis puellæ ad seniores ciuitatis qui sunt in porta. dicet́q; pater: Filiam meã dedi huic uxorem, quam quia odit, imponit ei nomen pessimum, ut dicat, Non inueni tuã filiam uirginem. & ecce hæc sunt signa uirginitatis filiæ meæ. Expandent uestimentum coram senioribus ciuitatis, apprehendent́q; senes urbis illius uiriũ, &c. Quod si uerum est uerbum illud, & signa uirginitatis in puella non fuerint inuenta, ducent puellam ad ostium domus patris sui, obruent́q; eam ciues illius ciuitatis lapidibus, ut moriatur. Ad huius loci explicationem, & ut medicis in omnibus puellis hymena non

Hymene dotatæ sunt omnes uirgines.

Deuter. 22.

non agnoscentibus satis fiat, ac meum interim prosequar institutũ, breuiter paucorum sententias prius annotabo: obiter deinde, quæ à me in hanc rem obseruata sunt, adiecturus. Ad hunc modum scribit Auicenna: Ante uiolationem puellæ uirginis sunt in collo matricis panniculi cõtexti ex uenis & ligamentis subtilibus ualde, ortis ex omni parte eius: quos per rumpit mas, & effluit quicquid in eis est sanguinis. Li. 3. fen. 21. tract. 1. ca. 1. *Hymen.*

Item Almansor: Os uirginis constrictum est, & rugosum: & in rugis colli uirgulares uenæ texuntur, subtiles: quæ quando corrumpitur uirgo, rumpuntur, & prædictæ dilatantur rugæ. Hymenis, in humani corporis exquisita dissectione incomparabilis ANDREAS VESALIVS, *leuiter ex Arabibus in hæc uerba meminit: Arabum nonnulli quinq; numero uenulas in medium longitudinis uteri ceruicis diffundi astruunt, & dextrarũ uenarum ora cum sinistrarum oris conniuere, cõmittiq;, ac ab illis puellarum hymena constitui docent, uenarum huc pertinentium copiam centonem nuncupantes.* Li. 3. Fabricæ Hum. corp. cap. 9.

Explicatius de eo scribit doctissimus medicus Ioannes Guinterius: Vteri ceruicem, digitis in eam insertis, secabis ad os usque, si uenerem experta fuerit mulier: alioqui digitos haud ita facile propter hymenæi impedimentum inseras. Nam ceruix membranosa ex musculis ipsius textura conniuet. Quæ ut disrumpatur, prima coitio acerrima est. Intra muliebre pudendum, siue in uteri ceruicis medio, engion est (ait Lib. 1. Instit. Anat. Lib. 2. ca. 24. anat.

Lib. 2. antiq. lect. ca. 55.

Alexander Benedictus, & Cælius) siue hymen, integritatis uel uirginitatis argumentum. Ea uerò neruosa intelligitur exilitas, uenulis dispersa tenuibus, quam primus conuellat congressus. Virginei siquidem loculi arctissimè circunquaq; sub coriaceis carũculis nymphe nuncupatis, membrana hymene Græcis dicta muniuntur, qua primo insultu disrupta, uenarum uteri orificia hic intexta desinentiaq; sanguinem fundunt, menstruum uulgò appellatum. Vnde nuptis uirginibus, prima concubitus nocte, ex huius membranæ uiolenter ruptæ uenulis sanguis promanat: cuius lituris, ut uirginitatis uel uirginalium notis testibusq;, tincta quibus teguntur uel incumbunt lintea mina, coram magistratu, suspicacibus, coniugesq; uiolatæ antea pudoris zonæ falsò insimulantibus maritis expandi ostendiq; iubet Moses. Hoc quoq; muninentum cognouit author carminis uulgo triti:

Virginitatis signa. Mosis locus explicatur.

Est magnum crimen, perrũpere uirginis hymen.

In explicatione nominis Ieiu

¶ Ad ualidiorem argumenti propositi assertionem, historiam cunctis seculis memorabilem hic ex Suida breuibus contractam, ascribere, usum est nõ inutile. Ea ita habet: Quo tempore Iustinianus imperium obtinebat, erat quidam inter Iudæos princeps, Theodosius nomine. Hic cum familiariter admodum uteretur argentario Christiano, cui nomen erat Philippo, qui ipsum crebrò ad amplexandam Christianam religionem hortabatur: tandem ingenuè fassus est, se nihil dubitare quin IESVS, quẽ nos Christum colimus,

History de Christi diuinitate et Mariæ semper uirginis memoranda omnibus seculis, maximè contra Iudæos.

is sit

is sit quem sacri uates mundi Seruatorẽ prædixerũt: uerùm se animũ inducere non posse, ut abdicatis quibus nunc apud suã gentẽ fungitur honoribus, nomen suũ IESV Christo det. Vt autẽ ita de IESV Christo crederet, se non solùm sacrorũ uatũ oraculis persuasum esse: sed mysterio quodã, quod apud Iudæos in arcaniſsimis scriptum adseruatur, cõpertum habere, idq; huiusmodi esse: Mos erat olim apud gẽtem Iudaicam, quo tempore ædes sacra in Hierosolymis extabat, uiginti duos perpetuò sacerdotes, quot scilicet linguæ Hebraicæ elementa, & Veteris testamenti libri numerantur, habere: & quoties de eo numero unus aliquis mortem oppeteret, mox alium in defuncti locum allegare: allectumq; in codicem, qui ad eam rem in æde seruabatur, cùm illius ipsius, tum parentis utriusque expresso nomine, referre, notatis etiam tum defuncti, tum suffecti diebus. Cum itaq; quo tempore Iesus Christus in Iudæa uersabatur, necdum tamen sese prodere, ueramq; fidem propalàm docere cœpisset, mortuus esset quidam ex dicto sacerdotum numero: nec post multa ac uaria suffragia, quispiam satis idoneus esset repertus, qui in illius locum asscriberetur: tandem propositus est Iesus, Ioseph fabri (ut aiebant) filius, tanquam homo ætate quidem iuuenis, cæterùm & uitâ & moribus & doctrina in primis commendatus. atque hoc suffragio ab omnibus demum approbato, uisum est matrem eius in consessum arcessere (pater enim obierat) cognoscendorum no-

minum gratia, quæ in codicem, ut dictum est, describenda essent. Illa igitur accita, & de filio eiusq; patre sedulò interrogata, respondit: se matrem quidem IESV esse, atq; ipsum peperisse. Nam eius rei testes sibi esse eas mulieres, quæ cum pareret, præsto fuissent. patrem uerò nullum illi in terris esse: quod ex me (inquit) quibus uultis discite argumẽtis. Dum enim uirgo in Galilæa agerem, angelus Dei in domum, in qua uersabar, ingressus, non quidem dormienti, sed uigilanti mihi nũciabat, futurum ut è Spiritu sancto párerẽ filiũ, iubebatq; nomẽ illi IESVS indere. Itaq; uirgo cum essem, per eam uisionem concepi, peperiq; IESVM, permanens uirgo in hunc usque diem. His auditis, sacerdotes iubebant adesse fidas obstetrices, easq; summa cura explorare, an etiamnum uirgo esset Maria. Illæ uerò cognita ueritate ex ipsa re, affirmabant eam uirginem esse. Adueuerunt quoque & illæ mulieres, quæ fortè fortuna adfuerant parienti, conspexerantq; edentem infantem, quæ & ipsæ attestabantur filium eius esse IESVM. Quibus rebus attoniti sacerdotes, denuò rogabant Mariam, ut liberè profiteretur, quibus esset editus ille parentibus, quo ea ipsa parentum nomina possent in sacerdotum album referre. Ibi rursus Maria: Ego, inquit, reuerà eum peperi: uerùm nullius conscia patris in terra, audiui ab angelo filium Dei esse. Filius est igitur meus, & Dei. Sacerdotes ergo cum hæc intellexissent, in allato codice scripserunt hæc uer-

Maria post partum & mortuum Iosephũ uirgo.

hæc uerba: Eo die mortuus est sacerdos ille, illis natus parentibus: cooptatusq; est pro illo sacerdos communi omniũ nostrũm suffragio, IESVS, filius Dei uiui, & Mariæ uirginis. Porrò hic codex è templi & urbis excidio à primatibus inter Iudæos uiris magno studio ereptus est, asseruaturq; in Tyberiade, &c. Tandem subijcit author, se hæc ab ijs audiuisse, qui è Philippi argentarij ore intellexerant.

In sacerdotẽ cooptatus fuit Iesus.

Cæterùm illa obfirmari membrana orificij uteri ostium seu uirginitatem, eo hic demonstrare prolixius stat sententia: quòd id non infimæ sortis, usus atque existimationis doctissimi plerique medici inficientur: quum tamen in quatuor puellis me id obseruasse ob incumbentem necessitatem, uiuis adhuc ocularisq; testibus comprobare, non fuerit difficile. Primæ, circiter octo decim annos natæ, in ciuitate Grauiensi, chara mihi patria, ualida hæc mẽbranula sanguinis saburra distendebatur, tumebatq; cum ingenti dolore: quam quũ ex litura à uiuo colore aliena, uno in loco putrere iudicarem, uellicans leuiter, aperire frustra nitebar: ea tamen postea perrupta sponte, copiosus profundebatur sanguis, unde paulatim conualuit. Ad alteram puellam extremè Craneburgi decumbentẽ, matronæ uicinæ cum obstetrice accurrentes, eam gestare uterum uno ore, fœtus patrem quoq; denominantes, occlamabant (illa licet interposito etiam iuramento contradicente, ac se uirum nũquam admisisse, liberius affirmãte) usqueadeò huic uterus,

Hymene munitas esse omnes uirgines, contra multorum medicorum opinionem probatur.

potißimùm in dextro uentris inferioris latere protuberabat. Ad hanc quoque uocatus, re apud mulieres & obstetricem desperata, eius scilicet partus doloribus intolerabilibus in tertiam septimanã nocte diuq; perdurantibus, cum aliqua urinæ suppreßione, uigilijs continuis, & appetitus deiectione, partem affectam secundum artis legem & postulantem necessitatem tracto. ubi tam ualidè obfirmatum illud munimentum comperi, ut ne subtilißimi etiam specilli cuspidem usquam, præterquam in oris ueficæ extremitate huic annexa admiserit (quemadmodum in superiore quoque contigit) tametsi diligenti indagine circumquaque tentaretur. Re autem penitius introspecta, pensiculataq;, quum puellam hanc annum agentem uigesimumprimum, forma uenusta, florida uiuidaq;, constitutionis prorsus sanguineæ, antea expurgationes menstruas nunquam sensisse, præter leue paucarum stillarum indicium, quatuor antè annis matre defuncta, intelligerem: earum partium uenarum orificia magis hic introrsum reserata, hunc in ea ætate, temperamento, uitæ ocio (sartricula etenim erat) & anni uerno tempore, efferuescentem profudisse sanguinem, apud me collegi. Itaque anhelitum puellæ comprimere iubeo, retractis diductè cruribus, quo magis uirginitatis custos teslisq; tenax pellicula reniteretur, atque uestigio impresso in medio eius à perinæo uersus ueficæ collum, & iusto utrinq; relicto in-

Hymenis incisio.

cto interstitio, chirurgum, ob casus illi inauditi raritatem tremebundum, ut rasorium mei nominis naufragio imprimeret adhortor, ac reiterata ob neruosam crassitiem bis sectione, supra octo sanguinis atri libras paulatim profluxisse, testabuntur plures matronæ. In eo decubitu eam ad tertiũ permanere diem propter hæmorrhagiam iubeo, licet se mox ab incisione maximopere leuatam sentiret, de nulla debilitate ob largissimam sanguinis tanto tempore extra uenas in ijs partibus retenti effluxionem, conqueste. Elotis inde huius eluuiei reliquijs, aqua hordei cum melle rosaceo syringe iniecta, post tertium diem suæ restituebatur libertati, ualetudinem pedetentim consequuta inculpatam, ut uicesimo secundo die post incisionem legitimè cœperint fluere menses, suum deinde seruantes naturæ tenorem. Similem casum recenset Antonius Beniuenius, quanquam membrana hac omnes præmuniri uirgines ignorarit, quum dicat, naturalia feminarum interdum claudi. Siquidem munimentũ illud uni homini in multis uirginibus obseruatu difficile est, quum rarò sit obuium, si quando uenarum sanguinem menstruum fundentium orificia introrsum puellis fortè reserari contingat, ac reliqua excretionis uia hoc sepimento præcludatur. Ita narrat ille: Incidit in manus nostras puella quædam, iam matura uiro, iam plenis nubilis annis, cui naturalia ipsa clauderentur. Quæ cum ego huiusmodi malum curaturus inspicio, membranulam quandam uideo,

De abditis Sanat. causis ca. 28.

uideo, quæ ipsius uuluæ ori opponeretur. Quare duabus lineis inter sese transuersis eam incido, statimq; tanta ac tam ingenti impetu nigrior materia profluxit, ut grande lumen, quod tunc minister admouerat, extinxerit. Menses enim præteriti intus tenebantur, qui & dolores etiam singulis mensibus excitarent. Tum reliquum curæ ex aliorum ulcerum more prosequutus, haud multis pòst diebus puellã ipsam sanam, & coniugio aptam relinquo. Hæc ille. Proxima adhæc hyeme, quum puellæ octo circiter menses natæ urina impeditius flueret, nisuq; hymẽ promineret, uteri orificio filiolam carere suspicata mater indocta, eam mihi offert inspiciendam: ego aciculæ capitello membrana hac circumscripta, & uesicæ colli extremitate ostensa, matrem rectius instituì: & quid ad eliciendum liberius lotium faceret, edocui. Præterquam quòd in quarta uirgine quoque certissimè tegumentum illud solidissimum cognouerim, à pudicissimis mihiq; familiaribus matronis, quæ hoc pudicitiæ munimentum prima admissione obseruarunt, idipsum pudica collatione resciui: hæ, omnes uirgines eo donatas esse, ex feminis, quibuscum familiariter & occultè hac de re contulissent, se intellexisse, unoquoq; asseruerunt ore. Alias duas iam nuptui collocatas, ab obstetrice perita sectas etiam noui. Membrana interim aliàs crassiore firmioreq;, aliàs tam ualida ut sectione opus sit, quasdam tenuiore fragilioreq; hic obseptas esse, minimè dubium est: plerisq; etiam

Alexand. Bened. lib. 2. Ana. cap. 4. *Hymen mẽbrana aliàs crassior, aliàs ualidior, ut sectione opus sit: aliàs fragilior.*

etiam putrescere eam ex humorum affluxu, & ex morbo perrumpi constat. Exemplo id testatum facilè fecerim: uerùm non est nostri instituti, longiorem huius argumenti hic contexere telam. satis sit indicasse, imò apertas ostendisse rationes, quibus succuborum incuborumq; falsitas detegitur: item Mosis locũ nonnihil explicuisse, & medicis ansam subministrasse, membranam hanc oculatius obseruandi: cuius quidem uitiatæ prius nomine, uxorem secretò arguisse non immeritò maritum, olim memini.

Si quis iam præfractior, ad illam Mosis sententiam mihi obtrudendam confugiat, Quòd filij Dei ad filias hominum ingressi sunt, atq; hæ genuerint potentes & celebres uiros: & hinc cum multis alioqui doctis uiris inferre studeat, dæmones posse mulierũ concubitu frui, atq; generare: huic Augustini Steuchi Eugubini, episcopi Kisami, uerba hæc, quibus errorem hunc solidè refellit, opponã: Illud, inquit, reijciẽdum separandũq; à natura dæmonum uera, & penè inter fabulosos dæmones cẽsendũ, quod nõ modò è nostris quidã, sed etiam prophanæ philosophiæ professores pleriq; sibi persuaserũt, de filijs illius Dei, qui dicũtur apud Mosem filias hominũ uidisse, accẽsosq; in earũ cupiditate, ex eis filios genuisse: qui quum dicantur Hebraicè Nephilim, ab Hebræis nescio quibus, & nostris, quimetiam externè philosophis, dæmones creditι sunt, qui partem diuinam atque humanã mistam habuerint. fueruntq; multi, filios illos Dei angelos su-

Genes. 6. *Locus Mosis explicatur, quòd filij Dei ingressi sunt ad filias hominum.*

Lib. 6. ca. 32. de Perenni philosop.

Genes. 6. *Nephilim.*

Lib. 1. cap. 3. gelos suspicati: è quibus, cum multis Hebræis, Iosephus in sua de antiquit. Iudaic. historia quem tamen Zonaras historicus excusat, quasi angelos ille appellarit filios Seth, ut Deo placentes, & angelorum uitam æmulantes. Fuerunt et alij in ea opinione, ut Lactantius: uideturq; antiquissimus error è libris Mosis non rectè intellectis haustus. Siquidem perhibet Plutarchus, Pythagoram, Xenocratem, Platonem, Chrysippum, superiores Theologos sequentes credidisse, dæmones fuisse hominibus quidem robustiores, uiribusq; longè præcellentes, diuinitatẽ (inquit) habentes neque synceram neq; puram, sed cum animæ natura & sensu corporeo coniunctam, uoluptatis & laboris capacem. Hoc etiam credidit Athenagoras philosopus Christianus, Iustinus item idem philosophus, & Tertullianus, omnes ambiguitate uocabuli ducti: arbitratiq;, filios Dei, angelos, purosq; deos, genitos ex eis: alij dæmones, alij heroas uocantes eos, ἀπὸ τῦ ἔρωτος, amore illo quo illi filij Dei in feminas exarsissent, filiosq; eximiæ uirtutis & audaciæ genuissent, quod in Cratylo etiam retulit Plato. & Athenagoras in legatione scribit: Similis quoq; conditio fuit angelorũ. Etenim cum omnes essent liberæ uoluntatis, alij in ea qua creati à Deo fuissent conditione permanserũt: alij naturam suam & conditionem uiolauerunt. Is ergo dæmon materiæ, & formarum quæ sunt in ea, imperator extitit, & cæteri qui ex his circa primum æthera uersantur.

Heroes unde ducti.

Scitis

Scitis autem nihil absque testimonio nos prædicare, cum nitamur dictis Prophetarum. Illi igitur à carne victi, & in concupiscentiam prolapsi: is autem neglector & prauus circa rerũ sibi creditarum curam, est inuentus. Ex his uerò qui in uirgines exarserunt, nati sunt hi qui Gigantes sunt appellati. Itaque angeli lapsi de cœlo, circa aerem & terram, prohibiti deinceps cœlum repetere, uersantur: animi quoque Gigantum circum mundum. hæc ille. Tertullianus quoque eadem sensit. Quæ quidem doctiores meliores q; theologi, quibus filiorum Dei notior fuit appellatio, nunquam dixissent: non Hieronymus, non Augustinus, non Gregorius Nazanzenus, non prudentissimus Chrysostomus. Nec difficile est erroris fontem agnoscere: nec durum probare, solitas sacras literas filios Dei nuncupare dilectos illi, illumq; colentes. Vt de Israele: Ex Aegypto uocaui filium meũ. Et in Exodo: Filius meus Israel. In Psalmo quoq; clara existit differentia, cum homines sunt filij Dei, & cum non sunt: Ego dixi, dij estis, & filij excelsi omnes: uos autem sicut homines moriemini. Ecce eosdem filios Dei & homines appellat: sed filios Dei, quia creati ab illo, factiq; uelut dij, futuriq; si Deũ coluerint: homines autẽ, in terrenã fragilitatẽ delapsi, regis cœlestis imagine denigrata. Tales erãt illi eluuionis tẽpore filij Dei, bona progenies ex Seth, quæ cõmista cũ filiabus hominũ, scilicet corruptissimis feminis, quæ sicut uxor Adam, deinceps q; fermè omnes, sic mari-

Filij Dei qui. Osee. 11. Numer. 24. Matth. 2. Psal. 81.

Filij Dei.

sic maritos suos corruperunt: unde corruptiores filij nati, origo mali, sanguinis pij cum impio commissio: propterea nati bellicosi, superbi, contumelioſi. Hæc sunt ueriora, à natura non abhorrentia: cum illa non absint à fabulis poetarum. Nec naturâ fieri potest, nec assentitur philosophia, spiritus corpore nudatos, amore feminarum capi, aut ex eis generare potuisse. Habet enim fontem suum, & inferiores ortus, cupiditates: si desit causa, desit effectus. Vbi non sunt membra genitalia, non est amor coeundi. Vbi non est cibus & potus, non est sperma. Vbi non fuit quærenda successio & propagatio, non adhibuit natura cupiditatẽ generandi. Sicut spiritus nudi sitire aut esurire non possunt, sic ueneris libidine nequeũt inflammari. Absurdum quoq; duo esse genera dæmonum: tum ipsos angelos lapsos in concupiscentiã, tum animas Gigantum. Fuerunt enim Gigantes homines, nec ex hominibus faciẽdi sunt dæmones: nec casus eorũm fuit, quòd exarserint in amorem. Erunt igitur fabuloſi dæmones, tam quos libido rapuisset, quàm generati ex eis. Tales erunt, quales Hector, Achilles, Aeneas, Hercules, ex hominibus & deis nati, apud poetas. Hæc Augustinus Steuchus. Se amore captos esse mentiuntur dæmones, ut amentes uicißim feminas in officio arctius constringant, ardenter animarum perditionem depereuntes.

Quod uerò peculiare dæmonis prius cum uiro, deinde cum muliere congressus figmentum commen

tentur

tentur nimis imprudenter, ac argumententur absurdè admodum plerique Theologi (ut Mallei maleficarum architecti, Henricus Institoris & Iacobus Sprenger ordinis Prædicatorū, sacræ paginæ doctores & hæreticæ pestis inquisitores, atq; Martinus de Arles theologiæ professor, ac huius farinæ alij) eundem scilicet dæmonem uiri scelerati prius succubum, effici mulieri deinde incubum: semenq; uiro antea ademptum, mulieris inde sinui in ipso actu instillari, atque hinc prolem concipi, progigniq;: næ id ridiculum nimis uidetur, quàm quòd multis debeat confutari argumentis. Hoc solummodo dicam: illam seminis ex sanguine et spiritu temperiem generationi aptam, in ordinatis à Deo locellis, extra propria conceptacula, qualicunq; præcipuè trãslatione corrumpi & interire. Neque hic credendum Alberti scholiastæ, quasi per somnum referenti, si semen emissum ad terram poneretur ad matricem, possibile esset quod concideret: & sæpius contingere, quòd in balneo, ubi uir sperma emittit, muliere præsente, ipsa tanquam in coitu concipiat, quia matrix est maximè attractiua, & semen adhuc uigens, nec exhalatione impotens, atque ideo fœtum produci posse, idq; experientia comprobatum esse. Nam si semen super saluiam effunderet felis, atq; saluiam hanc aliquis comederet, tum ex illo semine generarentur in uiri uentre feles, per uomitum expellendi. Absurdiora hæc sunt, & mendaciora, quàm ut lõgiori refutatione indigeant:

Tract. de superst.

De eodẽ dæmone succubo & incubo absurdum quorundam Theologorũ argumentũ.

Lib. de format. hom. ca. 1. de Gener. embrẽi.

Idem sit responsum feminæ habitāti in uicinia Auerrois, qui scribit eam iureiurando confirmasse, quòd infantē conceperit semine ex balneo attracto, quod profudisset lasciuiens masturebator.

Nec dubium est, alios mihi Augustinum hic de incubis dæmonibus obiecturos, ita scribentem: Quoniam creberrima fama est, multiq; se expertos, uel ab eis qui experti essent (de quorum fide dubitandum non est) audisse confirmant, Syluanos & Faunos, quos uulgo Incubos uocant, improbos sæpe extitisse mulieribus, & earum appetisse ac peregisse concubitum: & quosdam dæmones, quos Galli Dusios nuncupant, hanc assiduè immundiciam & tentare & efficere, plures talesq; asseuerant, ut hoc negare impudentiæ uideatur: non hic temerè aliquid audeo diffinire, utrum aliqui spiritus, elemento aereo corporati (nam hoc elementum etiam cum agitatur flabello, sensu corporis tactuq; sentitur) possint etiā pati hanc libidinem, ut quo modo possunt, sentientibus feminis misceantur. Hæc parū aut nihil facere cōtra nos, intelliget is, qui cum nostris rationibus suprà adductis, exactius singula discusserit, expenderitq;. Quæ enim rumore acceperit ille, dūtaxat recensет, nec certi aliquid statuere audet. & si demus, spiritus aliquos elemento aereo corporatos esse: minimè tamen hinc sequetur, ab aereo corpore, cum eo quod contemperata quatuor elementorum permixtione consistit, naturalem, uel similem ei qui inter paria terrenā magis contem-

Lib 15. de Ciuit. Dei ca. 23.

Li. 1. quæstionum super Genesim. quæst. 3.

contemperatione imbuta contingit corpora, exerceri congressum. Præponderet itaque hic ratio, & ueritatis robur.

De Satyris illis salacibus qui etiã obtrudũtur, & eandẽ cũ Syluanis & Faunis rationẽ habent, an ueri fuerint dæmones, quid in Atticis scripserit Pausanias, breuiter adijciam. Equidẽ (ait) de Satyris quid nam sint, ut aliquid certius, quàm ab alijs traditum sit cognoscerẽ, singula ex multis sum percunctatus. Euphemus Car tandem, uir non ignobilis, hæc mihi recensuit: se, cum in Italiam nauigaret, uentorum impetu in extremas Oceani oras delatum: ibi multas esse insulas desertas, quæ ab hominibus agrestibus incolũtur: ad alias insulas appellere nautas noluisse, quoniam antea in eas appulsi, à quibus tenerentur incolis, non ignorarent: sed tũc etiam præter eorum uoluntatem tempestate eò adactos, insulas à nautis Satyrides appellari: incolas ruffos esse, & caudas non multo equinis minores, infra clunes habere. Hos, ubi primum hospites sensissent, euestigiò nulla edita uoce ad nauim concurrisse, ac mulieribus quæ in naui erant, manus iniecisse. nautas uerò paucfactos, mulierem Barbaram in insulam exposuisse: in quam Satyri irruentes, non tantũ eam quæ natura uiris exposita est, partem, sed aliam quamlibet petulantißimè appetiuisse. *Satyrides insulæ.* *Satyri.*

De Satyro quoque animali hæc scribit Ant. Sabellicus: Ex Athenis Sylla per Thessaliam & Macedoniam ad mare descendit, mille & ducentis nauibus Li 3. nEnea. 6.

ex Dirrachio Brunduſium tranſmiſſurus. Proxima eſt Dirrachio Apollonia, & circa hanc Nympheum. Sacer ibi locus uirenti colle ac pratis, quæ fontes multifariam irrigant. Hic ſub id tẽpus, quo Sylla eò cum exercitu uenerat, Satyrum, animal humano oře, atq; ea forma qua pingitur, ſomno preſſum, atque ita captum, locorum accolæ ad Syllam uinctum perduxerunt. Ibi haud una uoce interrogatus, quis eſſet, multisq; uariarum linguarum peritis ad hoc ipſum adhibitis, tantum uociferatus dicitur: uoxq; aſpera ex eo profecta, inter balatum & hinnitum media. Sylla religione tactus, datis comitibus, qui eũ in ſolitudinem deducerent, miſſum fieri imperauit. Animalia etiam fuiſſe quæ Satyri dicerentur, ſcribit Hieronymus in uita Pauli primi heremitæ: eosq; locutos eſſe, & rationis officia peregiſſe. Refert quoq;, Satyrũ quempiam Antonium quondam allocutum fuiſſe, & gentilium errorem in ſe colendis animalibus damnaſſe. Affirmatq; unum uiuum olim productum in publicum, & mox ad Conſtantinum principem deſtinatum. His addit tamen, diabolo facillimũ eſſe Satyri imaginem & nomen aſſumere. Apud Strabonẽ inde legimus de Satyris, Silenis, Bacchis, & Tityris, quos (inquit) dæmonas quoſdã, deorumq; miniſtros Citretas nũcupãt.

Tract. de Superſt.

Illuſio incubi aliis quoque mulieribus probis accidit.

Nec ſolum (inquit Martinus de Arles theologus) apud maleficas, ſed et circa alias probas mulieres accidit hæc incubi illuſio. Nam ex ſacerdotis cuiuſdam relatu accepi, hoc tempore ipſi in confeßione releuatum fuiſſe

tum fuisse à quadam proba muliere nupta, cui sæpe in somnis uidebatur, se reuerà super iumenta equitare per campos cum alijs: atque ita euagando super aquam, coire hominem cum ea, & intensam in actu se persentire uoluptatem: & hoc sæpe ei accidisse phantasticè, illusione dæmonis manifestum est. Vnde Augustinus super Genes. Illa enim quæ accidisse ut quidam recordarentur, in quorundam animalium corporibus, aut falsa facta narrarentur, aut illusionibus dæmonum hoc in eorum animis factum est. Si enim contingit, ut quis in somnis fallaci memoria recordaretur, se aliquid fuisse quod non fuit, aut fecisse quod non egit: quid mirum est, si quodam iusto Dei occultoq; iudicio sinantur dæmones in cordibus hominum tale aliquid posse?

Adulterini congressus illusio diabolica.

Delusorij adulterij exemplum his accedat, apprimè ridiculum. Mercatoris cuiusdam uxor circiter sex uel septẽ miliaria à Vuittemberga, Slesiã uersus, absente negociationis causa marito, peculiarẽ solet admittere concubinum. Contigit itaque marito peregrè agente, amasium noctu redire: & post curatam cuticulam, uenereamq; peractam uelitationem, ut uidebatur, hora matutina specie picæ assumpta momentò, concubinum insidere promptuario, ac cõcubinæ his uerbis ualedixisse: hic tuus fuit amasius, dictoq; citius euanuisse, nec redijsse unquã. Vuittembergæ ab eximio ecclesiaste id accepit insignis doctrinæ uir Ioannes LITHODIVS, medicus excellentissimus, ac collega

Ioannes Lithodius medicus.

collega mihi singulari necessitudine coniunctus. Nullo ergo modo, ait Cassianus, credendum est, spirituales naturas cum feminis carnaliter coire posse. Nam si hoc aliquãdo posset fieri, quomodo nunc uel nunquam uel rarò uideremus, aliquos ex eorum concubitu de mulieribus absque uirili semine nasci? cum præsertim constet, eas libidinum sordibus delectari admodum, quas proculdubiò per semetipsos potius quàm cum hominibus exercere mallent, si illud ullo modo effici posset? Nec item immeritò doctissimo philosopho & medico Iulio Scaligero libet cum stomacho excipere, quæ de dæmonum coitu Psellus effudit. Quare cum Iamblicho concludamus: Quæ fascinati imaginamur, præter imaginamenta nullam habent actionis & essentiæ ueritatem.

Li. 16. de Subtil. ad Card. exerc. 355.

Li. de Mysterijs.

Hinc constat, cunctas quoruncunque historicorum narrationes, commixtionis eiusmodi phantasticæ & diabolicæ figmentum comprobantes, ut fabulosas, ab omni ueritate excidisse, optimoq; iure pessum ire: & uel ab alijs primùm fuisse chartis illitas, uel ex aliorum relatu à facile credulis deinde falso transscriptas, & ad posteritatem traductas: quarum aliquas, ne silẽtio eas sepelijsse studio uidear, hoc loco dignabor. Hanc describit fabulam Boethius historicus. In Marrea regione, uti ex his qui rem hanc conspexerant, accepimus, nuper puella nobilis formosaq; auersata coniugium, inuenta est grauida. Parentes cum stupratorem quærerent, fassa est puella

Incubum de monẽ approbantes historiæ omnes fabulosæ.

referre

est puella, nocte dieque secum formosissimum cubare adolescentem, nec se scire unde ueniret. Illi, tametsi parum fidei responso adhiberent, tertio die, indice ancilla, cognoscentes illum adesse, cum tedis ac facibus subitò ingrediuntur reseratis foribus: horrendum monstrum, & supra humanam fidem terribile, in filiæ complexibus conspicantur. Accurrunt ocyus uicini ad fœdum spectaculum, atque inter illos sacerdos probatæ uitæ, nec sacrarum literarum ignarus, Euangelium beati Ioannis cum recitaret, eóq; peruenisset, Et Verbum caro factum est: dæmon asportans cubiculi tectum, incensa supellectile, stridore emisso horribili abijt. femina post triduum peperit monstrum undequaque aspectu fœdum, & quale unquam in Scotia uisum non est: quod obstetrices, ne in familiæ dedecus seruaretur, extructa pira exusserunt. Huic simile admodum est, quod de Venerea Psyches uelitatione cum formoso deo Cupidine, qui alijs uenenatus serpens & sæuissima bestia dicebatur, scribit Apuleius. quare etiam eandem ueritatis opinionem iure meretur.

Psyches uelitatio uenerea cũ Cupidine.

Lib. 5. de Asino aur.

Aliud idem Boethius recitat, quod suo tẽpore etiã contigit anno 1486. E' Phortea æstuario cũ soluerẽt in Belgicam, tanta uis uentorũ ac maris nauim quandam afflixit, ut uelis, malo, cæterisq; quæ ad nauis tutelam adhibentur, fractis, sola imminẽs submersio expectaretur. Exclamat nauta, hoc dæmonum esse

factum, quod præter temporis rationem sit: siquidem sub æstiuo solstitio, quàm maximè eâ Oceani parte tranquillam esse. Cum diu sic quæstus esset, audítur uox mulierculæ, quæ ex imo nauis accusat seipsam consuetudinis cum dæmone iam multis annis: ac tum demum in naui ab illo subactam se fuisse fatetur. ob idq; rogat, ut quando perniciem afferat omnibus, sola dedatur mari. Ea cum lachrymans exponeret, adhærat fortè sacerdos, qui hortatus feminam ad pœnitudinem, & ut de Deo nõ desperaret, admonuit. Sic illa lachrymis, suspirijs, animiq; dolore peccatũ horruit. interim nubecula quædam è nauis sentina expirans, sono, flamma, fumo, fœtore prodit dæmonem. Cuius recessu pacata tempestas, omnesq; cum rebus suis insperatò salui in portum uenêre. Idem existimauit Merlinum, cuius maxima adhuc fama est in Anglia, sic genitum esse. Hinc quilibet palàm uidet, quantum hisce miraculis fidei debeatur. Vt autem rerum mendacium collatione clarius eluceat ueritas, ridicula illius superstitiosæ ætatis commenta de Merlino, uelut de Cygno quoque, illinere ex Vincentio, non pigebit. Ab eo narratur, Vortigernum regem consilio capto quid ad sui tuitionem facere deberet, iußisse acciri artifices, qui turrim fortißimam extruerent. Sed cum eorum opera tellus absorberet, suasum est regi, ut hominem sine patre inquireret, cuius sanguini lapides & cementum conspergerentur, quasi eo modo stabile redderetur cementum. Inuentus igitur adolescens Merlinus

Si uerũ hoc sit, potuit incubũ in somnopati imaginariũ: & ut cautius omnes illuderentur, eam postea à dæmone fuisse excitatã nubeculam cũ sono & fœtore.

Li. 21. Hist. c2. 30.

Merlinus nomine, qui cum matre adducitur coram rege, quæ illũ ex spiritu in hominis specie conceptum esse fatetur. Merlinus hic multa obscura reuelauit, & futura prædixit. Aperuit enim, sub fundamento esse lacum: sub lacu duos latêre dracones, quorũ unus rubeus populum Britonũ, alter uerò albus Saxonum designaret: & uter eorum in conflictu alterum superaret, uaticinatus est: atque Aurelium Ambrosium, deuicto Hengisto, & combusto Vortigerno, regnatu rum. Ex Helimando idem hæc refert: In Colonien si diœcesi famosum & immane palatium Reni fluminis supereminet, Iuuamen nuncupatum: ubi pluribus olim congregatis principibus, inopinatò aduenit nauicula, quam collo alligatam cygnus argentea trahebat catena. Inde miles nouus & incognitus omnibus exilijt, cygnusq; nauem reduxit. Postea uxorem duxit miles, liberosq; procreauit. Tandem in eodem palatio residens, & cygnum inspiciens aduentantem cum eadem nauicula & catena, statim in nauem se recepit, nec uisus est amplius: progenies autem eius in hunc usque diem persistit. Hoc exemplo, spirituum quoque fieri cum feminis congressum, defenditur: & ex eo figmento in arce Cliuensi (ubi & altissima turris uetusta conspicitur, Cygnea nuncupata, in cuius fastigio cygni simulachrum uoluitur) antiquissimis tapetis intexto, originis illustrissimorum ducum Cliuensium uetustatem deducunt: quemadmodũ potentissimorum regnorum & clarissimarum familiarum

Merlini historia uel fabula.

Lib. 4.

Iuuamen.

Cygnus nauicula argẽtea trahens catena.

Cygnea turris Cliuensis.

Obscura clarissimarum familiarum initia.

initia eiusmodi adornari lenocinijs solent, ut diuinitatis aliquid ijs inesse, citius persuadeatur. Ex Gaufrido Antisiodoro eiusdem fidei miraculũ, lib. 3. idem ille Vincentius scribit, narrans decanum quendam sacerdotum, cum sorore ducis Burgundiæ regi Siciliæ Rogerio desponsata, aliquandiu in eo regno inhabitasse, qui se rem ibi comperisse admirabilem certißimè affirmaret: iuuenem uidelicet quẽdam strenuum, & natandi peritum, circa noctis crepusculum luce lunæ in mari balneasse, & mulierem post se natantem crinibus apprehendisse, tanquam ex socijs aliquem qui eum mergere uellet. Quam alloquens, ne uerbum quidem extorquere potuit: quare opertam pallio, domum duxit, & tandem in uxorem solenniter accepit. Increpatus aliquando à socio, quòd phantasma amplexus fuisset, expauescens, gladio extracto coniugi minitabatur, se filium quem ex ea susceperat interfecturũ, nisi ipsa loqueretur, suamq; fateretur originem. Quæ, Væ (inquit) misero tibi, utilem perdis uxorem, dum me effari cogis. Tecum mansissem: ac in rem tuã esset, si iniunctũ mihi silentium permisisses. Nunc autem me posthac non uidebis: & euestigiò euanuit. Puer autem adoleuit, & marinum cœpit frequentare balneum. Tandem die quodam coram multis puerum in eisdem fluctibus occurrentem rapuit phantastica illa mulier. Vlricus Molitor LL. Doctor, puerum hunc dæmonem fuisse in pueri forma apparentem, & matrem succubam, dæmonium scilicet,

In tract. de Lamijs & phytonicis.

scilicet, arbitratur: militem item incubum, & Merlinum ex matre delusa dæmonis artificio suppositicium. At mihi fabulæ erunt. De dæmone succuba gratissimæ omnium formæ adolescentem infestante, memorabilem ex Boethio historiam etiam comperies libro huius Operis quarto.

Delusionis huius & fallaciæ diabolicæ duo adhuc exempla adijciã, ex illustri philosopho Francisco Mirandula. Agnoui (inquit) uirũ nomine Benedictum Bernam, ætatis annorum septuaginta quinque, eundemq; sacerdotẽ ex his quos presbyteros uocant, qui annis plus quàm quadraginta cum dæmone familiari sub forma fœminæ illi associato concumbebat, in forũ deducebat, alloquebatur, adeò ut astantes qui nihil uidebant, eum pro fatuo haberent. Vocabat autem illam Hermelinam, quasi mulier esset. Alium quoq; Pinnetum (ait) nomine noui, qui ad octoginta et amplius annos peruenerat, cum dæmone alio, qui muliebri forma ei uidebatur, uocabatq; eum Florinæ nomine, plus quadraginta annis uenereas uoluptates exercuisse. Sed is, dum hæc scriberem, uiuebat: alter pœnas iam dederat, confessus arcana se in sacrificio non protulisse, consecratum uerò munus mulierculis ad ueneficia præbuisse, pueris sanguinẽ exuxisse, atq; alia eiusmodi grauia scelera, tormentorũ tamen ui, ne iocum fuisse credas. Atq; hæc aliaq; plura (ait Cardanus, post eorum recitationem) si uellem adijcere, absurda, uiroq; tã graui profectò indigna sunt, ac uana, & ab

Hermelina dæmon, amasia sacerdotis.

Pinneti amasia, Florina, dæmon.

De Varietat. lib. 15. ca. 80.

na, & ab omni ratione aliena. Primumq; ex ipsius exemplis illum cõfutare licet. nam iuuenculæ illæ uel uera uidebantur corpora, cum non essent: quod non solum sensibus & naturali rationi repugnat, sed etiã Seruatoris authoritati. Si enim non solùm uisus, sed etiam tactus hoc modo decipi potest, Christi dictum nihil concludit aduersus Thomam. Sin autem corpus fictum illis uidebatur, quod atrocius poterat esse tormentum, quàm uelut damnatũ à Mezentio, cum mortuo concumbere? Horret animus, mens stupet, ubi talia cogitat. Sed uir alioqui non imprudens, & nimiũ quorundam Platonicorum figmentis addictus, monachorum mendacia, uulgi famam, muliercularum nænias fabellasq; aureo asino dignas, sanctis philosophiæ sermonibus immiscuit, totamq; artem fœdissimè conspurcauit, nec Peripateticus usquam, nec satis hac in parte Christianus: nec Platonicorum celebrium, è quorum grege se unum fore existimauit, placitis consentiens. Eo igitur factum est, ut delectare potius lectores, atq; allicere, quàm seriò tractare quicquam uisus sit. Sed & beatus Augustinus à tam absurdis narrationibus si abstinuisset, licet forsan pauciores habiturus lectores, grauioris tamen uiri opinionem assequutus fuisset apud eruditos. Sed ea fuit seculi labes, ut plurimi, uelut nunc de regno, sic grandioribus mẽdacijs decertarẽt: quæ ille uir sanctus pro ueris accipiens, ac quasi æmulatione gentiliũ figmentorum, libris suis inseruit, itaq; illi tãtum fidei habeo,

quantum

quantum se oculis uidisse testatus est: in alijs, minimè. Iam enim constat unicuique, maiorem talium narrationum partem fabulosam esse. Sed unde tãta incrementa tam absurdis deliramentis, iam penè dictũ est. Auaricia ipsorum quibus inquisitio talium, iusq; eas puniendi permissum est: uanitas ac stulticia delinquẽtium, nouitatis desiderium, & ignorantia causarum, euentuumq; naturalium. Hæc Cardanus. Meo tamen iudicio sacerdos & Pinnetus à diabolo illusi fuerũt, qui mentem utriusq; ita uitiarit, in illorũ phantasiam illapsus, quã imagine mulieris imbuit perpetua, qua illi ualde delectati, facilius induci potuêre.

Risu sanè excipiendum, quod in hãc rem quidam, me præsente, coram potentissimo, eodẽmq; prudentissimo Principe narrabat: famulum scilicet diluculo nuper rus concessisse, ut equos maturè domum è cam pis reduceret: atq; in agro quandam eiusdem pagi fœminam maleficij insimulatam inuenisse, supino decubitu prostratam, cui incubuisset dæmõ. Ad hæc, quænam fuisset dæmonij forma, scisciabatur Princeps. Respondit alter: Canis nigri. Hic ludibria eiusmodi, præstigias & uulgi opinionẽ falsè irridens Princeps: Ignorabam diabolum cani nigro similẽ esse, ait: alio profectò mentis acumine, quam uulgares censere solent. Nec dubito, mulierẽ illam tunc temporis etiamnum in lecto decubuisse: & simulachrum hoc rustico à satana fuisse obiectum, ad sinistræ de ea conceptæ opinionis confirmationem. Vberior equidem fui stu-

dio, in

dio, in fœdißimo ludibrio sæ huius commixtionis negocio, ut quum omnis illa sagarum turba se ea uitiari confiteatur, & unaquæque suum certo indigitet nomine procum, si huic congressui nihil inesse ueritatis obtinuero, promptius uniuersa illa phantasmatũ dæmoniacorum machina collabatur, ueritas eluceſcat clarius, diaboli regnum eat pessum altius, & unio in populo Christiano citius renascatur, inuiolatiusq; conseruetur.

Cæterũm ut tandem hunc fabulæ actum finire occipiam, quemadmodum hæ Lamiæ nec longiori peregrinatione, labore aut studio, corruptæ mentis doctrinam cum magis sceleratis conquirunt: ita nec ullos habent libros, quorum adminiculo in sua professione instituantur, promoueanturue: nullas etiam præscriptas coniurationum formulas, quas sequuntur: nullum adhæc annulo incarceratum, aut crystalli solidi-tate obseptum dæmonem, in suum ministerium, uelut plerique Magi, circumferunt: corruptam uarijs imaginibus ab immundo spiritu ingestis, phantasiam solummodo doctorem uenerantur & colunt: cui ut plurimum propensius consisi, miserè decipiuntur, ac in perniciem ruunt. Nec quidem præter uulgarem morem quicquam peculiare ob indolis crassitiem & spirituum inhabilitatem possunt, quod tamen dæmoni ob tenuitatem subtilitatemque erit facilimum. Et si sustinuero, nusquam dictarum nobis Lamiarum mentionem in uniuersis fieri Biblijs sacris:

Lamiarũ doctor, corrupta phantasia.

sacris: non fortasßis facile conuincar. Neq; etiam deluſorum horum monſtrorũ ſanationem reſtitutionẽq; prætermiſiſſet Dei filius in terris, ſi eo tempore dira hæc ſæuiſſet peſtis.

Quòd uerò hæ maleficiũ, aut, ſi mauis, ueneficiũ, etiam ſine contactu inferre poſſe credantur, cum aliquo eius excremento cui nocere debet maleficiũ (cuiuſmodi eſt urina, ſtercus, ſanguis, capillorum & unguium præſegmina) atque hæc generaliter includi membris cauis, ſimilibus aliquo modo his quorum in homine ſunt partes aut excrementa, claudiq; oſſe mortui hominis, ac in illius nomine ſepeliri, alia quidem in ueſtibulo, alia in uijs crucis formam habentibus, alia in torrentibus: cum bona uenia mei olim heri & præceptoris uenerandi Agrippæ (qui ex hiſce nugis librum conſarcinauit) hæc merè inania eſſe, adeoq; ridicula cum Cardano liberè aſſero, atq; ſatanæ inſtinctu in uſum uocari: quaſi aliquid hic poſſent res prorſus inefficaces, friuolæq;, quòd à ſe deſignatum id quod apparet malum, à dæmone conſtructum, uel aliàs Dei occulta uoluntate aut naturæ uitio natum, credant non ſanæ feminæ: potißimùm quum eas noua imbui uirtute, ex inepta uel blaſphema aliqua admurmuratione, aut imprecatione maligna, falſa perſuaſione opimentur.

Ridiculæ res, quibus ſine contactu ſe lædere poſſe exiſtimant ueſanæ fœminæ.

Agrippa herus & præceptor Vterius.

Li. 18. de Subtil.

Quòd etiam res uiles, aut noxia pharmaca alicubi recõdita, ex interuallo trãſcenſa aut præterita, noxã inducere, uel ex diſiunctiſſimo etiã ſpacio, ceu neruo emiſſa

Res uiles aut pharmaca in locis ſemotis ſepulta non poſſe nocere.

emissa excussáq; uiolenter ferri in eos quos petunt, nonnulli arbitrentur etiam insignes et docti uiri, non mihi fit uerisimile. Si enim ingenita ueneni uirtute eiusmodi infertur uirulentia, eam quoscunq; uel transcendentes uel prætereuntes ferire necesse est. Secus autem experientia & res ipsa docet. Sin uerò quibus male uolunt illæ uetulæ, solummodo læduntur: non ueneni halitu continget noxa, sed maleficij ratione. Id porrò nihil eatenus posse, iam demonstraui: quum tamen nocumentum hinc subsequi uideatur: reliquum est ut ab ipso satana, ex Dei assensu, ob hominis lædēdi incredulitatem, uel etiam ut hic ipse cum Iobo probetur, idipsum excitetur. Ille est qui excæcat, mutilatq;. Interim huic anui, quæ materiā uenenosam uel qualemcunq; aliam sepelijt, id, ut dixi, quod ab ipso perpetratum est, uel aliàs contigit, ita in mentem firmiter suggerit, persuadetq; dæmon, ut à se factū esse illa credat, asseratq;. Atqui ea diaboli ludibria ut plurimum uim suam sortiuntur ex impia hominum credulitate, qua in eiusmodi potentiam dæmonis consentiunt. Enimuerò si serpens sub ostij limine repositus fœcūditatem amoliri potuit, ut in Maleficarum malleo legitur: cur in illis regionibus ubi serpentum numerus domos peruagatur, non omnes sterilescunt feminæ? Si quoque olla in fundo putei arcis recondita, ad congressum reddere potuit impotentem quendam Comitē: cur non omnes ex cōmuni puteo aquam usurpantes elanguere? At organa generationi destinata præ-

Prima 2. partis, quæst. 1. ca. 1. 6. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. ubi uaria in hanc rem leguntur exēpla: multaitē superstitiosa & impia per totum sparsa librum.

nata præpedijt dæmon (id quod uariè ratione naturali potest) donec ollam concremasset male credulus Comes, tum destitit ille dæmon: quò in falsam de uetula opinionem, Comitem reliquosq; pertraheret. Sic quoq; in felũ (si uera sit historia) specie in operariũ insilire potuit dæmon, atq; eodẽ tẽpore in operarij forma uerberare matronas, ut insontes tãquam maleficij reæ, hinc tandem cum iudicum periculo & animarum pernicie, ad supplicium cogerentur. Nec scopa aquæ intincta à muliere, & in aere sparsa, pluuiam accit: sed dæmon, ut suprà dixi, ex præcognita aeris constitutione colludens, ut illam his ludibrijs demẽtatã, in officio arctius detineat. Eádẽ ratione sunt reliquæ eius artes, dolosæq; actiones, et institutæ in Malleo sparsim enarratæ, exactius discutiẽdæ.

Diaboli delusiones quomodo intuẽdæ.

Pluuiã nõ potest excitare Lamia.

Si quædam fortè in Africa sunt uoce & lingua effascinantium familiæ (ut tradunt Isigonus, Meraphodorus & Solinus) quæ si impensius pulchras casu laudauerint arbores, segetes lætiores, infantes amœniores, egregios equos, pecudes pastu cultúque opimos, emoriantur repente: uel eiusdem etiam generis fortè existunt in Triballis & Illyrijs, ut Isigonus adijcit, interimantq; quos diutius intueantur, irãtis potissimùm oculis, in quibus singulis pupillas (authore etiam Cicerone) habeant binas, & hoc malum sentiant puberes: aut si quoq; inueniantur fortassis eiusdem sortis fœminæ in Scythia, quæ uocantur Bythiæ, teste Apollonide: uel in Ponto genus Thibiorũ,

Quæ occultè quibusdam conata sunt, nõ debent ad potestatẽ Lamiarum delestũ habitã referri.

sicut & multi alij eiusdē naturæ, authore Philarcho, qui eorum notas etiam prodit, in oculo scilicet altero geminam pupillam, in altero equi effigiem: nec eosdem posse mergi, ne ueste quidem degrauatos. siue quoque haud dißimile ijs genus pharmacū in Aethiopia comperiatur, ut refert Damon, quorum sudor tabem cōtactis corporibus afferat: horū causam priuatim reddit Plinius, naturā in quorundā toto corpore

Lib. 7. ca. 2. *in aliorū oculis uenena genuisse, ne quid usquā mali existeret, quod in homine non esset. Atqui hæc rara, & quasi miraculo priuatis quibusdā irrogata, ingeniaq; (quemadmodū & quibusdā cōtigit animalibus) nullū hic habent locū: quippe non pro delectu & arbitrio ex fœderis cum dæmone initi uirtute acquisita quæ hic agitatur quæstio. Idem de Psyllis & Marsis (quos à Circes filio ortos ferūt) è uulgi opinione, gratia sancti Pauli celebribus, dictū uolo. Huc accēseantur effascinatrices gentes Paletheoborū, Pontū incolentes, quas Plutarchus & Philarchus narrāt, nō pu-*

De fascino per oculos, Plutarch. Symp. 5. Gellius. li. 9. c. 4. *sionibus modò, quorū habitus sit imbecillis, sed adultis etiā, qui solido cōcretioriq; cōstant corpore, pestilētes esse, & intuitu soloq; halitu in tabē resoluere, morbosq; perimētes accire non solū his qui cōtinuò adsunt, uerùm et hospitibus, et qui ab eorū cōmercio alienißimi sunt. Adiciantur & Telchines Rhodi populi, qui omnia aspectu suo in peius cōmutasse legūtur. Peregrina hic quoq; erit, naturalis rubentium & lipporum oculorū cōtagio. Nec enim ullū reperiri in*

humani

humani corporis fabrica organũ, quod tãta spirituũ copia scateat, & ex quo eorũ fulgor usqueadeò emicet, ut de oculi pupilla, certũ est. Quim Augustus Cæsar tam lucidos traditur habuisse oculos, ut in quos paulo attentius eos defixisset, hos uelut ad solis fulgorẽ oculis conniuere cogeret. Author quoq; Suetonius est, Tiberiũ Cæsarem expergefactum, etiã in tenebris, ut fælem, uidisse. Scribit adhæc Gellius, in ultima terra cui Albaniæ nomen est, incolas in pueritia canescere, & noctu acutius quàm interdiu cernere, fulgore scilicet tenerã uisus aciem obtundente. Nec est quod hic confugiatur ad Plutarchi ἀποῤῥοίας, id est uaporum defluxus, eorumq; potentiam, qua ignis instar proxima quæq; depascant, dispergantq;. Nec ingenita naphtæ uis, uaporem & scintillas allicienti: aut natiua proprietas occulta charadrij auiculæ, galguli latinis dicti, regio morbo laborantibus primum conspectæ, croceos bilis uapores attrahendi, huc adducenda. Connata enim ea sunt iat de quibus hic rei uersatur cardo, ea delectu & uoluntate haberi creduntur.

Charadrij uirtus. Heliodor. in hist. Aethiop. li. 3. Plutarc. Sympos. 5. cap. 7. Stiobas in dict. χαραδρίους Aelia. lib. 17. cap. 13. *Galgulus.*

¶ Atqui iã ad Veneficos, uel si liceret, Venenificos progrediamur, quos Græci φαρμακεῖς, itẽ φαρμακεύτρας, et φαρμακεύτειρας feminas, pernicioci simæ artis (quã Magiã uenefică, si uoles, appellare licitũ est) conscias, dicunt. Hos pharmacis uel uencnis ex quacũq; materie, siue ex metallorũ, siue ex stirpiũ, siue ex animantiũ uel excrementorũ genere, uel ex cor

Venefici.

poribus mixtis, propinatis, illitis, aut alicubi reconditis ut halitu feriant, periculosos ciere morbos cum atrocissimis symptomatibus: alios in corporis extenuationem uiriumq; imbecillitatẽ inducere, quibusdam iuncturarum compages dissoluere, uarieq; cruciatibus excarnificare, nonnullos diuturna torquere ægritudine: plerisque præcipitanter, quasi uitæ filo mox rupto, interdum & cum intolerabilibus doloribus uitam præscindere constat.

Enneadis 4. li. 4.

Horrenda sunt quæ de Veneficis scribit Antonius Sabellicus in hæc uerba: Infamis inde annus secutus, M. Claudio Marcello & T. Valerio Flacco (siue Potito, ut alij scripserunt) consulibus, quum multi ex primoribus patrum simili morbo & euentu mortui essent, ancilla quædã ad Q. Fabium Maximũ Aedilem Curulem uenit, causamq; eius cladis proditurã se professa est, si fides sibi daretur, quòd id indiciũ apud dominos haud futurum esset sibi noxæ. Fabius re ad Consules delata, à Consulibus ad Senatum, fide, consensu ordinis, indici data, patefactũ est muliebri fraude eam cladem accidere: multas esse quæ in uirorum perniciem coquerent uenena: ac si secum eant, fore ut multæ ueneficio occupatæ deprehenderentur. Missi, qui ancillam sequerentur: hi quasdam medicamenta coquentes, apud alias recondita inueniunt. Quibus in forum delatis, uigintiq; numero matronis, apud quas id pharmaci genus fuerat deprehensum, publicè accersitis, & in his Cornelia & Seruilia patriciæ gentis: quæ

Veneficia horrenda.

tis: quæ quum salubria esse contenderent, à confutante iudice bibere iussæ, spacio ad colloquendum sumpto, inter se loquutæ, id haurire statuũt: medicamento in conspectu populi epoto, ad unam interîêre. Inde ad centum septuaginta eiusdem sceleris conuictæ, capitali sunt supplicio affectæ. Atrocitas rei, quia ad eam diem in nullam de ueneficio unquam fuerat inquisitum, prodigij est loco habita: uelut alienatis furore mentibus, id flagitium perpetrari contigisset.

Veneficium quoque fuit, quod Casali, in urbe Salassiæ regionis Italiæ contigit. Circiter annum Domini millesimum quingentesimũ trigesimumsextum coniurarunt uiri ac feminæ, quadraginta fere numero, inter quos & carnifex erat: ut quũ pestis antea sæuijsset, & iam cœpisset mitescere, unguentum conficerent, quo illitis portarum uectibus, inficerentur qui uectes tractarent: apparārant & puluerẽ, quem uestibus clàm inspergentes, noxam inferebant. Latuit aliquandiu dolus, sublatiq; multi, à coniunctis sanguine uel affinitate: data etiam ueneficis, ut ferebatur, pecunia hæreditatis ergò. Sed cum cuiusdã Neci nomine fratrem atq; unicum filium enecassent, uixq; alij quàm domini ipsi domuum aut filij perirent: simulq; animaduertissent Androginã se in domos insinuare, atque eos maximè interire quorum ædes ingrederetur: deprehensa coniuratione, omnes exquisitißimis tormentis interempti sunt. Fasi etiam quòd in celebri cuiusdam Diui pompa subsellijs peruncti,

uniuersos trucidare ciues decreuissent: paratasq; in hunc usum fuisse supra uiginti ollas. Idem postea Geneuæ tentarunt nonnulli, qui & pœnas dederunt. Alios etiam Mediolani uectes inunxisse constat: sed quæstionibus subiecti, quum nihil confiterentur, nec quisquam obijsset, dimissi sunt. Bassianus Landus scribit. Patauij monachũ quendã cum alijs pleriſq; identidem conspirasse, qui pestis tẽpore infecta linteamina in domos occultè conijcicbant, ut in multos deriuaretur contagio: sumptũ quoq; ab his est supplicium.

In nobili familia de Petrinis Bononiæ, duo erant fratres, quorũ alter maritus cum numerosa prole in eisdem ædibus cõmorabatur matri uiduæ: alter uerò iunior, spe consequendæ hæreditatis uniuersæ, totam familiam è medio tollere statuit, conjecto in uini dolium arsenico. Ex cuius usu quum grauibus torquerentur symptomatibus, omnes accersebantur medici celeberrimi, Mattheus Curtius, Ioãnes Maria Bettus, & Hispanus Philippaldus: qui in ueneni suspicionem mox uenerunt, quòd ijsdem cruciatibus uicinos quoque exagitari, qui fortè domum ingressi, uinum illud hauserant, intellexissent. Eorum itaque consilio uas infringitur, uino q; effuso inuenitur arsenicum. Hinc curationem aggressi medici, omnes restituerunt, excepta matre, uetula debili, & puero infirmo. Fuga sibi consuluit ueneficus, atque ita ueneficij author innotuit. Facinus hoc contigit anno millesimo quingentesimo tricesimo octauo, in Augusto.

Socrus

Socrui adhæc gener quidam cantarides, extractæ caßiæ mixtas, obtulit Bononiæ. Quam uesicæ cruciamentis tam atrociter afflictam, ut etiam sanguinem largum ex uesica excreuerit, felici successu curauit D. Helidæus Paduanus Foroliuiensis, clarißimus & in artis operibus exercitatißimus medicus: quemadmodum recensuit D. Ioannes ECHTIVS medicus Colonienſis ornatißimus, illius olim discipulus, qui tunc temporis ipsum sectabatur, & superiori quoq; curationi interfuit. Huic quoq; narrarat D. Gisbertus Horstius, medicus experientißimus: Romæ quendam hydropicum diu decubuisse, cuius uxor tandem impensarum pertæsa, ueneno illum interimere decreuit. quare bufonis in olla usti puluerẽ ægroto propinat, unde ille copiosum reddidit lotium: hinc denuõ eundem puluerem exhibet, ut citius ille ærumnosam sumptuosamq; uitam cum præcipite commutaret morte, qui multo uberiore exoneratus saburra aquea conualuit præter coniugis expectationem. Eandem ipse Gisbertus aliàs sensit calamitatem ab ijs, à quibus minimè decuit.

Helidæus Paduanus Foroliuiensis, medicus.

Venefica itẽ erat Ioanna puella, quæ anno millesimo quingẽtesimo quinquagesimoquarto, in Nouembri nobili & piæ matronæ Annæ à Virmont, dominæ in Vuell, optimè de ea meritæ, bis clandestinè arsenicum propinauit. Ego ad morbi, ex prioris ueneni assumptione, curationẽ accersitus, post alia feliciter administrata, ius caponis simplex ab ægrota sorberi uolui,

Venenũ propinatũ Annæ à Virmont, dominæ in Vuell.

Cui denuò, ut è medio (uellẽ nollem) tolleretur domina, arsenicũ largius infuderat Ioãna, quæ illi à cubiculis erat. Eo autẽ non satis iuri immixto, gustu et uisu maximè, ob eius copiã, ab ægrota & me deprehẽsum est uenenum. Necdũ enim in animos antea irrepserat oblati arsenici suspicio, sed uenenatũ aliquid pisis ab ea comestis adhæsisse opinabamur. Inde, nũ destinatũ gluribus perimendis puluerẽ alicubi occlusisset ægrota, sciscitabar: qui cum altero collatus, certiores nos redderet. Nec defuit successus. Hoc etenim modo innotuit, uenenum dominæ denuò exhibitum: et postea à me & puero, ueneficij adornati ignaris, gustatum in iusculo. Concitato autem utrinque mox uomitu, & ijs quæ ueneni uim infringerent oblatis, additoq; antidoto, nullæ ueneni manserunt reliquiæ. Veneficium confessa puella, morti adiudicabatur: aliorũ tamen interceßione ob ætatem iuuenilem, qua uix decimumquintum attigerat annum, uitæ beneficio rursus donata, carceri perpetuo mancipabatur. unde post menses paucos effractis cancellis eam liberarũt milites. Vt quilibet hoc doctus exemplo, prouidè magis suis consuleret rebus, facimus hoc quam breuißimè commemorare libuit.

Femina triũ uirorum uoluit detruncare capita.

Hoc catalogo dignabor mulierem famosam, malicia non inferiorem quacunque uenefica, ob raritatem inauditam facinoris, in Septembri proximo anni sexagesimi secundi supra milleſimum quingentesimum, recenter instituti ad hunc modũ, in oppido circa Mosam

ca Mosam in Brabantiæ limitibus sito, Grauia nuncupato, loco mihi natalicio. Vt ex quinque captiuis tres eodem die supplicio ob sua flagitia afficerentur, accitur ex proxima ciuitate Geldrorum Neomagio carnifex, qui sperans eos ex magistratus decreto suspendendos, subsequitur: pronũciatam autem sententiam de capitum fericudorũ pœna ubi intelligeret, de imbecillitate sua apud satrapam Stheinbusium conquestus est, quam ante annũ contraxisset ex ueneno ipsi clam propinato à suo famulo, ut in heri sui ministeriũ possit surrogari, (quæ solet esse in dignitatibus & præclaris officijs inuidia), ne uerò diutius procrastinaretur supplicium, se statim missurum ad coniugem pollicetur, quæ suum collegam Arnhemia uocaret, in sententiæ latæ exequutionem. cum eo enim se contraxisse de opera mutua, et communi lucro, asseuerabat: quemadmodum plerumque fit, ut inter fideles artifices æquale redeat ex pacto emolumentum. Consensit præfectus, mittiturq; Neomagium ad tortoris uxorem, ut euestigiò accerseretur Arnhemia publicus eiusdem officij administer. Illa cõmodi cupida, aliud statuit animo, mariti scilicet defectũ suis supplere uiribus: quare gladium eiusmodi postremo actui tragico destinatum, pro marito impetrat, cultrorumq; fabro dextrorsum exacuẽdum mox defert: ipsa etenim sinistra erat. Inde hora uespertina sibi capillitiũ clam secari iubet, & summo mane uestes uiri induta, impo sito capiti pileo plumis ornato, latoq; illo gladio ac-

cincta, incunctanter Grauiam properet. Quam satrapa uidens imberbem, Armbemiensemq; ratus esse lictorẽ, rogabat num in ea iuuenili ætate trium simul truncare capita auderet? Hoc sibi committi debere, nec iam primum in illud se prodituram theatrum, quum eandem sæpius experta esset aleam, respondit. Itaq; ad captiuos ingressa, ab uno agnoscebatur: qui eam nomine appellans, sciscitabatur, num ipsa hoc statuisset exequi supplicium. Cui illa ait: Perinde ne est, quis exequatur? Ita illi tandem producti, ut mox gladio feriendas submitterent ceruices, publicè Steinhusium præfectum orant, ne ipsorum capita à scorto sineret truncari. Hic cum uniuerso comitatu ad stuporem usque consternatus, re cognita, reos ad custodiam reduci iubet: tantusq; est rumor exortus, ut nisi clam hoc feminei sexus monstrum se subduxisset, ne uel ab hominũ turba in aquas proximas, detruderetur uel alioqui ab alijs oppidi malicioſis feminis trucidaretur, uerendũ erat. Reuersa autẽ Neomagiũ, risu apud multos celebratur, ueluttãto facinore nobilitata.

Philtrum. Huc quoque pertinet amatorium poculum aut pharmacum, Græcis φίλτρον nuncupatum, sensus uitians, ijsq; uarias species & amores concitans furiosos. Eius meminit Iuuenalis:

Satyr. 6. Hic magicos affert cantus, hic Thessala uendit

Hippomanes. Philtra, quibus ualeãt mẽtẽ uexare mariti. In hoc ueneficij genere est hippomanes, carũcula haud parũ famosa, caricæ magnitudine, specie orbiculatũ, latiusculum,

tiusculum, colore nigro, quæ in fronte nascentis pulli equini apparet, quam edito statim partu mater lãbendo abstergendoq; deuorat: & si præripiatur, animum à fœtu penitus auersum habet, nec eum ad ubera admittit. ob hoc maximam esse uim eius ad amorem concitandum ferunt, quando in puluerem uersa, cum amantis sanguine propinatur in poculis: hinc equis inascí amoris ueneficiũ, ait Plinius. Eius mẽtionẽ fecêre Solinus, Aristoteles, & cæteri. itẽ Virgilius: Lib. 8. cap. 42.

—— Crines effusa sacerdos,
Ter centum tonat ore deos, Herebumq;, Chaosq;,
Tergeminamq; Hecaten, tria uirginis ora Dianæ:
Sparserat & latices simulatos fontis Auerni,
Falcibus & messæ ad Lunam quæruntur aheni
Pubentes herbæ, nigri cum lacte ueneni.
Quæritur & nascentis equi de fronte reuulsus,
Et matri præreptus amor. — Dicũt & eodẽ nomine uirus illud lẽtũ, quod ex equarũ libidinis œstro stimulat trũ pudendis defluit. à Virgilio ita describitur: 4. Aeneid.

Hinc demum hippomanes uero quod nomine dicunt
Pastores, lentum distillat ab inguine uirus:
Hippomanes, quod sæpe malæ legêre nouercæ (lũ: 3. Georg.
Miscẽtes herbas, & nõ innoxia uerba. Et apud Tibul
Hippomanes cupidæ stillat ab inguine equæ. Nouit Iuuenalis quoque, Hippomanes, carmenq; loquor, coctumq; uenenum Priuigno datum. —
Nomen ueneno inditum ἱππόμανες, quòd effreni equinæ cupidini similes hominib. amoris accẽdat fu-

ces.

ces. Hinc Pausania & Aeliano authoribus, tantam in eo nouit uim Olympiæ Phormis Arcas, quod illo æri mixto & effuso equam posuerit, abscissa cauda, huic hippomanes incluserat, fabrica non tam accurata, ut ea falsitate tãtopere ad huius conspectum furijs excitari oportuerit equos. Ita enim eos alliciebat, tantaq; agitabat insania, ut disruptis frenis in ipsam uiolentius, quàm in uiuam insilirent equam. Neque quòd unguiæ inhærentes æreæ statuæ, lubrico elide-rentur lapsu, idcirco cessabat appetitio, imò ardẽtius multo in his antè ore adhinniebant: neque prius ab æneo potuêre depelli simulachro, quàm flagris & equisonum uiolentia abstraherentur. Est & Hippo manes, ut docet Theocritus, φυτὸν ἵππων, id est plã-ta siue herba, qua gustata equi in furias agũtur: unde & nomen. Inter amatoria adhæc uenena connume rantur, in extrema lupi cauda pilus, eiusq; uirga, re-mora piscículus, felis cerebrum & lacertæ, stellio cui stincus nomen: item os de rana uiridi, in formicarum aceruo exesa: sinistri etenim ossis contactu amorem, dextri uerò dissidium excitari tradunt. Vtero hyænæ sinistro lacerto quoque religato, si quis mulierem in-spiciat, usui hic esse etiam perhibetur. Componuntur ea quoque interdum ex excrementis, aut animalibus è putredine genitis, aut ex connata nobis materie, quæ tamen ut illicita meritò mentem potius turbant, mutantq;, quàm ad amandum cogant: sic menstruus mulierum, præsertim biliosarum & rixosarum, potus, adeò

Amatoria uenena.

tus, adeò bibentes effascinat, inficitq;, ut lunaticos & amentes efficiat. Habentur & alia philtra, à mortuorum uestibus, candelis, mensuris, acubus, & ijs uniuersim quæ funerum gratia parantur, sumpta: quæ eò libentius, quòd nugarum plus quàm ueritatis habeãt, nomino. quemadmodum natiua illa uenena, nimisq; efficacia silentio hic sepelire malui, doctioribus medicis ex sexto Dioscoridis de materia medica, & reliquis itẽ Græcorũ & Arabum, tum etiam quorundã recẽtiorum libris, atq; usu quotidiano satis cognita.

Animantia adhæc, pharmacis pabulo iniectis, aut alicubi sparsis ut degustentur, uel halitu attrahantur, lædunt perimuntq; uenefici. Idem uel affrictu uel applicatione præstari posse, ut minimè nego, ita meminisse oportet, quosdam studiò, lupi sercus clàm in præsepibus condere, quod olfactu animaduertentia pecora, uoracemq; hostem uerita, ob quandã antipathiam, miro exagitantur furore: ut maleficio ea torqueri, firmissimè credant ignari, apud ueneficij huius artifices consilium inquirentes. Eadem ratione dicunt, caudam lupi in boum uel equorum præsepi suspensam, eos ab esu exterrere. Metu etenim ob odorem perculsi, obliuiscuntur cibi esurientes: quemadmodum hominibus quoque in magnis timoribus usuuenire experimur. Fusius naturalia prosequi ucnena, non est nostri instituti: quum huc saltem spectet orationis filũ, ut actiones & morbi præter naturæ legem percellentes detegantur.

Venefica peremunt animantia.

DE IIS

DE IIS QVI LAMIARUM maleficio affecti putantur. Lib. III.

Maleficio affecti qui.

MAleficio affecti dicuntur, qui uarijs & insolitis plerumque modis, præter naturam, Dei assensione, à dæmone in suis corporibus exercentur, siue homines sunt, siue bestiæ: quum ille ea aliàs uel subit, uel etiam non intrò subit, aut utiles corporis humores exagitat & inficit, aut noxios in partes traducit principes, uel hisce uenæ ductusq; naturales obstruit, uel instrumentorum structuram luxat, uel spiritus turbat, multifariisq; imbuit formis, siue uenenata materia siue halitu intus aut foris conspurcat, defœdátque, ac id genus reliqua, quibus ex causis morbi progignũtur innumeri, graues & admirandi. Nec interim hominũ substantia et facultates ab huius subtilis artificiosiq; hostis maleficio immunes liberæq; permanent. Exemplum luce meridiana clarius in Iobo cernimus, cuius, diaboli studio, primùm quinquaginta boum iuga & quingentæ asinæ abripiuntur, pueriq; cæduntur: secundò, ouium septem millia cum pueris igne cœlitus demisso consumuntur: tertiò, camelorum tria abducuntur millia, & famuli occumbunt: quartò, domus, ob procellas impetuosissimas à sata ea excitatas, ab imis sedibus conuulsæ ruina opprimitur

Iob 1.

Iob maleficio affectus.

mitur omnis soboles. Vbi nec harum calamitatum aceruo Iobum à Dei cultu transuersum agere posset, quin adhuc nomen Domini ille constanter glorificaret: demum, consentiente Deo, cum ulcere pessimo à planta pedis usque ad uerticem percutit, deformatq; tam fœdè direq; satanas; ut ille in sterquilinio sedens miserabiliter, saniem testa abraderet, adeò atroci excruciatus dolore, quò etiam mortem illi precaretur coniunx, nec ab amicis eum uisitantibus agnosceretur. Quid aliud de eo, quàm ipsum maleficio affectum fuisse, & incantatum in cunctis ad illum pertinentibus, quis dicet? Quæ hic interceßit dæmonis cooperaria malefica; quæ peruersa Lamiæ maleuolentia, quod execrabile ueneficæ pharmacum? Quibuscunq; malis rebus perficiendis satis per se potens est & uoluntate promptißimus diabolus, si diuinæ maiestatis tantummodo accedat permißio: cuius nutui morem gerere, uelit nolit, cogitur. Iob 2.

Maleficio lasus Nabuchadonezar. Daniel 4.

Nabuchadonezarem regem Babyloniorum furore perditum, & in deserta ab hominum consuetudine pulsum, fœno uescentem; figura uitiata, capillis eius in aquilarum similitudinem crescentibus, & unguibus eius quasi auium, mente adhæc turbata, acerbißimè exagitat totum septennium diabolus.

Dæmoniacus apud Gadarenos maleficio correptus. Matth. 8. Marc. 5. Luc. 8.

Satanæ maleficio multis cruciabatur temporibus dæmoniacus in regione Gadarenorum, è monumentis, suo quippe domicilio, egressus nudus, ac supra modum

modum sæuus, adeò ut per illam uiam transire posset nemo: neq; enim catenis eum ligare poterat quisquam, propterea quòd cum sæpe compedibus constringeretur, & catenis uinciretur, ijs ab illo discerptis, comminutisq;, à dæmonio in deserta agebatur. Vociferabatur autem, Quid rei nobis tecum est Iesu fili Dei? Venisti huc ad cruciandum nos ante tempus. Dæmones uerò rogabãt, ne imperaret ut in abyssum abirent, sed eos in porcorum procul in monte pascentium gregem demigrare permitteret. Christo hic annuente, egressi in porcorum gregem abierunt, eumq; præcipitem impetu egerunt in mare, ut suffocatus interierit. Hic & porci firmè bis mille dæmonum maleficio agitati, in suam ruunt perniciem.

Marc. 1. Luc. 4. Non ne ille quem spiritus immundus discerpens, proijciensq; in mediũ, qui et Christi iussu exijt, nihilq; nocuit, inter maleficio correptos suũ sortietur locũ?

Matth. 17. Marc. 9. Luc. 9. Maleficio lesus lunaticus. Huc referatur lunaticus, qui à puero spiritum habebat mutum, quo ubi agitaretur, lacerabatur spumans, ac dentibus stridens atque arescens: quem frequenter etiam in ignem coniecit spiritus, et in aquas, ut eum perderet: neque à Christi discipulis, ob eorum incredulitatem, expelli potuit: puerum uerò tandem ad Christum accedentem, continuò discerpebat, ut in terram prolapsus uolueretur spumans, usqueadeò à spiritu exeunte Christi iussu, iterũ dilaniatus, ut mortuus à multis haberetur: donec manu illius arrepta, à Iesu erigeretur.

Nonne

Non ne paria cum nostris, qui maleficium patiere-
duntur, sensit mulier quæ infirmitatis spiritū habuit, Luc. 13.
à satana alligata octo & decem annis, atq; ita con-
tracta, ut omnino caput erigere non posset, uinculo
isto à Christo sabbathi die soluta? Quis nisi animi
planè præfracti, inficias ire audebit, si hi quos recen-
sui, nunc temporis spectarentur, uno sanè ore accla-
marent plerique omnes, hos peruersæ alicuius uetulæ
artificio ita præter naturam uariè exagitatos, misè-
rè dementatos, contractos, lancinatos, distractosq;?
Atqui cuius arte, dira hac calamitate illos opprimi
testatur Scriptura? Dæmonis. Cuius cooperatione,
aut imperio? Nullius, sed duntaxat propriæ dæmo-
num uoluntatis malicia, & Dei permissione ex arca-
no ipsius consilio, ut illi uel probentur, uel casligen-
tur, emendenturq;. Nec usquam in uasto Veteris &
Noui testamenti uolumine exemplum, ubi in affligen
dis corporibus, alicuius Lamiæ operam usurparit,
aut etiam requisierit satan, comperies: nihil illic ta-
men prætermissum esse, quod huius potentiam, actio
nes fraudesq; ostendere queat, fatendum est. Neque
etiam alicuius opera indiget ueterator ille, abundè
suo marte potens ludificare homines, eorum mentis
& oculorum aciem perstringere, morbis præter na-
turam cruciare, ulceribus ferire, aerem multifariam
turbare. Per se maleficia operari diabolum, in Mal- Secunda 2.
leo legitur, nec in his indigere consensu. sed & sagæ Partis quæst.
perditionem quærit: unde & ipsam cooperari ali- 2. ca. 7.

quo modo cogit. Permissu tantum illi opus est, teste Gregorio, cui uoluntas semper mala. Interim tamen à se designari eiusmodi flagitia, aliosq; seuerè torqueri, & in rebus externis fœlicem impediri successum, & quæcunq; alia diaboli miracula perfici, habent persuasissimum, confitenturq; delusæ quædam aniculæ.

Eas iam dixi, diuersis de causis, à dæmone ita obsidione uallatas, earum mentem tam grauiter fascino læsam, cerebrum cogitatuum imaginationumque organum, tam raris fraudulentisq; phantasmatibus & formis ob incredulitatem implicitum, confirmatumq; (quemadmodum in grauibus somnis, atque etiam melancholicis usuuenire quotidie, ostendi) ut aliud nesciant, torturisq; subiectæ fateantur sua esse facinora, quæ ipsarum saltem sunt phantasiâ, reuera autẽ satanæ, Deo huc conniuente: sic aliquem crebrò à se læsorum recensent numerũm, quorum alios occæcatos, alios mutilatos, nonnullos hoc uel illo modo à se excarnificatos, falsa opinione dicunt: quo nomine non tam maleficæ, quàm maleficio affectæ effasci natæq; appellari merentur. Quotquot uerò tam crudeliter & multifariam, quibuscunq; etiam conuulsionum generibus, morbis prodigiosis, uomitu & deiectione, præter naturam torqueri, hunc uel alium imitari sonum, uocem edere, certos mendaciter notare, denominare atq; accusare homines, uti atrocis spectaculi architectos, obseruamus: cunctos à dæmone mali-

Qui dæmoniaci, maleficio correpti creduntur.

ne maligno, mendacique citra alterius cooperationem agi, uexarique (nisi quandoque uenenum uel propinatum uel applicatum acceßisse intelligatur) ingenuè fateor, atque adeò sanctißimè astruo.

Huc spectat rerum monstrosarum per os reiectio, qua præstigiator ille quorundam sensus ita præstringit, ut eas ex corporis meditullio eductas esse, dubire nollent. Sunt autem panni lanei rudioris laciniæ ut plurimum, item claui ferrei iustæ interdum magnitudinis, eorumq; fragmenta, fibulæ ferreæ & æreæ, acus, aciculæ, eæ que complures numero, quandoque colligatæ, uel panno insertæ, fili inuolucra. Hæc à me uisa sunt. *Materies, quæ ore reiiciuntur, non omnes fuisse in corpore.*

Nonnunquam & ossa euomuntur, atque reliqua id genus longè absurdiora monstra: sæpius magnitudine œsophagi etiam, quoad fieri posit, in homine uiuo tensi distractique naturalem diductionem exuperantia, quibus nec alius ab ore introrsum laxior patet meatus. quo uel unico irrefutabili argumento facile conuicero, ea dæmonis subtilitate celeritateque imperceptibili, ori ingesta, nostris ad hæc oculis uel celeritate eius uictis, uel fascino delusis, uel interiecto corpore aereo aut aliter caligantibus. Sic nos fallaci suo machinamento multiformiter exercet ille milleartifex.

Si porrò instes, urgeasq;, ea non ex ore solum, sed penitius è corpore reiecta esse: dic quæso, quo loco antea in corpore hæserint aut delituerint, quū nul-

lus sit corpori reliquo cum ore meatus communis, excepto œsophago, præter arteriam asperam, cuius caput larynx ex tribus componitur cartilaginibus.

Arteria aspera. Eius orificiũ, dum respiramus, dilatatur: quum deuoramus, comprimitur utplurimùm, nonnunquam exactè, ob quod ligamentis membranosis neruosisq; coartatur. Ea arteria solummodo spiritum purum et impurum, recrementitiumue efflatu inspiratuq; trãsmittit: aut humidum quiddam, puta sanguinem, pituitam, saniem, aut pus tussi expectoratum: nihilq; grauius hanc, nisi cum uitæ naufragio, etiamsi exigua admodum materies dura hâc casu aberret, tolerare, manifestum est. Enimuerò quàm graues laterum dolores, cum sicca quadam tussicula, triennio cum mortis periculo prius excitarit, quàm ex pectore tussi propelleretur auellanæ magnitudine lapillus, narrat Antonius Beniuenius. Recitat quoque Alexander Trallianus exemplum de quodam, qui longo tempore tussi uexatus, non potuit, ne ualde tussiret, liberari, quousq; calculum expuisset leuem, durum & renitentem: & nisi consilio usus fuisset, illum similiter ijs qui tabe laborarunt, moriturum censebat. Idipsum cuidam ciui Duisburgensi accidisse memini. Hac itaq; ratione strictius hoc uas, durum cartilaginosumq; ab illa multa, ampla, solida, uarieq; conformata substantia liberum esse constat. Hinc per

Larynx.

Lapillus tussi reiectus.

De abditis morb. & sanat. causis ca. 24.

Lib. 5. ca. 4.

Oesophagus. οἰσοφάγου, cibo potuiq; destinatã uiam, atq; alterum oris interiorem meatum, è uentriculo illa rerum mi-

raculd

racula uomitari, si imis corporis partibus antea inhæserint, necessariò sequetur. Eum autem omnino neruosum existere, et cũ primis eius orificium, idcoq; exactissimo tactus sensu præditum esse, ac leui flatu aut halitu putrido facile affici, humore etiam acri uel acido grauiter pungi, sæuissimáq; cieri mala, norunt medici. Plerosq; enim ex flatibus in uentriculo generatis ex pituitosis, aut alioqui uitiosis humoribus, aut ex cibis in uapores ab imbecilli calore resolutis, grauissimis uidcas torqueri doloribus: alios ex coacervatis crudis humoribus, uel etiam uitiosis aut acribus in uentriculi ore, in syncopem aut præceps animi deliquium concidere. Quosdam etiam ex alimentorum prauitate, aut malignorum humorũ qualicunq; copia, ut à bile admodum corrupta, aut à pituita salsa acri, excruciat cholera morbus, in quo uomitibus & deiectionibus tanto plerunque impetu biliosa excernuntur, ut cum humoribus, multis quoque exhaustis spiritibus, uires affatim prosternantur, sitiant ægrotantes, ac sudent, tremor cordis syncopeq; succedant, interdum & mors acerbissima. His exactiore lance pensiculatis, collataq; grauissimorum morborum, symptomatumq; exitialium causa materiali, cùm durissimæ atque adeò acutissimæ materiei, uelut ferreæ, æreæ, ligneæ, osseæ præstigiosa uomitione, tum etiam expulsione rei limeæ laneæq;, uentriculo & eius sensili apprimè orificio ita noxiæ, ut suffocationẽ plerunque quis uereatur, si in faucium partes exquisiti

Orificiũ uentriculi neruosum, & ualde sensibile.

Ventriculi dolores.

Cholera morbus.

admodum sensus, uel pilus impegerit, nedum acicula aut acus (quas etiam cum periculosa uitæ lucta uel dispendio ignoranter subinde deglutiri cernimus) uno profectò consensu, adeóque ore uno, ob rationis ueritatisq; robur, hic asserendũ atq; proclamandum erit: dictam rerum ore egestarum congeriem, à præstigiatore subtili celeriq; dæmonio in os & fauces unas, nec ultra, impelli penitiusq; impingi, quasi strangulationem minitantem, acie oculorum nostrorum interim elusa, uel spiritu optico turbato, uel eius radijs obscuratis, ne prodantur præstigiæ, ut simpliciores exiguæq; fidei homines expeditius in suam illiciat nassam ueterator: quorum aliqui ab alijs insontibus, & se magis fortè pijs, ipsiq; Christo fideliorib⁹, hanc sibi irrogatam iniuriam, mendaci satanæ suggestione, imò ipsius factitia uoce ebuccinant: id quod meis coràm animaduerti auribus.

Adde quòd sæpenumero nihil doloris in stomacho, ante acutæ, pungentis, radentisq; huius substantiæ rudioris expuitionem uiolentam senserint: quum fieri nequeat, quin in ea huiusmodi rerum copia, una transuersè acta, facilè alicubi infigatur, quæ suos pariat continuos postea cruciatus: quemadmodum de muliere quadam, quæ acum æneam deglutierat, tradit Beniuenius: unde primum nihil sensit incommodi, inde cœpit eam circa uentriculum urgere dolor satis acutus: quo dum indies magis magisq; afflligeretur, plures consuluit medicos, nihil de

De abditis morb. causis ca. 29.

Ex acu deglutita mor.

hil de acu uorata, quæ memoriæ penitùs exciderat, referens. Variæ fuerunt hinc inde sententiæ. Alij enim ab acriore humore, alij à uento inter stomachi tunicas recluso, cæteri uerò ex malo habitu excitari hoc malum putabant. Sicq; annis iam decem ex una acu, urgente dolore acerbo, miserrimam illa trahebat uitam: donec acus perforato uentriculo se prodidit, prodijtq;. Se acum & uidisse, & mulierem curasse, addit Beniuenius.

Ad nostrum quoque facit institutum, quòd tametsi mox uel paulo longius à cibo subsequatur uomitus hic ludibriosus, nihil tamen cibi uel chyli appareat mixtum: quod à me diligenti inspectione obseruatum est. Adhæc euestigiò ab eiusmodi dura, acuta, multiformiq; re expulsa, qua omnino uentriculũ & œsophagum lancinari, radiq;, si profundius quàm ex oris cauo reiiceretur, oportuit, innoxiè quasi in ijs locis illæsi comedunt. Hoc à me nõ semel circiter annum quadragesimumoctauum supra millesimum quingentesimum, apud Geldrorum Arnhemiam, ubi tum stipendio publico medicabar, uisum est: quo hominum hisce modis à dæmonio exercitorum, adducebantur plaustra, quorum uentriculũ (in quo eas res portentosas supradictas resedisse necesse est, si ex imis coporis partibus, quod omnium propè erat iudicium, expellebantur) quum ante & post uomitionẽ summa diligentia uigilantiq; studio in multorum conspectu contrectarem, ualideq; sursum ac deor-

sum pugno, palma ac digitis uario torquerem modo, ut si quid grandioris, asperæ, acutæq; materiæ in illo contineretur sinu, non amplius posset latere, sed renisu in diriorẽ ultrò citroq; impellentẽ manus meæ, hinc etiam suam læsionem sensuræ, contrectationem se detegeret: uel nausea, ob non leuem certè eiusmodi palpitationem, uiolenter concitata reijceretur: nihil prorsus tamen animaduersum est unquam eo momento euomi, nec ullam à contentis putatis iniuriam sensit uentriculus. Quod omnino fieri nequiuisset, si altius quàm ex sinuoso oris hiatu prosilijsset obiecta oculis nostris ex ore materia. Puella uerò sedecim plus minus annos nata, ea ratione à me habita, post alicuius moræ intercapedinem facie obseruabatur à patre, & altero qui his eius moribus assueuerant, uo miturire: cuius os cum mox uigilanter & perquàm circumspectè intueri studerem, eodem inspectionis momento instratam linguæ panni lanei rudioris nigri laciniam uideo: in quam digitis incunctanter iectis, appẽdices prodigiosarum rerum dictarum ex oris parte altiori, quò eas in uentriculo antea non latitasse ostenderem (id quod paulo antè ibidem latius persuadere conatus fuerã) emulgere uolui. Frequenter enim prius sic propulsam fuisse uariè congestam simul materiem, narrabat parens: ostensis quoq; ueritatis documentis, utpote panno rudi nigro, cui aliquot acus & aciculæ infixæ, filoq; conuolutæ adhærebant, item clauorum ferreorum uetustorum fragmentis.

Historia admirabilis de puella dæmoniaca.

mentis. At quod meis obiectum dixi oculis, attriti panni nigri lacinioſum rudimentum, uix ſputo irrigatum erat hora etiam tertia pomeridiana, poſt ſolitum quoque prandium, quo tẽpore illud crudo cibo uel chylo oblitum eſſe oportuit, ſi reddiderit uentriculus. Vt autem aliquam opinionem, qua ex ſtomacho id proiectum eſſe induceremur, relinqueret ſatanas: Quàm amarum hoc eſt, inquit mox poſt ablationem puella, uoce à natura prorſus aliena, puerili & ſublallante, à dæmone haud dubiè eliſa, teſte Auguſtino: qui eius lingua diabolum uti affirmat, cuius corpus intrauerit. Atrox uerò paulo antè ſpectaculum, mereq; tragicũ, aliquandiu durans in hac puella ediderat tortor ille, quo puellæ os ut prorſus obmutiret, arctiſſimè conſtringi, manus atrociter conuelli, oculos toruè intorqueri, corpus deniq; totum horrendo certè cruciatu exagitari contuebamur: nec citra crucis conſignationem, manus aut os aperiri poſſe, aſſerebat parẽs cum ſuo comite: à me autem, qualicunq; in Deum fiducia contra doloſam diaboli hypocriſin, abſque illius ſigni impreßione tandem diducebãtur, & reſtituebantur. Non quòd cruci quicquam derogatum uelim (ſermo enim crucis potentia Dei eſt, ijs qui ſalutem conſequuntur:) hæc autem non in ſigno, ſed in CHRISTI crucifixi imitatione conſiſtit, ut nimirum ipſius ueſtigijs inſiſtentes, noſipſos abnegemus, & crucem noſtram tollamus quotidie, & ſequamur illum. Iudæi ſignum quærunt: ſed Paulus prædicat

Lib. Quæſtionũ, quæſt. 31.

1. Corinth. 1

Sermo crucis, potẽtia Dei. 1. Petr. 2. Matth. 16. Marc. 8. Luc. 9. 1. Corinth. 1. Philipp. 4.

Non crucis signum, sed ipsam crucẽ timet dæmõ.

dicat Christum cruci affixum. Per hunc nos corroborantem omnia possumus. In huius nomine expulerũt dæmonia Apostoli. Non crucis signum timet diabolus, sed ipsam crucem, uel cruciatum aut punitionem.

Matt. 8. Proinde Christo oblatrat, Venisti ad cruciandum nos ante tempus. Et si quid picturis uel statuarijs credendum est, nusquam cruci Christi latronũ cruces affingi uidemus, quarum sinistræ non terribilis insideat dæmon. Nec interim ignoro, Arabes philosophos crucem cœlestium fortitudinem dicere, quòd eorum fortitudo per rectitudinem angulorum & radiorum resultaret: & stellæ maximè fortes essent, quando in figura cœli quatuor obtinerent cardines. Ruffinus quoq; in Sacra historia narrat, crucem ab Aegyptijs sacerdotibus inter sacras literas relatam, cuius uis portendebat salutis spem hominibus, credentibus CHRISTO saluatori nostro. Hieronymus Demetriadem hortatur, ut crebrò signaculo crucis frõtem muniat, ne locum in ea exterminator Aegypti inueniat. Et ad Eustochium de Custodia uirginitatis: Ad omnem (inquit) actum, ad omnem incessum, manus pingat crucem. Idem Tertullianus dixerat: Ad omnem progressum atq; promotum, ad omnem aditum & exitum, ad uestitum & calceatum, ad lauacra, ad mensas, ad limina & cubilia, ad sedilia, quæcunque nos conuersatio exercet, frontem signaculo terimus. Harum & aliarum huiusmodi disciplinarũ si legem expostules Scripturarũ, nulla legis traditio tibi præ-

De corona militis.

tenditur.

tenditur: auctrix consuetudo, confirmatrix, & fidei obseruatrix. Factum quoque crucis signaculum in aqua cum fide aspergenda, ad dæmonum ex Iouis templo comburendo expulsionem, qui aquæ uirtutem non tulit, per Marcellum episcopum Apameiæ, commemorat historia ecclesiastica Tripart. Signum iure sugillet nemo: sed eius absus omnino accusandus, maximè si qui crucifixo & uiuæ in eum fidei debetur honor, ad crucem referatur. At ad inceptam historiam redeamus. Vbi deinde curationem mali puellæ dictæ promitterem, illius puerilis uocis sono, sibi nihil rei uelle mecum esse, & me astutũ esse, atq; En quàm callidos habet oculos, respõdit. Percunctante præterea me, num huius calamitatis authorem cognoscere: eadem lasciuiente pueriliter uoce respondens, honestam (meo quidem iudicio) matronã eodem tempore in custodia detentam ob incantationis peractæ suspicionem, insimulat: quæ tamen postea manumissa, domum auehebatur liberè, unà cum matre & duabus alijs mulierculis, propter maleficij crimen illis falso intentatum, iam integrum mensem captis. Illud quoq; hic silentio minimè prætermittendum censui, puellam hanc, illas panni lacinias, fila, aciculas, acus uel claues ore nunquã reiecisse, quàm quum à dolore qualicunque, ob incredulitatẽ (quòd à causa naturali ex abstrusa Dei uoluntate dolor ortus, minus agnosceretur, sed imputaretur maleficæ, ac ad illicita confugeretur consilia) prius Amersfortum, Lib. 9. ca. 36.

proximum

Vnde diabolo illudendi neruus accrescit.

proximũ illius habitationi oppidum, ad sacrificum uel templi custodem (ni fallar memoria) itum esset, qui aquam (consecratam opinabantur) numismatis Snapphani precio diuẽdebat, qua propinata prodigiosus hic ciebatur uomitus. Ad hæc siquidem ludibria maximè Deus conniuere solet frequenter, ubi ab ipso & naturalibus medijs, in hominum usum diuinitùs ordinatis, cõtra manifestum Dei mandatum, fide Christiana postposita, ad satanam curritur, uel eius angelos: quales hi censentur, qui huiusmodi aquã uel ex baptisterio sublatã, uel aliter impiè lustratam, aut cereæ paschalis thus, aut eiusdem religionis nomine sacratas res alias, ausu uetito nefariocq; in conceptæ de maleficio opinionis iniquæ, diaboli instinctu, confirmationẽ, lubricæ fidei hominibus offerunt.

Deuter. 18. Leuit. 19. 20.

Angeli satanæ.

Porrò feminis, quarum paulo antè memini, incarceratis, ac in concilium productis cum à Senatu Cæsareo imperaretur, ut hominibus pluriſariam excruciatis, ob maleficij suspicionem formula benedicerẽt præscripta, nimirum, Benedico tibi in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti, in tuis bonis, sanguine et armento: eæq; imperata facerent, cuestigiò sanabantur ægroti. Benedicebatur autem quilibet ab ea, quam sui tormenti genitricem suspicaretur: uel dæmonis, aut eius ministri accusatoris Pythij, custodia quoque coerciti suggestione putaret. Ne lectorem interrupta historiæ series remoretur, turbetq;, ea hic paucis prosequar, quæ alioqui ad sequentis libri argumentum perti-

Formula benedictionis uulgo in maleficij curatione usurpata.

tum pertinent. Hic sanciebatur ille omnium ore tritus canõ: Quæ ligauit, ut & soluat necesse est. Quæ uerò huius sententiæ sit absurditas, hoc colliges modo: Si Lamia est, suam habere cum cacodæmone communionem & fœdus, eiusq; ope alios uariè crudelibus colligare torturis (quæ uulgi est opinio) eosdem quoque pro suo arbitrio, ab eo suo & satanæ opere, cruciatibus scilicet, soluere, ipsius dæmonis ope, quæ antea ligauerat, existimatur. Serua autem est & mancipium illius, cui se pacto & stipulatione obstrinxisse creditur, ut hanc sanè nihil diuinis posse uerbis peculiariter efficere, certius fidas: quibus recitatis si aliquid uirium erit donandum, per fideles Ecclesiæ ministros, piæq; monetæ homines ea pronunciata, citius suum ex Dei nutu sortientur effectum, quàm per eas quæ Dei societati ex professo renunciasse, bellumq; uelut hostes indixisse iudicantur. Christus cum à dæmonio uexatum cæcum & mutum sanasset, atq; à scribis & pharisæis, Beelzebub principis dæmoniorum præsidio dæmones expellere diceretur, eos confutans ait: Quomodo potest satanas satanam eijcere? Et si regnum aduersus sese diuisum fuerit, non potest stare regnum illud: & si domus contra seipsam diuisa fuerit, non potest stare domus illa: & si satanas insurrexerit aduersus semetipsum, ac diuisus est, non potest stare, sed finē habet. Qui nõ est mecum, contra me est: & qui non congregat mecum, spargit. Nec etiam ab impio suam gloriam, quæ in sanan-

Quæ ligauit, eandem non soluere necessariò.

Matth. 12. Marc. 3. Luc. 11.

In nominedæmonis nihil boni fit.

Ab impio suã non uult Deus prædicari gloriam.

in sanandis in ipsius nomine hominibus elucet, uelle prædicari Deũ, his diuinus uates docet uerbis: Impio autẽ dicit Deus, Quare tu enarras iusticias meas, & assumis testamentũ meũ per os tuum? Quum odio habeas disciplinã, & uerba mea post te abijcias. Os tuũ addixisti malo, & lingua tua dolũ concinnat. Hinc palàm est, eiusmodi curatione, eas incantationis aut maleficij reas esse non posse cõuinci, & canonẽ eneruem existere. Eleganter dicit Origenes: Magi nesciũt benedicere, quia dæmones nesciũt benefacere. Quòd autẽ sanentur, nõ alia profectò fit ratione, quàm, quũ hæc corpora Dei permissu, ob incredulitatem exercuerit diabolus, in hac ut afflictos & astantes, & quibus inusitatum id malũ innotuit, tum demum magistratũ cõfirmaret, nõ coactè, sed ultrò ac suapte spõte cedit: licet se cõpelli simulet, quò magis fallat, illaqueetq; : atque indubitatius eo modo credatur, illas mulierculas benedictionis uerba recitãtes, quãquam innocentes, esse tamen sagas: et alios fide uacillantes, uindictamq; spirantes, suis technis irretiat: ac sententiæ inconsideratæ reum magistratum, in carnificinam in sontium feminarum & punitionem, uoracesq; flammas inuitet. ita enim suarum rerũ pro uiribus satagit, ut ab initio in ueritate nõ stetit: quicquid loquitur & agit, mendacium est, uel falsitatis fermento conspersum: quum optima agere & loqui uidetur, homicidia struit, & mẽdacia architectatur, ut animas illaqueet et perdat, homicida ab initio. Desti-

Ioan. 8.

tit itaq;

tit itaque in his ægrotis à læsione, quam ipse intulit.

Huc quum faciat singulare D. Pauli Grillandi, iurisconsulti clarissimi, iudicium, id asscribendum duxi. Aliàs uidi (ait) sæpenumero, quòd prædicti maleficio infecti, ubi liberationis remedium usurparunt, frequenter ex ore euomerent, uel per secessum exonerarent acus, capillos, ferramenta, clauos, plumas, sulphur, lapides, & res demum tales, quas dictum maleficio læsum uorare potuisse, erat impossibile: non solùm integras, sed nec fractas, nec minutè in frusta concisas. Vnde quid mirandum uidetur: sed dic, ut quidam censuerunt, satanam ad maiorem hominum deceptionem facere dictas apparere species extraneas in resolutione facturæ, ut res miranda magis uideatur: quandoquidem inspiciuntur & considerãtur ea esse talis naturæ, formæ & qualitatis, ut impossibile fuerit alia potuisse ingredi in corpus maleficio læsi per aliquã partẽ naturaliter: sed in rei ueritate nõ sunt species naturales. & quod uerũ sit, hinc appparet, quia illa eijciuntur per uomitũ uel secessum: atq; ita inter materias illas liquidas apparent à principio, cũ primũ è corpore emittũtur: at si seruaueris illas materies biduũ aut triduũ, aut dies quinq;, quemadmodũ ego aliàs studiosè seruari feci, uidebis omnia ea liquefacta penitùs, & ipsarũ formas periisse totas. Quòd si naturalia essent, profectò in sua priori siue primæua forma remanerent, nec possent per aliquos liquores aut humiditates corrumpi, maximè

Tractatus uoluminero de sortilegijs.

Dura materies uomitu iecta liquescit.

maximè ferrum & lapides, propter eorum naturalem duritiem: ut manifestum est omnibus. Quidam alij dixerunt, dæmones, ut res mirãda uideatur, tunc temporis, quando maleficio affectus irritatur ad uomitum, uel ad uentris opus, uelocissimè & inuisibiliter afferre ibi species illas siue materias, de quibus suprà, ueras & naturales, quas aliunde acceptas, eò attulerant. Sed nota, licet dæmon potentia sua naturali hoc quidẽ posset, & tam dextro modo illas inserere in uomitu & stercore maleficio agitati, ut nullus hominum aduerteret: prior tamen opinio magis mihi placet, esse scilicet apparentes species sub illis formis non naturales. & quòd hoc uerum sit, apparet ex ratione prædicta: quia communiter non durant sub illa forma, sed breui tempore in illos resoluuntur liquores, cum quibus mixta prodierant: uti ego frequenter uidi, & manibus propriis contrectaui, quæ à principio (uti dixi) apparebant ueræ & naturales, & retinebant in se nescio quid duri: tamen breui tempore, ut dictum est, resoluebantur & peribant. Hæc Grillandus. Acuum quoque, ossium, capillorum, & id genus reliquorum reiectionem per os, technas esse sentit Cardanus.

Li. 1. de Variet. cap. 80.

De abditis morb. causis cap. 8.

Maleficio lesa mulier clauos & acus uomit.

Accidisse suis temporibus nouum et admirandum morbi genus, tradit Antonius Beniuenius. Mulier sextum decimum agens annum, ab ima uentris parte dolore exorto conuellebatur manibus. Cumq; in horrendum clamorem erumperet, intumescebat ilicò totus uen-

tus uenter, adeò ut uterum crederes gestasse octo menses: & uoce exhausta, ubi per totum cubile hinc inde reiectans sese, & plantas interdum ceruici connectens resiliebat in pedes, iterum procidens ac exiliens, isthucipsum identidem facitabat, quoad paulatim ad se reuersa, quoquo modo recrearetur. Interrogata quid egisset, penitùs ignorabat. Nos uerò eiusmodi morbi causas inquirentes, arbitrati sumus hoc malum ex matricis suffocatione, & uaporibus inalis sursum elatis, ac subinde cor & cerebrũ ferientibus, prouenire. Sed cum medicamentis nihil promoueretur, ea ferocior facta, ac toruis oculis circumspiciens, tandem prorupit in uomitum, quo longiores & recuruos clauos, æneasq; acus, unà cum cæra & capillis conglomeratis reiecit: & nouissimè exientaculo frustum tantæ magnitudinis, quale integrum nullius deglutijssent fauces. Cumq; idipsum sæpius etiam uidente me facitasset, teneri eam arbitratus sum spiritu malo: qui dum hæc ageret, spectantium oculos perstringeret. Quare ecclesiasticis medicis commendata, manifestioribus deinde signis & argumentis rem comprobauit. Nam & nos eam uaticinantem audiuimus, & ea præterea agentem uidimus, quæ omnem morbi uim supergressa, humanum etiam captum excederent. Hucusque Beneuenius. Hæc omnia certè in corpore non fuêre, sed diaboli oculos spectatorum effascinantis, ne huius materiæ in os impulsio animaduerteretur, præstigijs

& celeritate in os saltem illata sunt, & tanquam uomitu mox eiecta. Id œsophagi huic materiei imparis angustia, illæsus post uomitum uentriculus, & ante uomitum (ut suprà dictum est) uentriculi robur testantur: quæ profectò minimè erant expectanda ex acie, & durissimæ substantiæ inæqualitate. Si ea eructauit uentriculus, quando usque adeò insensibiliter ingesta sunt, aut unde tam innoxiè reuomuntur, potissimum ore uentriculi ita sensibili, ut uel pauco humore acri extremè affligatur?

Quæstoris filius Morsæ aduersa nonnihil afflictus ualetudine, eam credidit inductam à muliercula, cui herbarum plenum corbem in porcorum pasturam attulisset: quòd hæc gratias agens, ipsius pressisset humerum. Vnde territus eo tempore puer, cœpit paulatim, etiam animo deiecto, peius habere. Hinc trica feminei capillitij nigri & cinerei sicca, citra alterius materiæ admixtionem, excerni usa est. Tandem admiranda magis, puta setas porcorum, pelli etiamnum inhærentes, ita siccas aluo deponebat, ut papyro conseruarentur, interdum similia cum excrementis deijciebat. His ludibrijs circiter medium fatigabatur annum: quæ dein pedetentim, ut cœperunt, euanuêre. Nec dubium est, ea ob parentum, & adolescentis incredulitatẽ fuisse permissa: quòd quum hic secundum naturæ ordinem nonnihil morbo grauari conspicerctur, eum non in naturæ uitium, aut Dei uoluntatem, sed in mulierculæ impressionem retulerunt.

tulerũt. Eam itaq; delusionẽ diabolo, quib. explicatũ est modis permisit Deus, donec fortassis resipuêre.

Noui itẽ cuiusdam uiri consularis coniugem, cuius aluus sæpenumero arenã reddere uidebatur, diabolo colludente, conniuẽteq; Deo: quòd ægrota ad illicita maleficorũ diuinorumq; auxilia confugisset, contra diuinæ maiestatis edictũ, impias horũ hominũ actiones comprobans. Cui certam polliceri opem cum Dei gratia, si imperata faceret, audebam. Morbum siquidẽ, quo afficiebatur, ex naturali causa ortũ esse iudicabam: at arenæ deiectione, quòd incredula ad uetitũ declinasset consiliũ, eã à satana ludificari, dictabat animus. Frequenter etenim hoc usuuenire uidemus, ut quum à naturali quis infirmetur causa, Deiq; (qui naturaliũ rerum usum docuit, atq; eum nos affectare & inquirere uoluit) potentiæ diffisus, uoluntatiq; immorigerus, ad dæmonij clientelam cõsulturus cum Saule accurrat, uoluntariè in reprobum tradatur sensum, ludicrisq; maligni obijciatur illudendus.

Arena per aluum multa rus reddita. Deut. 18. Leuit. 19. 20.

Commemorat Cardanus, probũ quendã rusticum & amicũ, qui facilius decipi poterat quàm decipere, sic ipsi narrasse, quòd morbo incognito plures laborarit annos: quo tẽpore excãtationibus sæpius uitriũ, clauos, & capillos euomuisset: & quanquã demum restitutus fuisset, tamẽ in eum diem quo hæc referret, sentire se uentre assueuerabat maximã uitri confracti congeriẽ, sonumq; non leuẽ, quasi quis saccum uitri fragmentis plenum concuteret, à quo nõ parum ue-

De Variet. rerum li. 15.

xaretur: tum uerò singulis octodecim noctibus septima hora, etiamsi horarum numerum non obseruaret, totidem ictus annis octodecim, quibus iam sanatus fuerat, in corde maxima cum molestia perferre. Quis in eo organo, diaboli ludibrijs ob simplicitatem apto, non uidet dæmonis actus, præstigias & uexationes?

Rusticus horarum ictus in corde sentiens.

Dæmoniacarum uirginũ Vestaliũ historia horrenda.

Admirabilis & horrifica fuit uexatio uirginum quarũdam Vestaliũ, occlusarum, Vuerteti in comitatu Hornensi, à dæmonijs exercitarum. Initia autem eiusmodi dedisse pauperculam feminam narrãt, quæ in ieiunio salis libras tres (quartam uulgus nostras uocat) mutuò à uirginibus acceperat, fereq; duplum circa Paschæ solennitatem restituit. Hinc in loco uirginum dormitioni dicato inueniebantur sphærulæ candidæ, uelut incrustata saccaro semina, at gustu salsæ, quæ tamen non edebantur: nec quomodo peruenissent eò, sciebatur. Postea eodem in loco obseruabatur incessus rei ingemiscentis, uelut hominis ægroti: audiebatur item quandoq; uox, pleraq; uirgines ut surgerent, & ad ignem secum accederent, se ægrotam esse, commonefaciens: ubi porrò surrexissent, morbidam sororem inuisuræ, nihil inueniebant. Si quando etiam hæ in arrepta matula meiere tentarent, ea uiolenter eripiebatur, ut lotio conspurcarent lectum. Aliquoties pedibus è lecto ad passus aliquot subtrahebantur, atq; adeò sub plantis titillabantur, ut præ nimio risu morituras se uererentur. Quibus-

Dæmoniacæ uirgines Vestales Vuerteti occlusæ.

dam car-

dam carnis particulæ euellebantur, pleriſque in aduerſam partem prorſus intorquebãtur tibiæ, brachia & facies. Quædam ſic excarnificatæ, licet ad dies quinquaginta duos, nihil præter raparum ius citra panem ſorpſiſſent, attamen atri liquoris, uelut atramẽti ſcriptorij multa uomitu reijciebatur copia: quæ tam ferebatur amara & acris, ut etiam pelliculam ex ore abraderet: nec ullum effingi poterat cõditum, quo afficerentur. Aliquæ ſupra hominis caput euehebantur, & uiciſsim deijciebantur. Quum ægrotas tũc ſedatas lætasq;, recreaturi circiter tredecim numero amici ſimul monaſterium aliàs ingrederentur, illæ è menſa deorſum citra uocem & intellectum dilabebantur, nonnullæ inuerſis tibijs & brachijs tanquam mortuæ iacebant. Vna in altũ ſuſtollebatur, & quanquam manibus iniectis obluctarentur aßiſtentes, tamen ſupra eorum caput abripiebatur: eoq; denuò præcipitabatur modo, ut haberetur mortua. Poſtea ad ſe tanquam è ſomno rediens, è noſodochio in monaſterium progreditur. Nonnullæ incedebant tibiarum extremitatibus innixæ, uelut ἄπουδες, citra pedum uſum, qui uidebantur trahi tanquam ligamentis nimium laxatis, in ſaculo penduli. Arbores quoque conſcendebant ut feles, ab ijsq; proſerpebant, nulla corporis immutatione. Contigit item, ut cœnobij præfectæ (quam matrem uocant) in eius ambitu colloquendi cum generoſa & inſignis pietatis domina Margareta comitiſſa Burenſi (cuius in iuſtorum re-

Margareta commitiſſa Burenſis pia.

storum resurrectione meminerit misericordiarum pater) ex fœmore crueretur caro: illáq; præ dolore exclamans, in lecto deponebatur. Vulnus autem partim lucebat, partim nigricabat: sed curabatur. Accidit quoq;, quum duæ sic excruciatæ uirgines simul considerent ridentes & exhilaratæ, mutuoq; colloquerentur de fele nigra in κοιμητηρίῳ corbi inclusa à matrona, quã in oppido cõmorantẽ nominabant: collatione uerò clàm obseruata, à tertia uirgine sana, corbis ab hac, & præfecta cũ duabus aut tribus uirginibus inquiritur, aperiturq;, unde felis exiliens aufugit. Ea hinc notata mulier tanquã maleficij rea in carceres conijcitur, cũ septem deinde alijs, inter quas senior numerabatur matrona: de qua uicini & pauperes, eam fuisse usq; adeò misericordẽ & in egenos profusam, ut ipsa etiã indigucrit, testabantur. Hæc cadẽ quæstionibus à tortore subiecta, nullis unquã tormentis ad scelcris confessionẽ adigi potuit. Tandem ubi ex more uictum offerret Burchgrauius, se infirmiorem esse quàm ut cibũ admitteret, ait: at se potũ solũmodo desiderare. quo à Burchgrauio mox submini strato, ipsius uestẽ illa apprehendebat, & eius innixa femori expirabat. Alia quoque rerũ miracula hic uisa sunt: durauitq; ea carnificina ad annos tres manifesta, quam postea celarunt. Eas uerò uirgines sataoam obsedisse, dubitandum minimè: qui ludificandi occasionem sibi commodè porrectam ratus ex sale à mulierecula reddito, credulis uirginibus maleficij opinionem

nem inijcere, & inſonti fœminæ inſanabile inurere cauterium ſtuduit. quapropter formam ſparſit granorum quaſi ſaccharo obductorum, ut ad eorum guſtationem pellicerentur uirgines: falſedinẽ autem indidit, ut ſuſpicionẽ de ea quæ ſalem reſtituerat, citius ingereret. Nec defuit euentus. Conceſſit porrò Deus eam diuexandi poteſtatẽ, uel ut tentarentur uirgines, uel caſtigarentur, uel ob earũ incredulitatem. Lubricæ fidei notæ fuerunt, quòd non ad Dei uoluntatem, ſed in fœminas cruciatuum cauſas retulerunt. Hinc ſathanicum illud duarum uirginum concilium ab aſtuto fuit inſtitutum diabolo, qui earum rexit uoces, ut innocenti matronæ maleficij ſtigma imprimeretur, carcereſq; torměta & cædes promouerẽtur. Si quoq; felis fuerit uera, eã dæmoniũ hauddubiè eò inuexit: atqui ut dæmonem aſſumpto felis ſimulachro, fuiſſe credam, potius inducor. Vides etiam conſtitutos illi præciſe lædendi limites, ut ex alta illa euectione & præcipiti deiectione, etiamſi una mortua uideretur, nihil tamen læſionis ſenſerit: ſed uelut è ſomno experrecta, abierit.

Non abſimile fuit quod uirginibus Brigittæ, ſtrictis legibus inauguratis, in cœnobio non procul à Xanctis diſsito olim uſuenit, quæ miris quoque modis diuexabãtur, plerunq; exilientes, nõnunquam balatum uoceſq; elidentes horrendas: urgebantur interdum ex deſignatis in templo ſedibus, ubi & capitis uelamen quandoq; abripiebatur: fauces his etiam, *Brigittæ ſanctæ uirgines dæmoniacæ.*

ne cibum admitterent, nonnunquam præcludebãtur. Perstitit uaria & dira ea calamitas in plerisq; ad decennium. Tragœdiæ causa imputabatur uirgini iuuenis amore aliquando sauciæ, quem ea affinitate non dignarentur huius puellæ parentes. Idcirco huic in extremo mœrore positæ, dæmon accita iuuenis illius effigie, se obijcit, eam in uotum illud monasticum cogens: quæ dicto audiens, se cancellis constringi patitur. Inclusa, uelut furore percita, omnibus horrendum plurifariam exhibuit spectaculũ: quod quidem malum uelut contagio in multas proserpsit uirgines: quæ ob propriam illius confessionem, ipsam uniuersæ eiusmodi miseriæ genitricem fuisse, certò crediderunt. Ex ea deinde capta, alioq; euecta, prolem bis sustulit carceris custos: ac tandem manumissam, à maleficij opinione inculpatam uixisse arbitror. Delusio fuit merè diabolica, qua illa decepta, se ea fecisse confiteretur, quæ peculiaria ipsius satanæ erant opera. At in quem finem ea fuerint à Deo permissa, sequenti intelligetur libro, ubi omnibus imitanda harum proponetur curatio.

Dæmoniacæ uirgines nobiles iuxta Hammonê.

Huc pertinent nobilium uirginum in monasterio Centorpio, prope ueterem Marcam iuxta Hammonem inclusarum, monstrosæ omnifariæq; conuulsiones, à dæmonibus excitatæ: quarum in primo memini libro, ubi de satanæ potentia agebatur. At hæ omnes à dæmonibus afflictæ, tormenta nec Dei uoluntati subijciebant, nec diabolo imputabãt: sed ad Elsæ Kamensis,